

ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНИХ МОДУЛІВ

Підготовлено в рамках реалізації
і за підтримки Програми Європейського Союзу
ERASMUS+ 573861-EPP-1-2016-1-EE-EPPKA2-CBHE-JP
«European Human Rights Law for Universities of Ukraine and
Moldova» – HRLAW

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Цей проект фінансується за підтримки Європейської Комісії. Ця публікація відображає лише погляди автора, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ЗМІСТ

MSc1 МІЖНАРОДНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	7
MSc2 ІММІГРАЦІЯ ТА АДВОКАЦІЯ ПРАВ БІЖЕНЦІВ І ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	11
MSc3 ПРЕЦЕДЕНТНЕ ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ УРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ	15
MSc4 ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЛГБТ-СПІЛЬНОТИ	26
MSc5 ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЕТНІЧНИХ ТА МОВНИХ МЕНШИН	39
MSc6 ПРАВА ЛЮДИНИ І ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ	53
MSc7 ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ І БЕЗПЕЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР	68
MSc8 РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СТАНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОЗАХИСНОГО РУХУ	84
MSc9 ПРАВА ЖІНОК ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ	90
PhD 1 ДОКТРИНА ТА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	105
PhD2 ПРОБЛЕМИ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	138
PhD3 ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА І ТОЛЕРАНТНІСТЬ	153
PhD4 ПРАВА ЛЮДИНИ, СЕКСУАЛЬНА ОРІЄНТАЦІЯ ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ	167
PhD5 ПРОТИДІЯ РАСИЗМУ, КСЕНОФОБІЇ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ	182
LLL 1 БІЗНЕС І ПРАВА ЛЮДИНИ	210
LLL 2 ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК: ЮРИДИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ	231

ВСТУП

Навчальна програма модулів, яка була розроблена в рамках реалізації і за підтримки Програми Європейського Союзу ERASMUS+ 573861-EPP-1-2016-1-EE-EPPKA2-CBHE-JP «European Human Rights Law for Universities of Ukraine and Moldova», включає в себе модулі магістерських курсів, модулів для підготовки аспірантів та модулів професійної підготовки.

Програми модулів були підготовлені науково-педагогічними співробітниками партнерських університетів України:

- Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, Україна
- Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського «Харківський Авіаційний Інститут», Україна
- Хмельницький національний університет, Україна
- Міжнародний науково-технічний університет ім. академіка Юрія Бугая, Україна

Метою проекту HRLAW є підтримка України і Молдови у подоланні викликів, пов'язаних із впровадженням Європейської політики та міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини за рахунок створення потенціалу та розробки відповідного інструментарію.

Завдання проекту:

- створити Офіси Студентського Обмудсмена та запровадити Кодекс академічної чесності до вересня 2019 р.;
- впровадити кейс-орієнтовану програму з прав людини для студентів магістратури в українських і молдавських університетах до вересня 2019 року;
- впровадити кейс-орієнтовану програму з прав людини для докторантів в українських і молдавських університетах до вересня 2019 року;
- забезпечити механізм для інтенсивних заходів зі створення потенціалу для українських і молдавських тренерів з права до вересня 2019 року.

Група експертів-розробників:

І. А. Шуміло, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Є. В. Ткаченко, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

О. В. Сенаторова, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

В. М. Стешенко, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

О. О. Уварова, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

К. О. Буряковська, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

К. К. Дайнеко, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ю. С. Разметаєва, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Д. О. Вовк, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Д. С. Бойчук, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

О. М. Шуміло, Національний університет внутрішніх справ

Н. Ю. Кравчук, Неурядова організація «Gutta-Club»

А. А. Герц, Хмельницький національний університет

Т.О. Говорущенко, Хмельницький національний університет

А. А. Гринчак, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

С. В. Кухтик, Ю. В. Деркаченко, Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая

О. О. Гайдулін, В. Ю. Худолей, І. М. Шаркова, Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая

А. Л. Свящук, Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

А.В. Боярчук, Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

К.А. Данько, Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Д.О. Штейнбрехер, Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

В.О. Селевко, Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

MSc1 МІЖНАРОДНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тема 1. Історія розвитку та становлення міжнародної системи захисту прав людини

- Виникнення концепції прав людини. Історія розвитку прав людини.
- Перші документи, які закріпили окремі права людини. Ліга Націй, як перша міжнародна організація, під егідою якої приймалися договори у сфері захисту прав людини.
- Загальна декларація прав людини та основні права людини, що в ній закріплені.
- Основні органи та механізми захисту прав людини.

Тема 2. Механізми ООН у сфері захисту прав людини

- Комітет ООН з прав людини. Структура, повноваження, механізми захисту прав людини. Процедура розгляду доповідей держав-учасниць.
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року.
- Спеціальні доповідачі Комітету ООН з прав людини, їх повноваження та статус.
- Розгляд індивідуальних повідомлень про порушення прав людини. Встановлення прийнятності повідомлення. Процедура розгляду.

- Перспективи реформування органів ООН, що здійснюють захист прав людини. Перспективи створення Міжнародного суду ООН з прав людини.

Тема 3. Європейська система захисту прав людини

- Основні європейські правові акти, що містять положення у сфері захисту прав людини. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Хартія ЄС про основоположні права.

- Європейський суд з прав людини та Суд ЄС як механізми захисту прав людини. Компетенція судів, регламенти. Критерії прийнятності скарг. Процедура їх розгляду.

- Рада Європи, Європейський парламент як суб'єкти забезпечення захисту прав людини. Їх структура, повноваження органів.

Тема 4. Захист прав людини в країнах Африки

- Африканський Союз – основна регіональна африканська міжнародна організація. Установчий акт Африканського Союзу.

- Боротьба проти колоніалізму та апартеїду – специфічні риси африканської моделі права захисту права людини.

- Африканська хартія прав людини і народів. Основні права людини зазначені в Хартії та механізм їх захисту. Африканська комісія з прав людини і народів.

- Захист прав жінок в Африці. Протокол про захист прав жінок в Африці.

- Африканська хартія прав і основ добробуту дитини. Основи захисту прав дитини, що здійснюється під егідою Африканського Союзу.

Тема 5. Система захисту прав людини у мусульманських країнах

- Ліга арабських держав. Основні нормативно-правові акти регіону у сфері захисту прав людини. Багдадська конференція з прав людини в арабському світі. Арабська хартія прав людини. Каїрська декларація прав людини в ісламі. Загальна ісламська декларація прав людини.

- Специфіка конфлікту доктрин пріоритету світських норм та норм шаріату. Права людини за загальними принципами ісламського права.

- Організація ісламського співробітництва. Її структура, завдання.

Тема 6. Міжамериканський досвід захисту прав людини

- Організація американських держав. Статут ОАД, структура ОАД, завдання.

- Основні американські регіональні міжнародні нормативно-правові акти у сфері захисту прав людини. Декларація про права та обов'язки людини. Американська конвенція про права людини.

- Міжамериканська комісія з прав людини. Її статус та повноваження у сфері захисту прав людини. Міжамериканський суд з прав людини.

Тема 7. Інші регіональні системи захисту прав людини

- Азіатсько-Тихоокеанська Декларація прав людини і народів: основні права людини, закріплені у Декларації.

- Асоціація держав Південно-Східної Азії – основна регіональна міждержавна організація у Південно-Східній Азії. Специфіка захисту прав людини у Південно-Східній Азії. Міжурядова комісія з прав людини в АСЕАН. Декларація прав людини АСЕАН: основні положення.

- Діяльність СНД у сфері захисту прав людини. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини: основні позитивні та негативні риси. Угода про допомогу біженцям і вимушеним переселенцям. Міждержавний фонд допомоги біженцям і вимушеним переселенцям

Тема 8. Захист прав людини, що здійснює ОБСЄ

- Організація з безпеки і співробітництва в Європі. Гельсінська нарада. Людський вимір безпеки ОБСЄ.

- Віденська зустріч 1989 року. Посилення міждержавного діалогу. Паризька, Копенгагенська та Московська наради.

- Структура ОБСЄ. Статус органів та уповноважених осіб ОБСЄ у сфері захисту прав людини.

- Співпраця ОБСЄ з іншими міжнародними організаціями у сфері захисту прав людини. Співпраця ОБСЄ та Ради Європи.

MSc2 ІММІГРАЦІЯ ТА АДВОКАЦІЯ ПРАВ БІЖЕНЦІВ І ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Тема 1. Адвокація та права біженців в системі прав людини

- Адвокація як правове явище.
- Підходи, рівні та види адвокації прав біженців.
- Рівні та інструменти адвокації прав біженців.
- Етапи адвокації прав біженців.

Тема 2. Імміграція як правове явище

- Умови і порядок імміграції в Україну іноземців та осіб без громадянства.
- Правовий статус іммігрантів в Україні.
- Юридична відповідальність іммігрантів за порушення законодавства України.

Тема 3. Поняття «біженець»

- Еволюція поняття «біженець» в міжнародних документах 1920–1940 рр.
- Поняття «біженець» в Конвенції 1951 року про статус біженців і Протоколі 1967 року, що стосується статусу біженця.
- Регіональні підходи у визначенні поняття «біженець».
- Поняття «біженець» згідно із законодавством України.

Тема 4. Процедура визначення статусу біженця

- Зв'язок інституту прав біженців з правами людини.
- Основні принципи визначення статусу біженця.
- Основні вимоги до процедури визначення статусу біженця

у міжнародному праві.

- Елементи поняття «біженець».

Тема 5. Елементи процедури визначення статусу біженця

• Основні принципи і методи проведення інтерв'ю (співбесіди).

- Основні етапи процесу інтерв'ювання (співбесіди).
- Основні елементи процедури визначення статусу біженця.

Тема 6. Особливості надання притулку біженцям

• Особливості подання та дослідження доказів для надання притулку біженцям.

- Особливості розгляду заяв окремих категорій осіб.
- Особливості реалізації механізму надання, втрати та позбавлення статусу біженця в Україні.

Тема 7. Загальна характеристика поняття «внутрішньо переміщені особи»

• Співвідношення понять «біженці» та «внутрішньо переміщені особи».

• Еволюція поняття «внутрішньо переміщена особа» у законодавстві України.

Тема 8. Правове та організаційне забезпечення реалізації статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні

- Зміст та структура обов'язку держави захищати права внутрішньо переміщених осіб.

- Процедура визначення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні.

- Правосуб'єктність внутрішньо переміщених осіб.

Тема 9. Міжнародні засоби здійснення захисту прав внутрішньо переміщених осіб

- Надання допомоги внутрішньо переміщеним особам у рамках міжнародних організацій.

- Міжнародний механізм забезпечення реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Тема 10. Здійснення виборчих прав та особливості обліку внутрішньо переміщених осіб

- Особливості здійснення та забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб.

- Особливості обліку та ведення реєстру внутрішньо переміщених осіб.

Тема 11. Здійснення цивільних, трудових та інших прав внутрішньо переміщеними особами

- Юридична природа права на захист житлових прав внутрішньо переміщених осіб.

- Особливості державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях внутрішньо переміщених осіб.

- Право на працю та соціальний захист внутрішньо переміщених осіб.

Тема 12. Здійснення сімейних та медичних прав внутрішньо переміщених осіб

- Особливості реалізації права на сім'ю внутрішньо переміщеними особами.

- Підтвердження факту народження дитини на тимчасово окупованій території України.

- Захист права внутрішньо переміщених осіб на медичну допомогу.

MSc3 ПРЕЦЕДЕНТНЕ ПРАВО

ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ УРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

Мета опанування дисципліни в контексті підготовки магістрів юридичної спеціальності: сформувати у магістрантів систему теоретичних знань та практичних навичок з найактуальніших питань захисту прав і свобод уразливих верств населення, що виникають у галузі європейського права прав людини, необхідних для входження у професію юриста та достатніх забезпечити подальше самовдосконалення ними свого професійного та наукового рівня у цій галузі.

Завдання науки:

- ознайомити магістрантів з особливостями історії становлення та статусом Європейського суду з прав людини: основними джерелами, юрисдикцією, правовою природою рішень;
- сформуванню у магістрантів уявлення про правову сутність поняття «уразливі особи» та основні підходи щодо класифікації цих осіб за різними суб'єктивними ознаками;
- засвоїти основні алгоритми дій, необхідні для кваліфікації актів зловживання або зневажання уразливим становищем певних осіб та представництва їхніх інтересів у національних судах та в Європейському суді з прав людини;
- закласти основи знань та вмінь, необхідних для можливого в майбутньому складання кваліфікаційних екзаменів на посади

адвоката або судді, які приймаються відповідними кваліфікаційними комісіями в Україні.

Предмет дисципліни: комплекс принципів та правил тлумачення правових норм щодо захисту прав уразливих верств населення в Європейському суді з прав людини та пов'язані з ними матеріальні та процесуальні норми національного права України.

Місце дисципліни в навчальному процесі

Навчальна дисципліна «Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення» вивчається після засвоєння курсів міжнародного публічного права, міжнародного приватного права та процесу, європейського права.

Знання та вміння (професійні компетенції), що формуються при вивченні науки.

Знати:

- статус та юрисдикцію Європейського суду з прав людини;
- правову природу прецедентного права Європейського суду з прав людини;
- основні положення концепції «уразливих груп» (vulnerable groups) у міжнародному праві прав людини та прецедентному праві Європейського суду з прав людини;
- правові джерела захисту прав і свобод уразливих осіб у Європейському праві прав людини;

- керівні принципи ставлення до уразливих осіб і груп та організаційно-правові заходи їх захисту в державах – членах Ради Європи;

- фактичні обставини, які дозволяють кваліфікувати справу як таку, що стосується захисту прав уразливих осіб;

- форми зловживання або зневажання уразливим становищем різних категорій осіб;

- основні акти інтерпретації та судова практика Європейського суду з прав людини щодо захисту прав і свобод різних категорій уразливих осіб;

- практику виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Уміти:

- аналізувати та порівнювати міжнародні та національні джерела захисту прав і свобод уразливих осіб;

- визначати компетенцію Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих осіб у конкретних ситуаціях;

- складати текст індивідуальної заяви та інші процесуальні документи, передбачені під час провадження справи у Європейському суді з прав людини;

- тлумачити зміст основних принципів, понять і норм з урахуванням інтерпретаційної практики Європейського суду з прав людини у справах щодо захисту прав і свобод уразливих осіб;

- оцінювати правомірність судового рішення національними судами України у справах, де стороною є уразлива особа, та оцінювати перспективність цієї справи у Європейському суді з прав людини;

- здійснювати юридичний супровід виконання рішення у Європейському суді з прав людини щодо захисту уразливих осіб.

Загальні компетентності:

- здатність до аналізу і синтезу;
- навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел);

- взаємодія (робота в команді);
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність до навчання;
- здатність знаходити ефективні рішення у нових ситуаціях;
- розуміння культури та звичаїв інших країн;
- здатність працювати самостійно;
- знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку;

- вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу;

- критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

Фахові компетентності:

- аналізувати та порівнювати міжнародні та національні джерела захисту прав і свобод уразливих осіб;
- визначати компетенцію Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих осіб у конкретних ситуаціях;
- складати текст індивідуальної заяви та укладати інші процесуальні документи під час провадження справи у Європейському суді з прав людини;
- тлумачити зміст основних принципів, понять і норм з урахуванням інтерпретаційної практики Європейського суду з прав людини у справах щодо захисту прав і свобод уразливих осіб;
- оцінювати правомірність судового рішення національними судами України у справах, де стороною є уразлива особа, та оцінювати перспективність цієї справи у Європейському суді з прав людини;
- здійснювати юридичний супровід виконання рішення у Європейському суді з прав людини щодо уразливих осіб.

Для якісного вивчення дисципліни планується поєднання проблемних лекцій та кейс-семінарів з індивідуальною та самостійною роботою магістранта.

З огляду на це посібник розрахований на те, що головною формою підготовки має бути самостійна робота магістранта.

Зокрема стислий зміст лекційного матеріалу дозволяє лише зорієнтуватися у проблемі. Для більш докладного з'ясування змісту

кожної теми необхідно виконати всі завдання, розміщені в основному тексті лекції під рубрикою «ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ».

ПРОГРАМА

Тема 1. Поняття та класифікація уразливих осіб та груп населення

1.1. Типологія уразливих груп населення: історико-правова реконструкція:

Уразливість як становище людини або групи людей;

- Соціальна ізоляція або відчуження як примушення до стану уразливості;

- Вербалізація морально-правових наслідків набуття статусу уразливої особи.

1.2. Інтерпретація поняття «уразливий стан особи»: законодавчі визначення та сучасний правовий дискурс:

- Інтерпретація легальної дефініції уразливого стану особи в українському законодавстві;

- Загальний логіко-лінгвістичний підхід до тлумачення дефініції «уразливий стан особи».

1.3. Класифікація уразливих осіб та груп населення: найбільш поширені підходи:

- Креативні підходи до класифікації уразливих осіб та станів;

- Загальноприйнятий суб'єктний підхід до класифікації уразливих осіб.

Тема 2. Нормативні та юрисдикційні засади захисту прав уразливих осіб. принципи інтерпретації Європейським судом з прав людини

2.1. Міжнародно-правова система захисту прав уразливих осіб та груп населення:

- Універсальні міжнародні нормативні та інституційні гарантії прав людини;
- Європейські міжнародно-правові гарантії прав людини.

2.2. Принципи та правила тлумачення ЄСПЛ Конвенції про захист прав і основоположних свобод:

- Загальні принципи тлумачення Конвенції;
- Спеціальні (галузеві) принципи тлумачення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;
- Юридично-технічні правила інтерпретації прецедентів ЄСПЛ.

Тема 3. Проблеми судового захисту уразливих затриманих та ув'язнених осіб

3.1. Проблеми кваліфікації затриманих та ув'язнених як особливої категорії уразливих осіб

- Компаративно-правові аспекти визначення уразливих затриманих, арештованих та ув'язнених осіб в Європейському праві та національному праві України.
- Ознаки уразливих затриманих та ув'язнених осіб за прецедентною практикою ЄСПЛ.

3.2. Захист права на життя, свободу та особисту недоторканність уразливих затриманих та ув'язнених осіб та заборони їх катувань

- Тлумачення ЄСПЛ змісту ст. 2 Європейської конвенції з прав людини;
- Інтерпретація ЄСПЛ ст. 3 Європейської конвенції з прав людини;
- Тлумачення ЄСПЛ загальних положень ст. 5 Європейської конвенції з прав людини;
- Прецедентна практика тлумачення ЄСПЛ спеціальних положень ст. 5 Європейської конвенції з прав людини;
- Реалізація права на справедливий суд та ефективний засіб юридичного захисту уразливих осіб (на самостійне вивчення).

Тема 4. Захист прав уразливих осіб за статевою та віковою ознаками

4.1. Визначення у прецедентному праві ЄСПЛ осіб, які належать до уразливих за гендерною та віковою ознаками

- Класифікація осіб, які належать до уразливих за гендерною та віковою ознаками та форми зловживання або зневажання їхнім уразливим становищем.
- Проблеми кваліфікації домашнього насильства та протидії його проявам.

4.2. Тлумачення ЄСПЛ права на повагу до приватного і сімейного життя уразливих осіб та їх захист від дискримінації

- Тлумачення ЄСПЛ змісту ст. 8 Європейської конвенції з прав людини;

- Інтерпретація ЄСПЛ ст. 14 Європейської конвенції з прав людини;

4.3. Особливості кваліфікації та правового захисту уразливих осіб, що належать до ЛГБТ-спільнот (LGBT-community).

- Ознаки, за якими кваліфікуються та класифікуються уразливі особи за статевою орієнтацією;

- Прецедентна практика ЄСПЛ із захисту прав представників ЛГБТ-спільнот.

Тема 5. Захист прав і свобод уразливих осіб за станом здоров'я

5.1. Терміносистема уразливих осіб за станом здоров'я та основні форми зловживання та зневаження їхнім становищем

- Поняття та класифікація осіб, які є уразливими за станом здоров'я;

- Кваліфікація проявів дискримінації осіб, які є обмеженими у реалізації своїх можливостей за станом здоров'я;

- Інтерпретаційна практика із захисту уразливих осіб з психічними відхиленнями та з обмеженими розумовими здібностями.

5.2. Практика ЄСПЛ із захисту ВІЛ-інфікованих уразливих осіб

- Поняття ВІЛ-інфікованих уразливих осіб та основні форми зловживання їхнім становищем;

- Інтерпретація практика Європейським судом з прав людини у справах із захисту ВІЛ-інфікованих уразливих осіб.

Тема 6. Захист прав уразливих осіб за етнічною та релігійною ознаками, а також у свободі пересування, правах на працю і притулок

6.1. Інтерпретаційна практика ЄСПЛ із захисту прав і свобод уразливих осіб за етнічною та релігійною ознаками

- Особи, які належать до уразливих за етнічною ознакою. Кваліфікація проявів расової дискримінації та ксенофобії;

- Дискримінація уразливих осіб за мовною ознакою;

- Особливості дискримінації уразливих осіб за ознакою громадянства;

- Уразливі особи за релігійною ознакою та кваліфікація фактів їх дискримінації.

6.2. Прецедентна практика ЄСПЛ із захисту уразливих осіб у свободі пересування, правах на працю і притулок

- Поняття осіб, уразливих у свободі пересування, правах на працю і притулок та основні форми їх дискримінації;

- Інтерпретація Європейським судом правових норм і юридичних фактів у справах із захисту уразливих осіб у свободі пересування, правах на працю і притулок.

Тема 7. Практика застосування судами України інтерпретаційних прецедентів ЄСПЛ щодо тлумачення нормативних гарантій прав і свобод уразливих осіб

7.1. Загальні концептуальні та нормативні засади застосування судами України прецедентного права ЄСПЛ

- нормативно-правові засади застосування судами України Європейської Конвенції з прав людини та практики ЄСПЛ;
- інтерпретаційна практика Конституційного Суду України та європейські стандарти захисту прав уразливих осіб;

7.2. Специфіка застосування прецедентів ЄСПЛ при здійсненні судочинства у кримінальних та адміністративних справах:

- застосування практики ЄСПЛ судами загальної юрисдикції при здійсненні судочинства у кримінальних справах;
- практика застосування адміністративними судами України прецедентного права ЄСПЛ;

7.3. Особливості застосування прецедентів ЄСПЛ під час розгляду справ у порядкух цивільного та господарського судочинства:

- прецедентне право ЄСПЛ як джерело матеріальних норм та правової інтерпретації при здійсненні цивільного судочинства;
- особливості застосування судової практики ЄСПЛ спеціалізованими господарськими судами, що входять до системи судів загальної юрисдикції.

МSc4 ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЛГБТ-СПІЛЬНОТИ

Навчальна дисципліна «Правовий захист ЛГБТ-спільноти» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців по спеціальності «Право», а також орієнтована на широке коло студентів, які мають бажання та можливість дослідити правові питання, пов'язані із правами людини, захистом прав малих груп, серед яких є групи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, також із питаннями гендерної рівності.

Викладається під час навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти загальним обсягом 108 годин (3,5 кредити за ECTS). З них: 24 лекційних годин, 24 години – для практичних занять, 48 годин – для самостійної роботи студента і 12 годин – для індивідуальної. Мова викладання дисципліни – українська.

Актуальність навчального курсу пов'язана із рухом України у напрямку інтеграції з ЄС, де утвердження гендерної рівності є одним із основних стандартів і одночасно одним із найважливіших показників демократичних реформ. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є одним із провідних напрямків політики у діяльності Європейського Союзу, до традицій якого долучається й Україна.

Стратегія становлення та утвердження в суспільстві гендерної рівності на міжнародних форумах – ООН, міжнародні конференції, зібрання лідерів країн – розглядається як світова мета, глобальний напрям розвитку, завдання та спрямування сучасної

діяльності всіх організаційних структур, як нагальна проблемна складова у досягненні всіх цілей людства. Права людини, гендерна рівність в даний час відноситься до найбільш важливих ресурсів кожної країни, адже стрімка модернізація суспільного життя, яка почалася з процесу індустріалізації в ХХ ст. і досягла свого піку в умовах постіндустріальної доби початку ХХІ ст., сприяє визначенню і втіленню стратегії зростання свобод, справедливості й рівності жінок і чоловіків що має на меті рівність можливостей у творчій реалізації особистості.

Метою вивчення дисципліни є здобуття студентами підвищення загального рівня загальних і специфічних компетентностей, необхідних для професійної діяльності за спеціальностями «Право», а також для підвищення культури слухачів та допомога у вивченні й розумінні важливості у законодавчому закріпленні національних державних механізмів забезпечення рівних прав та можливостей та недоторканості приватного життя; форм гендерної та сексуальної демократії та формування відповідної національної культури в контексті культури сучасної цивілізації; гендерної складової в публічній політиці країн світу та в діяльності міжнародних організацій, політичних партій та громадських організацій.

Конкретними цілями дисципліни «Правовий захист ЛГБТ-спільноти» є:

- сформувати навички та системні знання, вміння аналізувати та розв'язувати практичні справи в сфері прав людини та

правозахисної діяльності, використовувати універсальні та регіональні механізми захисту прав;

- *сформувати* у студентів здатність свідомого, вільного, а значить, відповідального вибору особистих світоглядних позицій на основі толерантного ставлення до людей із іншими гендерними та сексуальними особливостями;

- *виховати* вміння вести світоглядний діалог, застосовувати отримані знання у власному житті, між особистих стосунках, науковій та практичній діяльності та при аналізі загальних проблем сьогодення; сприяти ствердженню гуманізму в суспільстві та духовному розвитку особистості;

- *забезпечити* необхідну базу знань та навичок, достатню, щоб студент міг вільно вести та готувати документи пов'язані із захистом прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності;

Завдання дисципліни полягають у засвоєнні студентами понятійного апарату і основних концепцій щодо захисту прав ЛГБТ-спільноти; у вивченні міжнародного досвіду щодо захисту прав ЛГБТ-спільноти; в оволодінні практичними основами захисту прав ЛГБТ-спільноти ,а також в активізації самостійного навчання.

У результаті навчання студент повинен:

- орієнтуватися в сучасних тенденціях національного та світового права;

- аналізувати чинні міжнародно-правові акти, що встановлюють загальнолюдські стандарти щодо прав особи, сексуальної орієнтації та гендерної рівності, ратифіковані

Верховною Радою України, та мати уявлення про законодавство України, що регламентує забезпечення прав особи, сексуальної орієнтації та гендерної рівності; вміти аналізувати, порівнювати та поєднувати (скомпільювати) юридичні документи з метою захисту прав людини;

- ідентифікувати особливості стану гендерних відносин в основних сферах суспільного життя та визначати можливі шляхи його покращення; формулювати причини та наслідки гендерної стратифікації та нерівності в сучасних суспільствах; вживати заходи у випадку, коли буде встановлено, що утиск або інші форми дискримінації мали місце;

- аналізувати та порівнювати основні положення гендерної політики в міжнародному аспекті (українською та англійською мовами);

- впроваджувати у повсякденному професійному житті знання стосовно правового захисту в Україні осіб та груп осіб, що традиційно не захищені на національному рівні та в контексті руху держави у напрямку європейської цивілізації мають мати захист та права відповідно тенденцій законодавства ЄС.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

- накопичувати і ефективно обирати інформацію;
- використовувати інформаційні технології;
- аналізувати етичні наслідки професійних дій;

- усно і письмово комунікувати із зацікавленими особами, у т.ч. й англійською мовою;

- взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи;

- розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);

- бути більш гендерно чутливими та толерантними у ставленні до оточуючих;

- збільшувати мотивацію та активну життєву позицію, постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні;

Специфічні компетентності:

- бути здатними готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та шляхів її впровадження на підставі аналізу практичного досвіду держав – членів ЄС та інших країн, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

- бути здатними реалізовувати завдання та вимоги Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;

- бути здатними аналізувати чинні міжнародно-правові акти та законодавство України, що встановлюють загальнолюдські стандарти права особи на сексуальну орієнтацію та гендерну рівність;

- бути здатним використовувати та аналізувати юридичні документи з метою захисту прав людини.

ПРОГРАМА

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна включає 2 тематичних блока (модуля). Програма розрахована на 108 годин (3 кредити), з яких передбачено 24 години лекцій та 24 годин практичних занять. Для самостійної роботи передбачено 48 годин та 12 годин індивідуальної.

Форма контролю – залік.

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.).

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 1	Напрямок підготовки (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		5-й	–
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат або есе		Семестр	
Загальна кількість годин – 108	Спеціальність (професійне спрямування)	9-й	–
		Лекції	

	(шифр і назва)		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>магістр</u> (назва)	24 год.	–
		Практичні, семінарські	
		24 год.	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		48 год.	–
Індивідуальні завдання: 12 год.			
Вид контролю: залік			

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л.		п.	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Права ЛГБТ-спільноти у чинному європейському законодавстві						
Тема 1. Основи правового положення людини і громадянина в сучасному світі.	8	2	2	-	-	4
Тема 2. Стать, гендер та сексуальність: поняття, особливості, відмінності.	8	2	2	-	-	4
Тема 3. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи.	8	2	2	-	-	4
Тема 4. Адаптація політики у сфері охорони здоров'я до потреб ЛГБТ осіб	8	2	2	-	-	4
Тема 5. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері прав людини, що пов'язані зі здоров'ям ЛГБТ	8	2	2	-	-	4
Тема 6. Толерантність як прояв поваги до сексуальної орієнтації і	8	2	2	-	-	4

гендерної ідентичності людини. Європейський досвід.						
Тема 7. Правова діалектика меншості та більшості. Правові прецеденти та нюанси.	8	2	2	-	-	4
Разом за змістовим модулем 1	56	14	14	-	-	28
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми захисту прав ЛГБТ спільноти в Україні та асимілювання/інтеграція регіонального законодавства до європейських норм.						
Тема 8. Основи правового положення людини і громадянина в Україні. Поняття сексуальної орієнтації в правовій системі України. Українська статистика ЛГБТ.	8	2	2	-	-	4
Тема 9. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: основні поняття та нормативно – правове забезпечення. Види дискримінації засоби протидії їй. Проблематика гендерного насильства в українському законодавстві.	8	2	2	-	-	4
Тема 10. Аналітика щодо положення ЛГБТ в Україні та щодо перспектив входження до європейського законодавчого поля.	8	2	2	-	-	4
Тема 11. Просування гендерної рівності в Україні. Проблеми гендерної рівності у сфері праці. ЛГБТ-сім'ї в Україні.	8	2	2	-	-	4
Тема 12. Судова практика справ ЛГБТ в Україні. Кейси та рішення. Висновки та рекомендації. Практичні приклади розгляду відповідних справ.	8	2	2	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2	40	10	10	-	-	20
Усього годин	96	24	24	-	-	48
<u>ІНДЗ</u>	12	-	-	-	12	-
Усього годин	108	24	24	-	12	48

Тематика лекцій

Змістовий модуль 1. Права ЛГБТ-спільноти у чинному європейському законодавстві

Тема 1. Основи правового становища людини і громадянина в сучасному світі

- Поняття та сутність правового становища особи;
- Міжнародно-правові стандарти прав людини;
- Основні конституційні права та свободи людини та громадянина;
- Недопустимість скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

Тема 2. Стать, гендер та сексуальність: поняття, особливості, відмінності. теорія гендеру.

- Основні поняття гендерної ідентичності ;
- Становлення теорій гендеру;
- Гендерні стереотипи та гендерні ролі.

Тема 3. Гендерна політика Європейського Союзу

- Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи;
- Рівні права і можливості для жінок і чоловіків, а також відсутність дискримінації на основі статі у договорах ЄС ;
- Гендерна політика у законах та положеннях щодо сексуальної недискримінації.

Тема 4. Адаптація політики у сфері охорони здоров'я до потреб ЛГБТ-осіб

- Право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я ;
- Право на недискримінацію;
- Право на життя;
- Свобода від катувань, жорстокого, нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження .

Тема 5. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері прав людини, що пов'язані зі здоров'ям ЛГБТ.

- Підтвердження гендерної ідентичності ЛГБТ-осіб в державних документах;
- Адаптація політики у сфері охорони здоров'я до потреб ЛГБТ-осіб;
- Деякі аспекти державних зобов'язань, пов'язаних з правом на здоров'я.

Тема 6. Толерантність як прояв поваги до сексуальної орієнтації і гендерної ідентичності людини. Європейський досвід

- Ідея та поняття толерантності;
- Гендерна толерантність на рівні міжнародно-правових механізмів;
- Дискримінація та нетолерантність, їх форми.

Тема 7. Правова діалектика меншості та більшості. правові прецеденти та нюанси. рівність прав для усіх людей та груп людей

- Форми дискримінації на практиці ;
- Більшість як примара. Право на рівні права для усіх груп;
- Захист малих груп;
- Протидія дискримінації.

Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми захисту прав ЛГБТ-спільноти в Україні та асимілювання/інтеграція регіонального законодавства до європейських норм.

• Тема 8. Основи правового становища людини і громадянина в Україні у контексті гендерного питання.

• Поняття сексуальної орієнтації в правовій системі України.
Українська статистика ЛГБТ;

• Основи правового становища людини і громадянина в Україні у контексті гендерного питання;

- Українська статистика дискримінації та ЛГБТ;
- Український дискурс: бути чи не бути законодавчому;
- закріпленню гендерних термінів.

Тема 9. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: основні поняття та нормативно-правове забезпечення.

• Види дискримінації та засоби протидії їй. Проблематика гендерного насильства в українському законодавстві;

- Загальна ситуація із правами людини в Україні ;

- Трудове законодавство та реальна практика гендерної політики в Україні;

- Принцип недискримінації у законодавстві України.

Тема 10. Аналітика щодо становища ЛГБТ в Україні та перспектив входження до європейського законодавчого поля (із доповідної записки НІСД).

- Консерватори VS правозахисники;
- Приєднання України до правозахисних документів Європейського Союзу;

- Стан та проблеми ЛГБТ-руху в Україні;
- Висновки і рекомендації.

Тема 11. Просування гендерної рівності в Україні.

- Проблеми гендерної рівності у сфері праці. ЛГБТ-сім'ї в Україні. Одностатеві шлюби: європейський досвід та українські реалії. Приклади;

- порушень прав людей, що належать до ЛГБТ-спільноти. Проблеми, з якими стикаються ЛГБТ-мешканці окупованих українських територій – Криму і так званих «ДНР» і «ЛНР»;

- Просування гендерної рівності в Україні ;
- Одностатеве партнерство в Україні та світі.

Тема 12. Судова практика справ ЛГБТ в Україні. Кейси та рішення. Висновки та рекомендації.

- Розгляд справ у ЄСПЛ;
- Приклади обвинувачень у судових справах;

- Висновки і рекомендації.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за *чотирибальною* шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

MSc5 ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЕТНІЧНИХ ТА МОВНИХ МЕНШИН

Навчальна дисципліна «Правовий захист прав етнічних та мовних меншин» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право».

Курс орієнтований на широке коло студентів, які мають бажання та можливість дослідити правові питання, пов'язані із особливостями правового статусу етнічних та мовних меншин в Україні та зарубіжних країнах, особливостями реалізації та захисту їх специфічних прав.

Викладається під час навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти загальним обсягом 60 годин. З них: 16 лекційних годин, 16 години – для практичних занять, 28 годин – для самостійної роботи студента. Мова викладання дисципліни – українська.

Метою вивчення дисципліни є здобуття студентами високого рівня загальних і специфічних компетентностей, необхідних для професійної діяльності за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право» шляхом освоєння теоретичних і практичних знань про міжнародні та національні стандарти реалізації та захисту прав етнічних та мовних меншин, його найбільш важливих положень при формуванні та використанні нормативно-правових актів, наукових праць і літератури; сформувати, розширити, систематизувати і

закріпити цілісне уявлення про основи правового статусу та права етнічних та мовних меншин.

Конкретними цілями дисципліни «Правовий захист прав етнічних та мовних меншин» є:

- ознайомити студентів із змістом норм універсального міжнародного права, норма права Ради Європи і національного законодавства України про захист прав етнічних та мовних меншин;

- ознайомити студентів з практикою міжнародних судових і контрольних органів щодо захисту прав етнічних та мовних меншин;

- ознайомити студентів з актуальними правовими питаннями, що пов'язані із захистом прав етнічних та мовних меншин;

Курс орієнтований на широке коло студентів, які мають бажання дослідити правові питання, пов'язані із захистом прав етнічних та мовних меншин.

Завданнями дисципліни є формування навичок та системних знань, вміння аналізувати та розв'язувати практичні справи в сфері захисту прав етнічних та мовних меншин, оволодіння понятійним апаратом правового статусу етнічних та мовних меншин, використовувати універсальні та регіональні механізми захисту їх прав; вивчення досвіду зарубіжних країн щодо захисту прав етнічних та мовних меншин; активізація самостійного навчання.

Результати навчання. Після вивчення навчальної дисципліни «Правовий захист прав етнічних та мовних меншин» студент має досягти таких результатів навчання:

мати системні знання щодо:

– основних концепцій, принципів і понять у сфері захисту прав етнічних та мовних меншин;

– нормативних основ забезпечення прав етнічних та мовних меншин, а також змісту конкретних прав етнічних та мовних меншин (на вільне обрання та відновлення національності; на збереження життєвого середовища у місцях їх історичного і сучасного розселення; на створення національних громадських об'єднань; на користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства та інших);

– практики міжнародних інституцій (Європейського суду з прав людини, Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин) і національних організаційно-правових механізмів (Міністерства культури України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини) у захисті прав етнічних та мовних меншин;

вміти:

– використовувати універсальні та європейські стандарти захисту прав етнічних та мовних меншин;

– формулювати причини та наслідки дискримінації прав національних та етнічних меншин в сучасних суспільствах;

– вживати заходи у випадку, коли буде встановлено, що утиск або інші форми дискримінації мали місце;

– аналізувати та порівнювати основні положення політики щодо етнічних та мовних меншин в міжнародному аспекті (українською та англійською мовами);

– бути більш толерантними у ставленні до представників етнічних та мовних меншин.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

– накопичувати та ефективно обирати інформацію;

– використовувати інформаційні технології;

– аналізувати етичні наслідки професійних дій;

– здійснювати усну і письмову комунікацію із зацікавленими особами, в т.ч. й англійською мовою;

– взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організовувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи;

– розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);

– мотивація і переконання постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні;

специфічні компетентності:

– знати базову термінологію та основні концепції (підходи) у сфері захисту прав етнічних та мовних меншин;

– знати міжнародні і європейські стандарти захисту прав етнічних та мовних меншин;

– знати механізми функціонування міжнародних і внутрішньодержавних органів, чиїми завданням є захист прав етнічних та мовних меншин;

– бути здатними аргументовано формулювати та висловлювати власну позицію стосовно актуальних проблем захисту прав етнічних та мовних меншин;

– бути здатними аналізувати правові явища, юридичні факти, правові норми та правовідносини, що стосуються захисту прав етнічних та мовних меншин;

– бути здатними готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення прав етнічних та мовних меншин та шляхів її впровадження на підставі аналізу практичного досвіду держав – членів ЄС та інших країн, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

– бути здатними реалізовувати завдання та вимоги законодавства України про етнічні та мовні меншини.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з навчальної дисципліни
«Правовий захист прав етнічних та мовних меншин»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях								Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	
		1	2	3	4	5	6	7	8	Залік
Лекції	16	2	2	2	2	2	2	2	2	
Практичні заняття	16	2	2	2	2	2	2	2	2	
Самостійна робота	28	3	3	3	3	4	4	4	4	
Проміжні форми контрольних заходів						УО			Есе ТК, Т1-8	
Разом годин	60	7	7	7	7	8	8	8	8	

Примітка: УО – усне опитування; ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
<p>Модуль* 1. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин:</p> <p>Тема 1. Міжнаціональні відносини: поняття, структура та правове регулювання в Україні.</p> <p>Тема 2. Правове регулювання національно-етнічних відносин в Україні.</p> <p>Тема 3. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.</p> <p>Тема 4. Захист прав етнічних меншин в Україні. Право на національно-культурну автономію</p> <p>Тема 5. Міжнародно-правовий захист етнічних та мовних меншин.</p> <p>Тема 6. Європейський суд з прав людини у механізмі захист прав етнічних та мовних меншин</p> <p>Тема 7. Правовий захист прав національних меншин у зарубіжних країнах.</p> <p>Тема 8. Правовий статус мов етнічних меншин в Україні</p>	16	16	28
Разом за семестр:	16	16	28

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття,

лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.).

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p style="text-align: center;">Міжнаціональні відносини: поняття, структура та правове регулювання в Україні</p> <p>Поняття національно-культурні відносини. Основні підходи до визначення національно-культурних відносин. Їх структура та особливості.</p> <p>Суб'єкти національно-етнічних відносин. Об'єкти національно-етнічних відносин. Зміст національно-етнічних відносин.</p> <p>Поняття та властивості мовних відносин як особливого виду національно-етнічних відносин.</p> <p>Суб'єкти національно-етнічних відносин та їх класифікація.</p>	2
2	<p style="text-align: center;">Правове регулювання національно-етнічних відносин в Україні</p> <p>Конституція України у механізмі правового регулювання національно-етнічних відносин. Характеристика статей 10, 11 та 53 Основного Закону.</p> <p>Законодавство України про правовий статус національних меншин в Україні: Декларація прав національностей 1991 р., Закон України «Про національні меншини» 1992 р.</p> <p>Етнонаціональне законодавство України на сучасному етапі. Проект Концепції державної етнонаціональної політики України.</p> <p>Інституційний механізм реалізації державної</p>	2

	етнонаціональної політики. Органи публічної влади, які займалися питаннями захисту прав національних меншин в Україні з 1991 р.	
3	<p>Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні</p> <p>Термінологічний аналіз поняття категорій «національна», «етнічна» та «мовна» меншини у вітчизняній науці та національному праві.</p> <p>Основні критерії визначення поняття «етнічна меншина»: кількісний критерій, критерій недомінування, критерій дискримінації, критерій громадянства, якісний критерій, суб'єктивний критерій.</p> <p>Конституційно-правовий статус етнічних меншин в Україні. Права та обов'язки національних меншин. Принципи правового статусу національних меншин.</p> <p>Особливості правового та культурного становища основних національних меншин в Україні: російської, білоруської, угорської, болгарської, румунської, єврейської, грецької, польської та ін.</p>	2
4	<p>Захист прав етнічних меншин в Україні. Право на національно-культурну автономію</p> <p>Система прав і свобод національних меншин в Україні.</p> <p>Мовні права національних меншин. Право використовувати мову у сфері діяльності органів місцевого самоврядування в місцях компактного проживання етнічних проживання. Право поширювати інформацію та ідеї. Право створювати та використовувати засоби масової інформації. Право вільно і безперешкодно, приватно та публічно, в усній і письмовій формах використовувати мову</p>	2

	<p>своєї меншини. Право використовувати рідну мову в судовому процесі. Право навчатися та вивчати свою рідну мову.</p> <p>Право на національно-культурну автономію (ст. 6 Закону України «Про національні меншини»).</p>	
5	<p>Міжнародно-правовий захист етнічних та мовних меншин.</p> <p>Історія становлення інституту міжнародного захисту прав етнічних та мовних меншин. Основні історичні етапи становлення та розвитку інституту міжнародного захисту прав етнічних меншин. Ліга націй і права меншин.</p> <p>Захист прав етнічних та мовних меншин в універсальних міжнародних актах. Загальна декларація прав людини. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (ст. 27). Декларація про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 р. Конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1965 р. Конвенція про права дитини 1989 р. Європейська регіональна система захисту прав людини та національних меншин.</p> <p>Захист прав етнічних меншин в рамках ОБСЄ.</p> <p>Захист прав етнічних меншин на рівні Ради Європи.</p>	2
6	<p>Європейський суд з прав людини у механізмі захисту прав етнічних та мовних меншин</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рішення ЄСПЛ у «справі про бельгійську мову» від 23 липня 1968 р. • Рішення ЄСПЛ у справі «Мат'є-Моен і Клерфей проти Бельгії» від 2 березня 1987 р. • Рішення ЄСПЛ щодо захисту прав ромів. 	2

7	<p>Правовий захист прав національних меншин у зарубіжних країнах</p> <p>Загальна характеристика конституційного законодавства зарубіжних країн про правовий статус етнічних меншин.</p> <p>Конституційне закріплення спеціальних прав національних меншин у зарубіжних країнах.</p> <p>Особливості реалізації права етнічних меншин на самовизначення. Правовий статус національно-територіальних автономій у європейських країнах.</p>	2
8	<p>Правовий статус мов етнічних меншин в Україні</p> <p>Загальна характеристика мовної ситуації в Україні.</p> <p>Правовий режим мов національних меншин в Україні.</p> <p>Характеристика мовних прав національних меншин та особливості їх реалізації в Україні.</p>	2
	Разом за семестр:	16

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	За семестр:	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	6
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу.	6
5	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне опитування.	4
6	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темами 1-4.	4
7	Опрацювання лекційного матеріалу. Есе Підготовка до тестування за темами 1-7.	4
8	Опрацювання лекційного матеріалу.	4
	Разом за семестр:	28

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням технології студентоцентристського навчання та інформаційних технологій. Практичні заняття проводяться із застосуванням презентацій, групових дискусій, ділових ігор, коучингу (coaching), майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із захисту прав дітей та підлітків.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за *чотирибальною* шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:	Підсумкова контрольна робота (Модуль 1)
Модуль 1	
ВК: 0,6	ВК: 0,4

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у наведеній нижче таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19-20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі у модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання наведені у наступній таблиці.

**Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і
національної шкали оцінювання**

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Національна оцінка	
A	4,75–5,00	5	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

MSc6 ПРАВА ЛЮДИНИ І ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ

Навчальна дисципліна «Права людини і збройні конфлікти» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право».

Викладається під час навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти загальним обсягом 135 годин (4,5 кредитів за ECTS). З них: 20 лекційних годин, 24 години – для практичних занять, 91 година – для самостійної роботи студента. Мова викладання дисципліни – українська.

Навчальна дисципліна «Права людини і збройні конфлікти» належить до блоку дисциплін універсальної підготовки та об'єднує вивчення двох окремих, але тісно пов'язаних між собою галузей міжнародного права – міжнародного гуманітарного права (МГП) і міжнародного права прав людини (МППЛ), які є взаємодоповнюючими під час збройних конфліктів.

МГП регулює поведінку воюючих тільки під час збройних конфліктів, встановлюючи обмеження і заборони певних методів (військова тактика) і засобів (зброя) ведення військової боротьби та різні форми захисту осіб, – як учасників, так і, в першу чергу, неучасників конфліктів від наслідків збройних дій. Норми МГП не застосовуються під час масових акцій протесту, внутрішніх безпорядків, поодиноких актів насильства, – у таких випадках застосовується МППЛ. Норми МППЛ, проте, діють не тільки в мирний час, але й під час збройних конфліктів. Особливістю норм МППЛ є їх направленість на захист людей від свавілля та порушень з боку державних органів, у мирний час – здебільшого своєї держави, під час збройних конфліктів – як своєї, так і ворогуючої держави. На відміну від МППЛ, норми МГП, хоча і направлені на

захист прав людини, але захищають від ворогуючої сторони, формуючи категорію захищених осіб – жертв збройних конфліктів, які не беруть чи перестали брати участь у воєнних діях. Норми МГП, надаючи посиленій і більш конкретній захист цим категоріям осіб, тим не менш, детально не регламентують всі ситуації, за яких можуть відбуватися порушення прав людини, тому у сучасній юриспруденції правовий режим МГП доповнюється можливими для застосування під час збройних конфліктів нормами МППЛ з метою посилення захисту прав людини.

Метою дисципліни є створення системи знань студентів про історичний розвиток, основні поняття і правову основу МГП і МППЛ; усвідомлення взаємозв'язку та відмінностей між цими галузями міжнародного права; засвоєння методів кваліфікації і класифікації збройних конфліктів та відокремлення їх від ситуацій насильства (масових заворушень/терактів), а також визначення застосовних до них правових режимів; отримання ґрунтовних знань обмежень і заборон певних засобів і методів ведення війни, режиму окупації і захисту осіб, які не беруть або припинили брати участь у збройній боротьбі, а також правових режимів захисту окремих прав під час війни – права на життя, права на свободу і особисту недоторканність.

Завдання дисципліни полягає у формуванні у студентів основ розуміння прав людини і правових режимів їх захисту під час різних ситуацій – міжнародних та неміжнародних збройних конфліктів, а також формування навичок аналізу нормативних актів, судових рішень та академічних напрацювань з метою застосування їх до конкретних ситуацій, що виникають під час збройних конфліктів та пов'язані з порушеннями прав людини.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Права людини і збройні конфлікти» студенти мають досягти таких результатів навчання:

- уміти сформулювати розуміння основних концепцій МГП і МППЛ;

- бути обізнаними з джерелами правових зобов'язань України у сфері МГП і МППЛ;

- мати розвинуті навички кваліфікації збройних конфліктів та уміння відрізнити їх від суміжних ситуацій насильства з метою правильного застосування відповідних правових режимів в залежності від кваліфікації та контексту ситуації;

- мати ґрунтовні знання про різні категорії учасників і неучасників збройних конфліктів та їх правовий статус, про види забороненої зброї і заборонену тактику ведення війни, про правовий режим окупації в рамках МГП, а також обов'язки держави-окупанта та окупованої держави щодо захисту прав людини на окупованій території, про правовий режим захисту різних категорій осіб, які не беруть або припинили брати участь у збройній боротьбі;

- бути добре ознайомленими з принципами діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста і його завданнями;

- мати системні знання про основні норми щодо притягнення до відповідальності за міжнародні злочини, вчинені в рамках збройних конфліктів та під час ситуацій насильства всередині держави, та пов'язану з цим діяльність міжнародних кримінальних судів;

- мати сформовану систему знань про міжнародні судові та квазісудові механізми, що захищають права людини, порушені в контексті збройних конфліктів;

– володіти уміннями та навичками практичного застосування норм міжнародних договорів, звичаїв, судових рішень, академічних праць у сфері МГП і МППЛ;

– уміти визначати порушення міжнародно-правових норм у тій чи іншій практичній ситуації та бути здатними для самостійного опанування проблематики навчального курсу;

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня)

загальні компетентності:

– аналізувати та раціонально використовувати виокремлені дані;

– використовувати останні досягнення технічного прогресу під час навчального процесу;

– самостійно підвищувати власну правосвідомість та правову культуру;

– вдаватися до дослідницького діалогу з фахівцями у зазначеній галузі та іншими зацікавленими особами;

– самостійно розширювати існуючі доктринальні підходи, формувати власний внесок до доктрини;

– усвідомлювати особисту відповідальності та необхідність суб'єктивного доробку кожної особи у формуванні правового суспільства;

специфічні компетентності:

– бути здатними демонструвати концептуальні знання, спільні риси та відмінності між МГП та МППЛ в контексті принципів, що лежать в основі «воєнної» та «правозахисної парадигми»;

– бути здатними аналізувати основні джерела МГП і МППЛ, судову практику Міжнародного кримінального суду, міжнародних кримінальних трибуналів, Міжнародного Суду ООН і Європейського суду з прав людини, пов'язану зі збройними конфліктами, з метою правильного їх застосування для розв'язання практичних задач і написання письмових робіт, використання під час дебатів;

– бути здатними розрізнити міжнародний і неміжнародний збройні конфлікти, відрізнити їх від масових заворушень / спорадичних актів насильства, бути здатними на основі фактажу кваліфікувати ознаки «ефективного» і «загального» контролю з боку держави за діями іррегулярних організованих збройних груп, що воюють на території іншої держави, з метою правильного вибору застосовного правового режиму та встановлення відповідальності за порушення прав людини;

– бути здатними використовувати інструменти правового захисту осіб, які потребують допомоги в контексті порушень прав людини під час збройних конфліктів, – поранених, хворих, осіб, які зазнали корабельної аварії, військовополонених, цивільного населення, а також окремих груп зі специфічними потребами – жінок, дітей, біженців, внутрішньо переміщених осіб та ін.;

– бути здатними продемонструвати розуміння засад відповідальності військових командирів і начальників, а також природу відсутності імунітетів глав держав і посадових осіб в контексті відповідальності за воєнні та інші міжнародні злочини;

– бути здатними охарактеризувати специфіку діяльності Міжнародного кримінального суду, Європейського Суду з прав людини у сфері захисту прав людини під час збройних конфліктів та

обсяг зобов'язань України щодо співробітництва з цими інституціями.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з навчальної дисципліни
«Права людини і збройні конфлікти»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях										Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Лекції	20	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Практичні заняття	24	2	2	2	2	4	2	2	2	4	2	
Самостійна робота	91	6	6	8	10	10	15	8	8	8	12	
Проміжні форми контрольних заходів				УО Т1 -3			ТК Т4 -6		Есе		ТК Т7 -8	
Разом годин	135	10	10	12	14	16	19	12	12	14	16	

Примітка: УО – усне опитування; ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
<p>Модуль 1. МГП і МППЛ в системі міжнародного права: принципи взаємодії</p> <p><i>Лекція 1.</i> МГП і МППЛ в системі міжнародного права, принципи їх взаємодії</p> <p><i>Лекція 2.</i> МГП: джерела, принципи, сфери регулювання</p> <p><i>Лекція 3.</i> МППЛ: джерела, принципи, механізми контролю</p>	6	6	20
<p>Модуль 2. Сфери дії МГП і МППЛ</p> <p><i>Лекція 4.</i> Сфера дії МГП: типи збройних конфліктів</p> <p><i>Лекція 5.</i> Екстра-територіальне застосування МППЛ</p> <p><i>Лекція 6.</i> Захист окремих прав людини під час збройних конфліктів: право на життя, право на свободу і особисту недоторканність</p>	6	8	35
<p>Модуль 3. Контроль за дотриманням МГП і МППЛ та відповідальність за порушення їх норм</p> <p><i>Лекція 7.</i> Контроль за дотриманням норм МГП і МППЛ</p> <p><i>Лекція 8.</i> Відповідальність держав та індивідів за порушення норм</p>	8	10	36

МГП і грубі порушення прав людини			
Разом за семестр:	20	24	91

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.).

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	МГП і МППЛ в системі міжнародного права, принципи їх взаємодії Історичний розвиток МГП і МППЛ. Місце МГП і МППЛ в системі міжнародного права. Теорії співвідношення норм МГП і МППЛ. Дія МППЛ під час збройних конфліктів. Сучасні виклики застосуванню норм МППЛ під час збройних конфліктів.	2
2	МГП: джерела, принципи, сфери регулювання Поняття та предмет регулювання норм МГП як галузі міжнародного права. Джерела та основоположні принципи МГП. Категорії учасників / неучасників збройних конфліктів. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені засоби і методи ведення війни. Захист жертв збройних конфліктів.	2

3	<p>МППЛ: джерела, принципи, механізми контролю</p> <p>Поняття та предмет регулювання МППЛ як галузі міжнародного права. Універсальні та регіональні джерела МППЛ. Класифікація прав людини. Права людини, що мають особливе значення під час війни. Судові та несудові механізми захисту прав людини.</p>	2
4	<p>Сфера дії МГП: міжнародні збройні конфлікти</p> <p>Поняття та класифікація збройних конфліктів, їх правові режими. Ознаки міжнародного збройного конфлікту. Інтернаціоналізований збройний конфлікт. Опосередкований збройний конфлікт між Україною і Російською Федерацією.</p>	2
5	<p>Сфера дії МГП: неміжнародні збройні конфлікти</p> <p>Ознаки неміжнародного збройного конфлікту, головні відмінності правового режиму неміжнародних збройних конфліктів. Особливості статусу учасників та захисту жертв неміжнародних збройних конфліктів.</p>	2
6	<p>Екстратериторіальне застосування МППЛ</p> <p>Поняття екстратериторіального застосування норм МППЛ. Визначення юрисдикції у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р. Поняття юрисдикції в Європейській конвенції з прав людини і практиці Європейського суду з прав людини.</p>	2
7	<p>Захист окремих прав людини під час збройних конфліктів: право на життя,</p>	2

	<p>право на свободу і особисту недоторканність</p> <p>Право на життя під час збройних конфліктів та у мирний час. Принцип воєнної необхідності в контексті розвитку норм МГП і абсолютної необхідності за МППЛ. Поняття супутньої шкоди під час нападу на військові об'єкти. Вплив норм МППЛ на захист права на життя під час війни. Практика ЄСПЛ: справа Банковича, Чеченські справи, справи щодо Великої Британії, справи щодо Туреччини. Загальний Коментар № 36 (2018) щодо ст. 6 МПГПП стосовно захисту права на життя.</p> <p>Право на свободу і особисту недоторканність у збройних конфліктах. Поняття інтернування під час збройних конфліктів. Особливості затримання осіб під час неміжнародних збройних конфліктів. Процесуальні права і гарантії, надані інтернованим особам.</p>	
8	<p>Контроль за дотриманням норм МГП і МППЛ. Відповідальність держав за порушення норм МГП і грубі порушення прав людини</p> <p>Міжнародний і внутрішньодержавні механізми імплементації норм МГП. Судові і несудові засоби (Міжнародна комісія зі встановлення фактів) контролю за дотриманням норм МГП, шляхи до примирення. Роль ООН в імплементації норм МГП: види миротворчих операцій, операції примусу до миру, примусові воєнні операції. Правовий захист біженців та ВПО під час збройних конфліктів. Імплементація норм МГП в Україні.</p> <p>Відповідальність держав за порушення норм</p>	2

	МГП. Санкції щодо держав за порушення норм МГП.	
9	<p>Кримінальна відповідальність за воєнні злочини і злочини проти людяності: принципи кримінальної відповідальності, поняття злочинів</p> <p>Принципи міжнародної кримінальної юрисдикції. Співучасть у міжнародних злочинах. Загальні обов'язки командування щодо підготовки воєнних операцій. Відповідальність командирів та інших начальників за вчинення міжнародних злочинів. Обставини, що звільняють від відповідальності, амністія, імунітети. Поняття міжнародних злочинів. Відповідальність за воєнні злочини, вчинені під час міжнародних і неміжнародних збройних конфліктів.</p>	2
10	<p>Кримінальна відповідальність за воєнні злочини і злочини проти людяності: механізми притягнення до відповідальності</p> <p>Відповідальність за міжнародні злочини в рамках міжнародної і національної юрисдикції. Принципи національної кримінальної юрисдикції. Міжнародний кримінальний суд: судоустрій, юрисдикція, процедура провадження, співробітництво з державами. Україна і Міжнародний кримінальний суд. Відповідальність за воєнні злочини за національним правом України та інших держав.</p>	2
	Разом за семестр:	20

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	<i>За семестр:</i>	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
3	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне опитування за темами 1-3.	8
4-5	Опрацювання лекційного матеріалу.	20
6	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темами 4-6.	15
7	Опрацювання лекційного матеріалу.	8
8	Опрацювання лекційного матеріалу. Есе.	8
9	Опрацювання лекційного матеріалу.	8
10	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темами 7-8.	12
	Разом за семестр:	91

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням інформаційних технологій, майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із МГП і МППЛ.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При

цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота			Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:			Підсумкова контрольна робота (Модулі 1-3)
Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	
ВК: 0,6			ВК: 0,4

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з

яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у наведеній нижче таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19–20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі у модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання наведені у наступній таблиці.

Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Національна оцінка	
A	4,75–5,00	5	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками

C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

MSc7 ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ І БЕЗПЕЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Навчальна дисципліна «Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право».

Викладається під час навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти загальним обсягом 135 годин (4,5 кредитів за ECTS). З них: 20 лекційних годин, 24 години – для практичних занять, 91 година – для самостійної роботи студента. Мова викладання дисципліни – українська.

Метою вивчення дисципліни є здобуття студентами високого рівня загальних і специфічних компетентностей, необхідних для професійної діяльності за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право» шляхом освоєння теоретичних і практичних знань у сфері правового захисту прав дітей та підлітків на підставі відповідних міжнародно-правових норм універсального і європейського характеру, а також на підставі норм національного законодавства України.

Конкретними цілями дисципліни «Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір» є:

– ознайомити студентів із змістом норм універсального міжнародного права, норма права Ради Європи і національного

законодавства України, що використовуються при захисті прав дітей та підлітків;

– ознайомити студентів з практикою міжнародних судових і контрольних органів щодо захисту прав дітей та підлітків;

– ознайомити студентів з актуальними правовими питаннями, що пов'язані із захистом прав дітей та підлітків;

– виробити у студентів вміння використовувати набуті знання при підготовці документів для захисту прав дітей та підлітків.

Курс орієнтований на широке коло студентів, які мають бажання дослідити правові питання, пов'язані із захистом прав дітей та підлітків.

Завдання дисципліни полягають у засвоєнні студентами понятійного апарату і основних концепцій щодо захисту прав дітей та підлітків; у вивченні міжнародного досвіду щодо захисту прав дітей та підлітків; в оволодінні практичними основами захисту прав дітей та підлітків, а також в активізації самостійного навчання.

Результати навчання. Після вивчення навчальної дисципліни «Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір» студент має досягти таких результатів навчання:

мати системні знання щодо:

– основних концепцій, принципів і понять у сфері захисту прав дітей та підлітків;

– нормативних основ забезпечення прав дітей та підлітків, а також змісту конкретних прав дітей та підлітків (зокрема базових прав дітей та підлітків, особистих, соціальних, економічних і культурних прав, особливих потреб дітей та підлітків, права дітей та підлітків на інформацію, прав дітей та підлітків у кримінальному процесі тощо);

– практики міжнародних інституцій (Комітету ООН по правах дитини, Дитячого фонду ООН, Європейського суду з прав людини) і національних організаційно-правових механізмів (органів і служб у справах дітей, спеціальних установ для дітей та підлітків, Уповноваженого Президента України з прав дитини) у захисті прав дітей та підлітків;

вміти:

– використовувати універсальні та європейські стандарти захисту прав дітей та підлітків;

– застосовувати національні і міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків;

– аналізувати та розв'язувати практичні справи у сфері захисту прав дітей та підлітків;

– використовувати практичні навички на прикладах судових справ у сфері захисту прав дітей та підлітків;

– аналізувати проблемні сфери суспільних відносин, в яких існує великий ризик порушення прав дітей та підлітків, і роль юристів у захисті прав дітей та підлітків.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

- накопичувати та ефективно обирати інформацію;
- використовувати інформаційні технології;
- аналізувати етичні наслідки професійних дій;
- здійснювати усну і письмову комунікацію із зацікавленими особами, в т.ч. й англійською мовою;
- взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організовувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи;
- розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);
- мотивація і переконання постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні;

специфічні компетентності:

- знати базову термінологію та основні концепції (підходи) у сфері захисту прав дітей та підлітків;
- знати міжнародні і європейські стандарти захисту прав дітей та підлітків;
- знати механізми функціонування міжнародних і внутрішньодержавних органів, чийми завданням є захист прав дітей та підлітків;

– бути здатними аналізувати і застосовувати чинні міжнародно-правові акти і законодавство України, що встановлюють правові алгоритми захисту прав дітей та підлітків;

– знати належні практики забезпечення прав дітей та підлітків;

– бути здатними реалізовувати завдання та вимоги Закону України «Про охорону дитинства»;

– бути здатними аналізувати, складати і застосовувати юридичні документи з метою захисту прав дітей та підлітків;

– бути здатними аргументовано формулювати та висловлювати власну позицію стосовно актуальних проблем захисту прав дітей та підлітків;

– бути здатними аналізувати правові явища, юридичні факти, правові норми та правовідносини, що стосуються захисту прав дітей та підлітків, а також готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення прав дітей та підлітків.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з навчальної дисципліни
«Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях										Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Лекції	20	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Практичні заняття	24	2	2	2	4	2	2	2	2	4	2	
Самостійна робота	91	7	8	8	10	8	10	10	10	10	10	
Проміжні форми контрольних заходів						УО	ТК, Т1-4		Есе		ТК, Т5-7	
Разом годин	135	11	12	12	16	12	14	14	14	16	14	

Примітка: УО – усне опитування; ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
<p>Модуль* 1. Зміст суб'єктивних прав дітей та підлітків:</p> <p><i>Тема 1.</i> Загальні положення про правовий захист прав дітей та підлітків в Україні.</p> <p><i>Тема 2.</i> Каталог прав дітей та підлітків.</p> <p><i>Тема 3.</i> Право дитини на інформацію та безпечний інформаційний простір.</p> <p><i>Тема 4.</i> Ювенальна юстиція.</p>	12	14	51
<p>Модуль 2. Захист прав дітей та підлітків батьками, опікунами, піклувальниками, компетентними національними та міжнародними органами:</p> <p><i>Тема 5.</i> Права та обов'язки батьків, опікунів і піклувальників щодо дітей. Усиновлення дітей.</p> <p><i>Тема 6.</i> Організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків в Україні.</p> <p><i>Тема 7.</i> Міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків.</p>	8	10	40
Разом за семестр:	20	24	91

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.).

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p>Загальні положення про правовий захист прав дітей та підлітків в Україні. Зародження концепції правового захисту прав дитини. Женевська декларація прав дитини 1924 р. Роль Ліги Націй і Міжнародної організації праці у становленні правового захисту прав дітей та підлітків. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 р. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. і три факультативні протоколи до Конвенції.</p>	2
2	<p>Загальні положення про правовий захист прав дітей та підлітків в Україні (продовження). Чинні для України міжнародно-правові договори універсального характеру про захист прав дітей та підлітків. Чинні для України міжнародно-правові</p>	2

	<p>договори Ради Європи про захист прав дітей та підлітків.</p> <p>Чинні для України міжнародно-правові акти рекомендаційного характеру про захист прав дітей та підлітків.</p> <p>Загальний огляд нормативно-правових актів України про захист прав дітей та підлітків.</p>	
3	<p>Каталог прав дітей та підлітків.</p> <p>Перелік прав дітей та підлітків. Рівність прав дітей та підлітків.</p> <p>Право дітей та підлітків на захист своїх прав.</p> <p>Право дитини на життя.</p> <p>Право дитини на ім'я, громадянство та сімейні зв'язки.</p> <p>Право дитини не розлучатися з батьками всупереч їх бажанню.</p> <p>Право дитини висловлювати власні погляди і думки.</p> <p>Право дитини на свободу думки, совісті та релігії.</p> <p>Право дитини на свободу асоціацій і свободу мирних зборів.</p> <p>Право дитини на особисте і сімейне життя, недоторканність житла, таємницю кореспонденції і на захист від незаконного посягання на її честь і гідність.</p>	2
4	<p>Каталог прав дітей та підлітків (продовження).</p> <p>Право дитини на захист від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і брутального поведіння та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання.</p> <p>Право дитини на користування найбільш</p>	2

	<p>досконалыми послугами системи охорони здоров'я та засобами лікування хвороб і відновлення здоров'я.</p> <p>Право дитини користуватися благами соціального забезпечення, включаючи соціальне страхування.</p> <p>Право дитини на рівень життя, необхідний для її фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку.</p> <p>Право дитини на освіту.</p> <p>Право дитини на відпочинок і дозвілля.</p> <p>Право дитини на захист від економічної експлуатації.</p> <p>Право дитини на захист від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень.</p> <p>Права дітей та підлітків у цивільних відносинах.</p>	
5	<p>Право дитини на інформацію та безпечний інформаційний простір.</p> <p>Закріплення права на інформацію в міжнародно-правових актах.</p> <p>Загальний огляд національних правових актів України про захист права на інформацію.</p> <p>Зміст права дітей та підлітків на інформацію та безпечний інформаційний простір.</p> <p>Рекомендації щодо забезпечення права дітей та підлітків на безпечний інформаційний простір.</p>	2
6	<p>Ювенальна юстиція.</p> <p>Міжнародно-правове регулювання ювенальної юстиції.</p> <p>Загальні положення чинного законодавства України у сфері ювенальної (кримінальної) юстиції.</p>	2

	<p>Правові підстави та особливості адміністративної відповідальності дітей та підлітків в Україні.</p> <p>Правові підстави та особливості кримінальної відповідальності дітей та підлітків в Україні.</p> <p>Права дітей та підлітків у кримінальному процесі України.</p>	
7	<p>Права та обов'язки батьків, опікунів і піклувальників щодо дітей. Усиновлення дітей.</p> <p>Загальні положення про права та обов'язки батьків.</p> <p>Обов'язки батьків щодо дитини.</p> <p>Права батьків щодо дитини.</p> <p>Органи опіки та піклування.</p> <p>Права та обов'язки опікунів і піклувальників щодо дітей.</p> <p>Усиновлення дітей.</p>	2
8	<p>Організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків в Україні.</p> <p>Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.</p> <p>Уповноважений Президента України з прав дитини.</p> <p>Міністерство соціальної політики України.</p> <p>Міністерство охорони здоров'я України.</p> <p>Міністерство освіти і науки України.</p> <p>Міністерство юстиції України.</p> <p>Національна поліція України.</p> <p>Міжвідомча комісія з питань охорони дитинства.</p> <p>Органи і служби у справах дітей загальної компетенції.</p>	2
9	<p>Організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків в Україні</p>	2

	<p><i>(продовження).</i></p> <p>Заклади для дітей та підлітків, які перебувають у складних життєвих обставинах. Заклади для безпритульних дітей та підлітків. Заклади для дітей та підлітків з особливими потребами (з функціональними обмеженнями).</p> <p>Спеціальні заклади та установи для профілактики правопорушень серед дітей та підлітків.</p>	
10	<p>Міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків.</p> <p>Загальні положення про міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків.</p> <p>Комітет ООН по правах дитини.</p> <p>Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).</p> <p>Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні.</p> <p>Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).</p> <p>Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ).</p> <p>Організація Об'єднаних Націй з питань науки, освіти і культури (ЮНЕСКО).</p> <p>Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту прав дітей та підлітків.</p>	2
	Разом за семестр:	20

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	<i>За семестр:</i>	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	15

3-4	Опрацювання лекційного матеріалу.	18
5	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне опитування.	8
6	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темами 1-4.	10
7	Опрацювання лекційного матеріалу.	10
8	Опрацювання лекційного матеріалу. Есе.	10
9.	Опрацювання лекційного матеріалу.	10
10	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темами 1-7.	10
	Разом за семестр:	91

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням технології студентоцентристського навчання та інформаційних технологій. Практичні заняття проводяться із застосуванням презентацій, групових дискусій, ділових ігор, коучингу (coaching), майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із захисту прав дітей та підлітків.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:		Підсумкова контрольна робота (Модулі 1-2)
Модуль 1	Модуль 2	
ВК: 0,6		ВК: 0,4

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у наведеній нижче таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19-20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі у модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання наведені у наступній таблиці.

Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Національна оцінка	
A	4,75–5,00	5	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками

D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

MSc8 РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СТАНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОЗАХИСНОГО РУХУ

Тема 1. Світовий досвід утворення та діяльності громадських об'єднань

Головне конституційне право громадян у демократичній державі. Право на об'єднання (свобода спілок та асоціацій). Свобода об'єднання в політичні партії, культурні, спортивні та інші громадські організації. Практичне значення змісту діяльності громадських організацій та політичних партій, їхнє місце та роль у суспільстві. Об'єктивний аналіз реалій нинішнього життя, суперечності, які виникають у суспільстві.

Розрізнення понять держави та суспільства. Погляди Шарля Луї де Монтеск'є на ці поняття як окремі феномени. Втілення Іммануїлом Кантом концепції громадянського суспільства, що характеризується правовим статусом і свободою. Розгляд виникнення громадських об'єднань як процесу об'єктивного, закономірного та зумовленого потребою людей у колективній творчості, розвитку ініціативи і здібностей. Досягнення особистої свободи індивіда через об'єднання.

Тема 2. Громадські об'єднання та їх правове регулювання

Право неурядових організацій у національному праві. Право неурядових організацій як комплексний правовий інститут. Предмет і метод права неурядових організацій. Право неурядових організацій як навчальна дисципліна.

Поняття, ознаки та класифікація громадських об'єднань. Політична партія. Громадська організація, профспілки. Відмінність громадських об'єднань від інших недержавних організацій: релігійних організацій, комерційних фондів та ін. Обмеження на утворення і діяльність громадських об'єднань. Законодавство України про громадські об'єднання і його значення в реалізації громадянами України свого невід'ємного права на свободу об'єднань.

Класифікації громадських об'єднань:

1) за суб'єктами діяльності – молодіжні, дитячі, жіночі організації, об'єднання ветеранів, об'єднання роботодавців, підприємців та ін.;

2) за організаційно-правовою формою – суспільний рух, союз, благодійний фонд, асоціація, конгрес, благодійна установа, благодійна організація (фундація, місія, ліга та ін.). Наприклад, Закон Республіки Молдова «Про громадські об'єднання» передбачає при створенні громадських об'єднань вибір однієї з чотирьох організаційно-правових форм, а саме: громадський рух; громадська організація; громадська установа; громадський фонд;

3) за сферою суспільного життя – культурні, просвітницькі, спортивні, екологічні, творчі тощо;

4) за типом і спрямованістю діяльності організації щодо суб'єкта, який її утворив, – професійні спілки, благодійні організації, правозахисні організації, організації національних меншин, суспільно-політичні рухи.

Тема 3. Принципи діяльності та статус громадських об'єднань

Принципи утворення та діяльності громадських об'єднань: добровільність, рівноправність, самоврядування, законність, гласність. Заборона обмеження прав і свобод громадян у зв'язку з їх належністю або неналежністю до громадського об'єднання. Взаємовідносини державних інституцій та громадських об'єднань. Статус громадських об'єднань та їх права на заснування і вступ до спілок.

Тема 4. Порядок утворення та припинення діяльності громадських об'єднань

Засновники об'єднань громадян. Членство в об'єднаннях. Статут (Положення) громадських об'єднань, вимоги до нього. Органи, які здійснюють легалізацію неурядових організацій. Легалізація профспілок та їх об'єднань. Реєстрація і відмова в реєстрації. Повідомлення про утворення. Символіка громадських об'єднань. Припинення діяльності громадських об'єднань, їх реорганізація та ліквідація.

Тема 5. Права громадських об'єднань

Види прав громадських об'єднань. Право неурядових організацій на участь у формуванні органів державної влади й органів місцевого самоврядування, представництво у їх складі, участь об'єднань у виробленні державної політики. Доступ до державних засобів масової інформації громадських об'єднань під час виборчої кампанії. Права та обов'язки профспілок, їх об'єднань.

Власність громадських об'єднань, шляхи її набуття. Обмеження об'єднань щодо одержання коштів та іншого майна, здійснення ними права власності.

Гарантії прав профспілок. Господарча та інша комерційна діяльність об'єднань громадян. Її основні напрямки й обмеження.

Тема 6. Контроль за діяльністю громадських об'єднань та особливості їх юридичної відповідальності

Контрольна діяльність органів, що здійснюють легалізацію неурядових організацій. Контроль фінансових органів і органів державної податкової адміністрації. Порядок здійснення фінансового контролю. Судовий контроль.

Відповідальність посадових осіб органів, які легалізують діяльність громадських об'єднань, за порушення законодавства. Види стягнення, що можуть бути застосовані до громадських об'єднань за порушення законодавства, а також умови застосування стягнень. Штраф як форма стягнення, механізм його накладення. Тимчасова заборона (зупинення) окремих видів або всієї діяльності громадських об'єднань. Умови відновлення у повному обсязі діяльності громадських об'єднань. Попередження про недопустимість незаконної діяльності. Примусовий розпуск (ліквідація) неурядової організації, умови ліквідації громадських об'єднань. Механізм здійснення ліквідації громадських об'єднань. Відповідальність за порушення законодавства про профспілки.

Тема 7. Міжнародні зв'язки громадських об'єднань.

Міжнародні неурядові організації

Участь громадських організацій України у міжнародних зв'язках, у створенні міжнародних спілок об'єднань.

Правова основа діяльності міжнародних організацій, їх філій, відділень, представництв, інших структур громадських організацій іноземних держав на території України.

Правовий статус громадської організації, яка виступила засновником або стала членом міжнародної організації.

Тема 8. Адвокація в громадських організаціях. практика захисту прав громадян неурядовими організаціями. механізми захисту прав громадян в Україні та ЄС

Адвокація (регулярна діяльність громадського об'єднання або кампанія, спрямована на представництво і захист прав та інтересів певної соціальної групи або теми; просування громадських інтересів в органах влади, включаючи парламент), її відмінність від лобізму (дії представників недержавних організацій в ході контактів з представниками державних органів і органів місцевого самоврядування з метою домогтися прийняття органами влади рішень відповідно до інтересів спеціальних груп, які представляють зазначені організації). Процес здійснення політики та адвокація. Планування адвокаційних кампаній. Побудова коаліції та взаємодія з партнерами в адвокаційних кампаніях. Інформаційний супровід адвокаційної кампанії та робота з традиційними і соціальними медіа. Робота з широкими колами громадськості. Акції прямої дії.

Особливості парламентської адвокації. Приклади парламентських адвокаційних кампаній, які ініціюються та здійснюються неурядовими організаціями.

МSc9 ПРАВА ЖІНОК ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

Дисципліна «Права жінок та гендерна рівність» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право».

Викладається під час навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти загальним обсягом 130 годин (4,5 кредитів за ECTS). З них: 20 лекційних годин, 16 годин – для практичних занять, 94 години – для самостійної роботи студента. Мова викладання дисципліни – українська.

Метою вивчення дисципліни є створення системи знань студентів про міжнародний контекст прав людини, основи антидискримінаційного права, захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності, міжнародні, європейські й національні стандарти у цій сфері; сформувати, розширити, систематизувати і закріпити цілісне уявлення про права людини, основи гендерної рівності.

Конкретними цілями дисципліни «Права жінок та гендерна рівність» є:

- ознайомити студентів з нормами чинного законодавства, теоретичною базою, що використовується при захисті прав жінок і забезпеченні гендерної рівності;

- ознайомити студентів з актуальними правовими питаннями, пов'язаними із захистом прав жінок і забезпеченням гендерної рівності;

- надати глибокі та міцні знання в контексті правового захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності;

– виробити у студентів вміння використовувати набуті знання при підготовці документів для захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності;

– виробити у студентів комплексний підхід до проблеми захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності – стратегії, що полягає у впровадженні проблематики рівності статей на всі рівні суспільства шляхом організації системи її врахування під час прийняття політичних рішень та вироблення політики.

Курс орієнтований на широке коло студентів, які мають бажання дослідити правові питання, пов'язані із правами людини, захистом прав жінок і забезпеченням гендерної рівності.

Завдання дисципліни. Засвоєння студентом теоретичних і практичних основ системи захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності; оволодіння понятійним апаратом; вивчення міжнародного досвіду щодо захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності на державному та місцевому рівнях; активізація самостійного навчання.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Права жінок та гендерна рівність» студент має досягти таких результатів навчання:

мати системні знання щодо:

– теоретичних основ забезпечення прав жінок, основних доктрин і принципів у сфері забезпечення гендерної рівності, змістовних та інституційних аспектів функціонування відповідних механізмів;

– практики міжнародних інституцій (Комітетів ООН, Європейського суду з прав людини, Суду Справедливості Європейського Союзу тощо) у розкритті змісту принципу гендерної рівності;

вміти:

– аналізувати та розв’язувати практичні справи у сфері забезпечення захисту прав жінок;

– використовувати універсальні та регіональні стандарти забезпечення гендерної рівності;

– враховувати особливості національного механізму забезпечення та захисту прав людини;

– застосовувати практичні навички на прикладах судових справ з огляду на розуміння принципу недискримінації як безпосередньо діючого права;

– аналізувати проблемні сфери суспільних відносин, в яких ризик дискримінації за ознакою статі є найбільш високим, і роль юристів у захисті прав жінок;

– виявляти високі моральні якості на підставі уявлення про права людини як загальносвітової цінності, необхідність забезпечення змістовної, а не формальної рівності.

Компетентності (відповідають Національній рамі кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

– накопичувати та ефективно обирати інформацію;

– використовувати інформаційні технології;

- аналізувати етичні наслідки професійних дій;
- усно і письмово комунікувати із зацікавленими особами, в т.ч. й англійською мовою;

- взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організовувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи;

- розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);

- мотивація і переконання постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні;

специфічні компетентності:

- знати базову термінологію у сфері антидискримінаційного права (дискримінація, пряма дискримінація, непряма дискримінація, множинна дискримінація, захищена ознака, позитивні дії тощо), а також основні поняття у сфері правового забезпечення гендерної рівності (стать, гендер, гендерна рівність, гендерна ідентичність та ін.);

- знати основні етапи формування й розвитку руху за права жінок (феміністичного руху) та їх кореляцію із розвитком загальної концепції прав людини;

- розуміти сутність такого явища як дискримінація, вміти його ідентифікувати, встановлювати юридичні наслідки дискримінаційного ставлення до особи на підставі її статі;

- знати міжнародні, регіональні й національні стандарти захисту прав жінок;

– розуміти характер впливу гендерних стереотипів на реалізацію жінками своїх прав;

– знати належні й неналежні практики забезпечення прав жінок;

– знати механізми функціонування міжнародних і регіональних інституцій, чиїм завданням є сприяння утвердженню гендерної рівності;

– бути здатними готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та шляхів її впровадження на підставі аналізу практичного досвіду держав – членів ЄС та інших країн, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

– бути здатними реалізовувати завдання та вимоги Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;

– бути здатними аналізувати чинні міжнародно-правові акти та законодавство України, що встановлюють загальнолюдські стандарти права особи на сексуальну орієнтацію та гендерну рівність;

– бути здатними використовувати та аналізувати юридичні документи з метою захисту прав людини.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з навчальної дисципліни
«Права жінок та гендерна рівність»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях										Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
												залік
Лекції	20	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Семінари	16			2	2	2	2	2	2	2	2	
Самостійна робота	94	6	10	10	8	10	10	10	10	10	10	
Проміжні форми контрольних заходів						Т К, Т 1- 5		Т К, У О	Ес е		ТК, Т6- 10	
Разом годин	130	8	12	14	12	14	14	14	14	14	14	

Примітка: ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни;

УО – усне опитування.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	Лекції	Семінари	СРС
<p>Модуль* 1. Міжнародні і регіональні стандарти захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності:</p> <p><i>Лекція 1.</i> Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції.</p> <p><i>Лекція 2.</i> Міжнародні зобов'язання України у сфері захисту прав жінок.</p> <p><i>Лекція 3.</i> Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: статус і практика застосування в Україні.</p> <p><i>Лекція 4.</i> Становлення стандартів Європейського Союзу щодо гендерної рівності.</p> <p><i>Лекція 5.</i> Тимчасові спеціальні заходи щодо забезпечення гендерної рівності у різних сферах життя.</p>	10	6	44
<p>Модуль 2. Захист прав жінок і забезпечення гендерної рівності в Україні:</p> <p><i>Лекція 6.</i> Забезпечення гендерної рівності в Україні.</p> <p><i>Лекція 7.</i> Поняття гендерної дискримінації та її ідентифікація.</p> <p><i>Лекція 8.</i> Гендерні стереотипи як бар'єр у реалізації жінками своїх прав.</p> <p><i>Лекція 9.</i> Доступність правосуддя для жінок в Україні.</p>	10	10	50

<i>Лекція 10.</i> Зобов'язання бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності			
Разом за семестр:	20	16	94

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.).

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер Лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p>Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції.</p> <p>Методологічні засади гендерної теорії. Гендер як певні соціальні ролі. Гендерні стереотипи та їх вплив на правове регулювання. Гендерна рівність як ціль сталого розвитку й передумова демократичного суспільства. Фемінізм як боротьба за рівні права і можливості жінок і чоловіків. Роль юристів/ок у просуванні ідеї гендерної рівності й захисті прав жінок.</p>	2
2	<p>Міжнародні зобов'язання України у сфері захисту прав жінок.</p> <p>Головні джерела міжнародних норм у сфері прав людини. Базові механізми захисту прав людини. Розвиток положень міжнародних і регіональних договорів у сфері захисту прав</p>	2

	людини у рішеннях відповідних міжнародних і регіональних інституцій – Комітети ООН, Європейський суд з прав людини, Суд Справедливості Європейського Союзу. Юридичний аналіз національного законодавства щодо його відповідності міжнародним зобов'язанням із забезпечення гендерної рівності. Роль міжнародних стандартів у сфері захисту прав жінок для судової та іншої юридичної практики.	
3	Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: статус і практика застосування в Україні. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: історія прийняття і сучасний статус. Статус і практика застосування в Україні. Принципи Конвенції: недискримінації, рівності, зобов'язань держави. Зобов'язання держави: усунути пряму й непряму дискримінацію, змінювати культурні норми й гендерні стереотипи, які негативно впливають на реалізацію жінками їх прав, сприяти фактичній рівності жінок. Інституційний механізм забезпечення реалізації Конвенції.	2
4	Становлення стандартів Європейського Союзу щодо гендерної рівності Історія формування антидискримінаційного права ЄС. Базові директиви ЄС у сфері захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності. Роль Суду Справедливості ЄС у формуванні стандартів забезпечення гендерної рівності в праві ЄС.	2
5	Тимчасові спеціальні заходи щодо забезпечення гендерної рівності у різних сферах життя	2

	<p>Поняття тимчасових спеціальних заходів. Співвідношення з поняттями «позитивні дії», «позитивна дискримінація». Види тимчасових спеціальних заходів (квотування, преференції при працевлаштуванні тощо). Досвід інших держав у застосуванні тимчасових спеціальних заходів з метою забезпечення гендерної рівності.</p>	
6	<p>Забезпечення гендерної рівності в Україні Законодавче закріплення принципу рівності за ознакою статі в Україні. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків». Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Закон України «Про протидію торгівлі людьми». Програмні документи щодо сприяння утвердженню гендерної рівності. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Законодавчі зміни до Кримінального кодексу України у зв'язку з підготовкою до ратифікації Стамбульської конвенції. Практика застосування судами України законодавчих положень, спрямованих на забезпечення гендерної рівності.</p>	2
7	<p>Поняття гендерної дискримінації та її ідентифікація Дискримінація: загальне поняття та види. Що робить захищені від дискримінації ознаки захищеними? Дискримінація за ознакою статі. Тест на гендерну дискримінацію. Дискримінація де-юре і де-факто. Тягар доведення у справах про гендерну</p>	2

	дискримінацію.	
8	<p>Гендерні стереотипи як бар'єр у реалізації жінками своїх прав</p> <p>Гендерні стереотипи: поняття та вплив на сферу правового регулювання. Відображення стереотипних уявлень про соціальні ролі жінок і чоловіків у законодавчих нормах. Вплив стереотипів на практику правозастосування. Шляхи подолання гендерних стереотипів. Гендерні студії як реакція на гендерну поляризацію (намагання вбачати в жінках і чоловіках лише відмінності).</p>	2
9	<p>Доступність правосуддя для жінок в Україні</p> <p>Доступність правосуддя як основоположна вимога верховенства права. Критерії доступності правосуддя. Доступність правосуддя в Україні: законодавче забезпечення й аналіз практики застосування. Гендерна дискримінація як бар'єр у забезпеченні доступності правосуддя. Чинники, які становлять бар'єри доступу до правосуддя для жінок: правові / інституційні та соціально-економічні й культурні.</p>	2
10	<p>Зобов'язання бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності</p> <p>Конценція бізнесу і прав людини: новий етап розвитку доктрини прав людини. Зобов'язання бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності: юридичні механізми забезпечення: створення умов для поєднання зайнятості і сімейних обов'язків; підвищення представництва жінок на керівних посадах; відповідальність роботодавця за переслідування на робочому місці, у тому</p>	2

	числі за сексуальні домагання; забезпечення рівної оплати праці. Позитивні практики виконання бізнесом зобов'язань у сфері забезпечення гендерної рівності. Процедури Human Rights Due Diligence щодо забезпечення гендерної рівності. Гендерна рівність як необхідна умова розвитку бізнесу.	
	Разом за семестр:	20

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	<i>За семестр:</i>	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	16
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу.	18
5	Підготовка до тестування за темами 1-5. Опрацювання лекційного матеріалу.	10
6-7	Есе. Опрацювання лекційного матеріалу.	20
8-9	Опрацювання лекційного матеріалу.	20
10	Підготовка до тестування за темами 1-10. Опрацювання лекційного матеріалу.	10
	Разом за семестр:	94

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням інформаційних технологій, майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:	Підсумкова контрольна робота (Модулі 1-2)

Модуль 1	Модуль 2	
ВК: 0,6		ВК: 0,4

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19–20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі в модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання наведені у наступній таблиці.

**Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і
національної шкали оцінювання**

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Національна оцінка	
A	4,75–5,00	5	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

PhD 1 ДОКТРИНА ТА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Дисципліна «Доктрина та практика захисту прав людини» є провідною у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» із спеціальності 081 «Право» та у галузі знань 29 «Міжнародні відносини» із спеціальності 293 «Міжнародне право». Вона належить до типу обов'язкових дисциплін загальної підготовки з блоку дисциплін універсальної підготовки дослідника і необхідна для підготовки докторів філософії.

Метою цієї дисципліни є створення системи знань студентів про доктрину та практику захисту прав людини, їх загальноприйнятій альтернативні концепції, особливості підходів до прав у різних правових системах, використання основних стандартів і механізмів; поглибити цілісне уявлення про права людини; систематизувати проблеми теорії та практики, міжнародного, європейського й національного права у сфері прав людини.

Конкретними цілями дисципліни «Доктрина та практика захисту прав людини» виступають такі:

ознайомити студентів з актуальними проблемами доктринального характеру та теоретичною базою щодо прав людини;

надати систематизовані знання щодо практики захисту прав людини у різних правових системах, особливості міжнародних і регіональних стандартів їх захисту;

ознайомити студентів з нормами міжнародних актів і національного законодавства, судовою практикою з гострих питань здійснення та захисту прав людини;

поглибити знання студентів щодо альтернативних концепцій прав людини та систем їх захисту, у тому числі недержавного захисту прав;

виробити у студентів комплексний підхід до проблематики прав людини, з урахуванням аксіологічного та універсального підґрунтя;

виробити у студентів вміння використовувати набуті знання при підготовці аргументації та документів, призначених для захисту прав людини;

виробити у студентів вміння розв'язувати складні питання балансування прав, орієнтуючись на практику міжнародних і національних судових установ.

Дисципліна орієнтована на широке коло студентів, які мають бажання дослідити правові питання, пов'язані з доктриною та практикою захисту прав людини.

Завдання дисципліни. Засвоєння студентами теоретичних і практичних основ прав людини, стандартів їх дотримання та механізмів захисту, розуміння універсального, регіонального та національного рівнів захисту прав; вивчення та засвоєння практики міжнародних і національних судових установ щодо прав людини; оволодіння навичками аналізувати складні справи з балансування прав; оволодіння понятійним апаратом сучасної концепції прав

людини; активізація самостійного навчання та дослідницької діяльності.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Доктрина та практика захисту прав людини» студент має досягти таких результатів навчання:

орієнтуватися в сучасних національних, регіональних і універсальних стандартах у сфері прав людини, тенденціях розвитку концепцій прав;

демонструвати готовність до активних правозахисних дій та вживати належні заходи у випадку, коли буде встановлено, що мало місце порушення прав людини;

аналізувати та порівнювати основні положення законодавства та правових актів щодо прав людини у різних правових системах світу;

аналізувати практику міжнародних і національних судових установ у сфері захисту прав людини, виокремлювати та застосовувати кращі практики;

порівнювати та оцінювати досвід захисту прав людини та потенційні ризики їх порушення у різних правових ситуаціях, у тому числі ситуації конфлікту;

формулювати рекомендації щодо поліпшення системи захисту прав людини на усіх рівнях (національному, регіональному, універсальному);

формулювати причини та наслідки неефективної реалізації й захисту прав, особливості їх здійснення у сучасних суспільствах;

отримати цілісне уявлення про права як засадничу цінність та правовий стандарт сучасного суспільства й практично значущу категорію, забезпечену правовим захистом.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 9-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

розв'язувати комплексні проблеми в галузі дослідницько-інноваційної діяльності;

накопичувати і ефективно обробляти інформацію;

розвивати нові ідеї з високим ступенем самостійності, зберігаючи академічну та професійну добросовісність;

аналізувати передову практику в сфері професійної та наукової діяльності;

вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством, у тому числі англійською мовою;

взаємодіяти та працювати спільно з іншими зацікавленими особами, демонструючи командну роботу та ефективну організацію дослідницьких процесів;

мотивація і здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення;

специфічні компетентності:

бути здатними аналізувати сучасний стан доктрини прав людини, засади і принципи їх дотримання, реалізації, захисту.

бути здатними реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання або професійну практику в сфері прав людини;

бути здатними розв'язувати комплексні завдання, модельні судові справи та надавати ґрунтовну аргументацію на захист прав людини, в тому числі спираючись на практичний досвід України і держав-членів ЄС, інших країн, використовуючи порівняльно-правовий і системний методи;

бути здатними аналізувати чинні міжнародно-правові акти та законодавство України щодо прав людини, стандартів та системи їх захисту;

бути здатними використовувати та аналізувати практику міжнародних і національних судових установ з метою належного здійснення та захисту прав людини;

бути здатними розробляти рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення регулювання у сфері прав людини та практики їх захисту.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з дисципліни
«Доктрина та практика захисту прав людини»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях																	Вид підсумкового контролю	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		18
Лекції	32	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			іспит
Практичні заняття	46	2	2	4	4	4	2	2	2	2	4	2	2	2	2	4	2	2	2	
Самостійна робота	162	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	
Проміжні форми контролю						ТК, УО						ТК, Т1-5				ТК, УО		Е	ТК, Т6-9	

Разом м год ин	24 0	1 3	1 3	1 5	1 5	1 5	1 3	1 3	1 3	1 3	15	1 3	1 3	1 3	1 3	1 5	1 3	1 3	13	
-------------------------	---------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	----	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	----	--

Примітка: ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни;

УО – усне опитування, Е – есе.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Галузь знань – 08 «Право»/ 29 «Міжнародні відносини»	Нормативна
Модулів – 9		Рік підготовки: перший (два семестри)
Загальна кількість годин – 240	Спеціальність – 081 «Право»/ 293 «Міжнародне право»	Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 78 всього самостійної роботи студента – 162 всього	Рівень освіти – третій (освітньо-науковий)	32 год.
		Практичні заняття
		46 год.
		Самостійна робота
		162 год.
		Вид контролю: іспит

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

№з /п	Тема (модуль*)	Всього годин	Кількість годин, відведених на (денна форма)		
			Лекції	Практичні заняття	СРС
1.	Теорія прав людини	30	4	6	20
2.	Універсальний каталог прав людини	30	4	6	20
3.	Права людини в європейській юриспруденції	30	4	6	20
4.	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейський суд	30	4	6	20

	з прав людини як механізм захисту прав				
5.	Зобов'язання держави в сфері прав людини	15	2	2	11
6.	Зобов'язання бізнесу в сфері прав людини	15	2	2	11
7.	Національні засоби захисту прав людини	30	4	6	20
8.	Особливості утвердження прав людини у окремих зарубіжних країнах	30	4	6	20
9.	Права людини в умовах конфліктів	30	4	6	20
	Разом за курс:	240	32	46	162

* **Модуль** – формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекцій, практичних робіт, лабораторних робіт і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.)

ЗМІСТ КУРСУ

Тематика і розподіл лекцій

Назва модулю	Тема лекції	Анотація лекції	Кількість годин
1. Теорія прав людини	Лекція 1.1. «Виникнення та розвиток концепції прав людини»	Концепція прав людини: історія виникнення, утвердження на загальносвітовому рівні та закріплення у правових актах. Права людини як її певні можливості; вимоги; основоположні потреби індивіда; його природні властивості; надбання; специфічна форма існування моралі. Цінність прав людини. Проблеми універсальності прав людини.	2

	Лекція 1.2. «Утвердження доктрини та захист прав людини»	Категоризація прав людини, її критерії та значення. Фундаментальні права. Обмеження прав людини. Гарантії прав людини, їх види та система. Механізми реалізації та захисту прав людини, універсальні та регіональні. Права людини та недержавні агенти їх забезпечення та захисту.	2
2. Універсальний каталог прав людини	Лекція 2.1. «Захист прав людини на універсальному рівні»	Інституалізація прав людини як юридичної категорії. Універсальний рівень визнання та захисту прав людини. Роль ООН в утвердженні прав людини. Основні органи та структури ООН, що становлять основу універсального механізму захисту прав людини. Міжнародний суд ООН.	2

		Міжнародний кримінальний	
	Лекція 2.2. «Формування універсального каталогу прав людини»	Абсолютні та відносні права людини. Обмеження прав людини: допустимість та критерії. Проблема «пріоритетності» та неподільності прав людини. Новітні права: дискусійні питання.	2
3. Права людини в європейській юриспруденції	Лекція 3.1. «Європейська доктрина прав людини»	Праворозуміння та права людини. Генеза прав людини у теоретичній та практичній європейській юриспруденції. Права людини, верховенство права та демократія як основоположні цінності європейського публічного правопорядку. Верховенство права: доктрина, принцип, інститут.	2

	Лекція 3.2. «Європейські стандарти та специфіка захисту прав людини»	Загальні принципи європейського права щодо прав людини. Закріплення прав людини на рівні регіональних (європейських) стандартів та механізми їх захисту. Особливості захисту прав людини у межах Ради Європи, ОБСЄ, ЄС. Хартія основних прав ЄС. Захист прав людини у ЄС.	2
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейський суд з прав людини як механізм захисту	Лекція 4.1. «Значення та застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод»	Розуміння Конвенції, протоколів до неї та ЄСПЛ як єдиного механізму. Принципи тлумачення та застосування Конвенції. Динамічна інтерпретація Конвенції. Ефективне та автономне тлумачення. Застосування факультативних протоколів до Конвенції про захист прав людини і основоположних	2

<p>прав</p>		<p>свобод</p>	
<p>5. Зобов'язання держави в сфері прав людини</p>	<p>Лекція 5.1. «Зобов'язання держави в сфері прав людини»</p>	<p>Концепція зобов'язань держави, її сутність та розвиток. Види зобов'язань держави щодо прав людини. Межі розсуду держави в питаннях захисту прав людини. Негативні зобов'язання держави.</p>	<p>2</p>

		Позитивні зобов'язання держави. Припустимі межі втручання держави у здійснення прав людини.	
6. Зобов'язання бізнесу в сфері прав людини	Лекція 6.1. «Бізнес і права людини»	Права людини та бізнес: концепція та основні проблеми. Регулювання у сфері прав людини та бізнесу: характер, підходи, рівні. Керівні принципи ООН щодо бізнесу та прав людини. Транснаціональні корпорації та їх вплив на права людини Роль бізнесу у захисті прав людини. Кращі практики поваги до прав людини з боку бізнесу. Соціальне підприємництво та реалізація прав людини.	2
7. Національні засоби захисту прав	Лекція 7.1. «Особливості утвердження доктрини прав людини»	Проблеми утвердження прав людини в Україні. Права	2

людини	в національній правовій системі»	людини в Конституції України. Реформування національної правової системи та ефективність забезпечення й захисту прав людини. Вплив правозахисних організацій на права людини у національній правовій системі.	
	Лекція 7.2. «Механізм захисту прав людини в національній правовій системі»	Судовий та позасудовий захист прав людини в Україні. Конституційне правосуддя та права людини. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та особливості його діяльності на національному рівні. Ефективність національних механізмів в сфері прав людини.	2

8. Особливості утвердження прав людини у окремих зарубіжних країнах	Лекція 8.1. «Розвиток доктрини та практики прав людини в окремих країнах»	Американська та європейська доктрина прав людини: порівняння концепцій. Альтернативні концепції прав людини. Права людини в традиційній правовій сім'ї. Права людини в релігійній правовій сім'ї. Іслам і права людини. Тенденції та особливості закріплення прав людини на конституційному рівні у державах зі сталими демократичними традиціями та країнах «молодої демократії».	2
	Лекція 8.2. «Регіональні механізми захисту прав людини»	Регіональні механізми захисту прав людини: загальний огляд. Міжамериканська система захисту прав людини. Практика судів США та її вплив на регіональні механізми захисту прав	2

		людини. Азійська система захисту прав людини. Африканська система захисту прав людини. Африканський суд з прав людини і народів.	
9. Права людини в умовах конфліктів	Лекція 9.1. «Обмеження та захист прав людини в умовах конфліктів»	Проблемні питання прав людини в умовах конфліктів. Допустимі обмеження і захист прав під час конфлікту міжнародного і не міжнародного характеру. Право на спротив. Застосування національних, регіональних та універсальних механізмів захисту прав в умовах конфліктів. Права людини в умовах «гібридних конфліктів»	2
	Лекція 9.2. «Держава та права людини в умовах конфліктів»	Публічний сектор і права людини: межі втручання й забезпечення в умовах	2

		конфліктів. Зобов'язання держави в сфері прав людини під час конфлікту та у постконфліктний період. Транзитивна юстиція. Доктрина «відповідальності щодо захисту» та права людини	
Разом за курс:		32 год	

Тематика і розподіл практичних занять

Назва модулю	Тема практичного заняття	Вид практичного заняття	Кількість годин
1. Теорія прав людини	1.1. Права людини та правозахисна діяльність в	Семінар-дискусія	2

	юридичній професії	(за вибором)	
	1.2. Універсальність концепції прав людини	Колоквіум	4
	1.3. Механізми захисту прав людини	Семінар (за вибором)	2
2. Універсальний каталог прав людини	2.1. Каталог особистих прав людини	Колоквіум	4
	2.2. Заборона дискримінації	Семінар (за вибором)	2
	2.3. Особливості політичних прав людини	Семінар (за вибором)	2
	2.4. Міжнародні та національні	Семінар	2

	стандарти щодо соціально-економічних прав людини	(за вибором)	
	2.5. Процесуальні права як спосіб забезпечення фундаментальних прав людини	Семінар (за вибором)	2
3. Права людини в європейській юриспруденції	3.1. Специфіка європейської юриспруденції	Колоквіум	4
	3.2. Захист прав людини в Європейському Союзі	Семінар	2
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейський суд з прав людини як механізм захисту прав	4.1. Закріплення та тлумачення прав людини у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	Семінар (за вибором)	2
	4.2. Права людини у практиці Європейського суду з прав	Семінар	2

	людини	(за вибором)	
	4.3. Застосування Конвенції та практики Європейського суду з прав людини як джерел права в Європейському Союзі та України	Колоквіум	4
5. Зобов'язання держави в сфері прав людини	5.1. Зобов'язання держави в сфері прав людини та відповідальність за їх порушення	Семінар	2
6. Зобов'язання бізнесу в сфері прав людини	6.1. Бізнес і практики в сфері прав людини	Семінар	2
7. Національні засоби захисту прав людини	7.1. Розуміння змісту, реалізація та захист прав людини на національному рівні	Семінар	2
	7.2. Обмеження прав людини та правозахисна діяльність у		4

	національній правовій системі		
8. Особливості утвердження прав людини у окремих зарубіжних країнах	8.1. Розвиток концепції прав людини у зарубіжних країнах	Семінар	2
	8.2. Специфіка захисту прав людини в основних правових сім'ях сучасності	Колоквіум	4
9. Права людини в умовах конфліктів	9.1. Права людини в умовах конфліктів		2
	9.2. Стан дотримання прав людини в Україні	Круглий стіл (за участі правозахисних організацій)	4
Разом за курс:		46 год.	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	<i>За рік:</i>	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять.	18
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдання у вигляді задачі, наданого викладачем.	18
5-6	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до вирішення та аргументація до модельних судових справ.	18
7-8	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять.	18
9-10	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до вирішення задачі та аргументація до модельних судових справ.	18
11-12	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять.	18
13-14	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдання, наданого викладачем у вигляді есе за вибором.	18
15-16	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до вирішення та аргументація до модельних судових справ	18
17-18	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять. Підготовка до підсумкового контрольного заходу.	18
	Разом за рік:	162

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни заснований на використанні традиційних та сучасних методів. Методи поєднують теоретичну і практичну площину, у тому числі словесне викладення матеріалу з використанням інформаційних технологій, дискусії і тренінги, модельні судові засідання, роботу у малих групах, спрямовані на здобуття студентами практичних навичок з питань доктрини та практики захисту прав людини.

Дисципліна побудована таким чином, щоб матеріал можна було засвоювати за допомогою case study та art study. У межах case study передбачено наведення прикладів судових справ у лекціях, а також вивчення модельних справ Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та інших міжнародних і національних судів, які надаються до кожного модулю та до окремих практичних занять. За принципом складної судової справи побудовані завдання для самостійної роботи, які пропонується розв'язати у кожному модулі. Таким чином case study зосереджується на практичній стороні формування знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії. В межах art study передбачено вивчення творів мистецтва, у яких відображено проблематику прав людини. Основною формою ознайомлення з мистецькими творами обрано перегляд фільмів, який може здійснюватися як в рамках самостійної роботи, так при роботі у групах. Такий вибір обумовлюється як здатністю кінематографу поєднувати змістовний, візуальний та аудіо ряд, так і його інтерактивною здатністю. Це також відповідає культурному

просуванню прав людини через творчі форми, живий дискурс і звернення до сприйняття не лише через раціональне, а й через емоційне, а також уявленню доктрини прав людини поза суворими правовими рамками. До кожного модулю пропонується рекомендований перелік фільмів і короткий опис до них. Таким чином art study доповнює специфічний раціональний процес формування знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Інші методи навчання включають колоквиуми, семінари, дискусії, круглий стіл, диспути, індивідуальні консультації, групові консультації, групове вирішення модельних судових справ (як елемент case study), обговорення тематичних творів мистецтва (як елемент art study), персональні завдання (есе, задачі, тести).

Дисципліною передбачена варіативність у практичних заняттях. Це виражається як у формі занять (семінарів, дискусії, колоквиуму), так і у тематиці. Для окремих модулів пропонуються теми практичних занять за вибором, які можна скомпонувати залежно від спеціалізації та інтересів здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії. До кожного з практичних занять даються добірки модельних справ ЄСПЛ та інших судів.

Самостійна робота може здійснюватися у таких формах як підготовка до практичних занять, самостійне вивчення додаткової літератури та додаткових питань, самостійне ознайомлення з творами мистецтва, розв'язання завдань, тестів для самоперевірки, робота з інформаційними ресурсами, підготовка до розгляду

модельних справ з питань прав людини, підготовка до обговорення тематичних творів мистецтва, підготовка до іспиту згідно переліку питань.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль успішності припускає використання поточного контролю за якістю засвоєння основного матеріалу курсу у формі усного та письмового опитування під час практичних занять. Самостійні заняття можуть контролюватися через перевірку, оцінку й аналіз виконання домашніх завдань, наданих викладачем відповідно до робочої програми. Як форма контролю може також використовуватися підготовка до вирішення та аргументація до модельних судових справ наступною оцінкою їхньої якості.

Програмою дисципліни передбачені тестові завдання та контрольні запитання до кожного змістовного модулю. Як поточна форма контролю використовується написання есе, тема якого обирається здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії самостійно з переліку запропонованих тем.

Поточний контроль здійснюється у дні проведення практичних занять, встановлених робочим планом дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. При виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою, яка співвідноситься з стобальною шкалою. Підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів

навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань використовуються різні засоби контролю, а саме, засвоєння теоретичного матеріалу зі змістовних модулів перевіряється тестовим контролем та аналізом есе за темою на вибір, підготовки наданих завдань та опрацювання модельних судових справ.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контролю виставляється підсумкова оцінка.

**Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання
результатів навчання студентів денної форми навчання у
семестрі за ваговими коефіцієнтами**

Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль (іспит)
Тестовий контроль та розв'язання задач:	Підсумкова робота у вигляді есе (Модулі 1-9)
Модулі 1-4	Модулі 5-9
ВК: 0,5	0,5

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Оцінювання завдань. Тематичний тест для кожного змістовного модулю складається з трьох тестових завдань для дев'яти модулів, кожне з яких оцінюється одним балом, та однієї варіативної задачі, яка оцінюється трьома балами. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 30.

Есе за темою на вибір оцінюється за змістовними критеріями, у врахуванням вимог академічної доброчесності. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання проводиться за чотирибальною шкалою, яка відповідає стобальній шкалі. Відповідність набраних балів за ці завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у таблиці нижче.

Сума балів за тестове завдання та розв'язання задачі	1–11	12–18	19–26	27-30
Оцінка	2	3	4	5

Сума балів за есе	1–5	6–10	11–17	18-20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування за всіма 9 змістовними модулями відводиться 45 хвилин, на розв'язання задачі відводиться 15 хвилин. Тестування та розв'язання задач проводиться з використанням модульного середовища для навчання MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі в модульному середовищі MOODLE. Есе подаються через систему MOODLE за допомогою подання текстового файлу у встановлений граничний строк для подальшої оцінки викладачем.

Підсумкова оцінка за національною шкалою і шкалою ECTS встановлюється в після внесення усіх оцінок до електронного журналу та оцінювання результатів іспиту. Співвідношення

вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ECTS наведені у наступній таблиці.

Розподіл балів за всі види навчальної діяльності

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
1	2	3	4
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ECTS

Оцінка ECTS	Інтервальна шкала балів	Вітчизняна оцінка	
A	4,75–5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками

C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Abed-al-Jabri M. Democracy, Human Rights and Law in Islamic Thought. New York, 2009. 205 p.
2. Adegbulu, O. (2019). Making Corporate Law Great Again: Deconstructing and Identifying Public Interest in and Corporate Theories. Australian Journal of Corporate Law, 33(3), P. 316–339.
3. De Beco, G (2017) Protecting the Invisible: An Intersectional Approach to International Human Rights Law. Human Rights Law Review, 17 (4). Pp. 633–663. <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngx029>
4. Brugger W. Dignity, Rights and Philosophy of Law within the Anthropological Cross of Decision-Making. Part I/II, 9 German Law Journal (2008). URL: <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11>
5. Charvet J. The Liberal Project and Human Rights: The Theory and Practice of a New World Order. Cambridge Univ. Press, 2008. 448 p.

6. Cohen J. Rethinking Human Rights, Democracy and Sovereignty in the age of Globalization / J. Cohen // *Political Theory*, 2008. 36 (4). P. 578–606.
7. Edwards, C; Harold, G; Kilcommins, S (2015) 'Show me a justice system that's open, transparent, accessible and inclusive: barriers to access in the criminal justice system for people with disabilities as victims of crime'. *Irish Journal of Legal Studies*, 5 (1): P. 86–105.
8. *Human Rights: Southern Voices*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2009. P. 248.
9. *Human Rights: From Practice to Policy*. Proceedings of a Research Workshop Gerald R. Ford School of Public Policy / ed. by C. B. Walling and S. Waltz. Univ. of Michigan. 2010. 90 p.
10. Jovanović M. A. *Collective rights: a legal theory*. Cambridge; NewYork: Cambridge Univ. Press, 2012. 230 p.
11. Kaldor M. *New and old wars: organized violence in a global era*. 3rd ed., Cambridge; Malden: Polity, 2012. 268 p.
12. Kelly, R. & Swaby, G., (2017) Consumer Protection Rights and "Free" Digital Content. *Computer and Telecommunications Law Review*, 23 (7). Pp. 165–170.
13. Kerikmäe, T, Hamulak, O., Chochia, A. (2016) A historical study of contemporary human rights: deviation or extinction. *Acta Baltica Historiae et Philosophiae Scientiarum* 4 (2), P. 98–115.
14. Kilkelly, Ursula; (2011) 'Protecting Children's Rights under the ECHR: The Role of Positive Obligations'. *Northern Ireland Legal Quarterly*, 61 (3): P. 245–261.
15. Lane, J., & Ingleby, R. (2018). Indirect Discrimination, Justification and Proportionality: Are UK Claimants at a Disadvantage? *Industrial Law Journal*, 47(4). <https://doi.org/10.1093/indlaw/dwx009>
16. McDonagh, M. (2013) 'The Right to Information in International Human Rights Law'. *Human Rights Law Review*, 13 (1): P. 25–55.
17. Owen McIntyre (2012) 'The Human Right to Water as a Creature of Global Administrative Law'. *Water International*, 37 (6): P. 654–669.

18. Xenos D. The Positive Obligations of the State under the European Convention of Human Rights. Routledge : Routledge Research in Human Rights Law, 2011. 272 p.
19. Алексі Р. Теорія дискурсу і права людини. Філософія права і загальна теорія права; пер. з англ. С. І. Максимова, О. О. Уварової. 2013. № 1. С. 73–98.
20. Горобець К. В. Аксиосфера права: філософський и юридический дискурс: монограф. Одеса: Фенікс, 2013. 218 с.
21. Гудима Д. А. Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження. Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ держ. будівництва та місц. самовряд. АПрН України / редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Сер. І. Дослідження та реферати. Вип. 20. Львів: Край, 2009. 292 с.
22. Дворкін Р. Серйозний погляд на права ; пер. з англ. А. Фролкін. Київ: Основи, 2000. 519 с.
23. Добрянський С. П. Актуальні проблеми загальної теорії прав людини. Львів: Астрон, 2006. 120 с.
24. Донеллі Дж. Права людини у міжнародній політиці ; пер. з англ. Т. Завалія. Львів: Кальварія, 2004. 280 с.
25. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. 3-тє вид., стереотипне. Київ: Алерта, 2016. 488 с.
26. Кірсте С. Транспозитивні основи позитивних прав людини. Філософія права і загальна теорія права. 2012. № 2. С. 178–195.
27. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 1. С. 19–29.
28. Разметаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: монографія, Харків: 2013 «Финарт». 196 с.
29. Христова Г. О. Зобов'язання держави в сфері прав людини в умовах окупації. Вісник Національної академії правових наук України. 2018. Т. 25. №1. С. 204–218.

PhD2 ПРОБЛЕМИ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Навчальна дисципліна «Проблеми прав біженців та виклики сучасності» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців по спеціальності «Право», а також орієнтована на широке коло студентів, які мають бажання та можливість дослідити правові питання, пов'язані із правами людини, захистом прав малих груп, серед яких є групи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, також із питаннями гендерної рівності.

Викладається під час навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти загальним обсягом 108 годин (3,5 кредити за ECTS). З них: 24 лекційних годин, 24 години – для практичних занять, 48 годин – для самостійної роботи студента і 12 годин для індивідуальної роботи. Мова викладання дисципліни – українська

Метою вивчення дисципліни «Проблеми прав біженців та виклики сучасності» є створення системи знань студентів про блок норм, законів, механізмів, що відображають увесь спектр питань міжнародного законодавства щодо правового статусу біженців. Оскільки, основним джерелом інституту прав біженців є міжнародні договори у формі конвенцій та угод, а договірна база інституту прав біженців включає конвенції та угоди двох категорій, що безпосередньо регулюють статус біженців, та ті що стосуються прав

людини, то метою вивчення дисципліни є вміння аналізувати та визначати підходи до визначення понять, кола питань, формування досвіду використання актів міжнародного права, національного законодавства та судової практики, а також підвищення рівня правової свідомості та правової культури у цілому.

Конкретними цілями дисципліни «Проблеми прав біженців та виклики сучасності» є:

- ознайомити студентів з нормами чинного законодавства, теоретичною базою, що використовується при захисті прав людини;

- ознайомити студентів з універсальними та регіональними конвенціями та угодами, які є прямими джерелами прав біженців;

- надати глибокі та міцні знання в контексті правового захисту прав людини;

- виробити у студентів вміння використовувати набуті знання при підготовці документів для захисту прав людини та розробці конкретних механізмів захисту біженців на регіональному рівні;

- виробити у студентів комплексний підхід щодо проблем прав біженців – стратегії, що полягає у впровадженні діючих механізмів захисту та підтримки реально не захищених та вразливих груп на всіх рівнях суспільства.

- сформувати систему знань щодо міжнародних актів, угод та конвенцій, що безпосередньо регулюють статус біженців;

- шляхом дискусій та аналізу довести до слухачів актуальність та гостроту питання теми біженців в Україні, тенденції та можливі наслідки цієї проблеми.

Навчальна дисципліна орієнтована на студентів докторських програм, котрі бажають поглибити свої знання із положень міжнародного законодавства щодо надання правового статусу, та відпрацьованих у світі механізмів захисту категорій біженців.

Завдання дисципліни. Формування у студентів доктринальних, законодавчих та правозастосовних основ розуміння прав біженців у контексті загальних прав людини та у вирії мінливих тенденцій сучасності. Опанування понятійного апарату у зазначеній сфері, вивчення додаткових матеріалів (творів кіномистецтва) як елементу підвищення професійної правосвідомості юриста та дослідника.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Проблеми прав біженців та виклики сучасності» студент має досягти наступних результатів навчання:

- орієнтуватися в сучасних тенденціях національного та світового права;

- аналізувати чинні міжнародно-правові акти, що встановлюють загальнолюдські стандарти щодо прав особи, положення, ратифіковані Верховною Радою України, та мати уявлення про законодавство України, що регламентує забезпечення прав особи; вміти аналізувати, порівнювати та поєднувати (скомпільовувати) юридичні документи з метою захисту прав людини;

- знати основні проблеми верховенства права в Україні, самостійно пропонувати ймовірні шляхи їх вирішення;

- ідентифіковувати осіб, які підпадають під статус біженця;
- вміти використовувати акти міжнародного права і національного законодавства, судову практику у подальших дослідженнях та під час правозастосовної практики у зазначеній сфері;

- вживати юридичні заходи у випадку, коли буде встановлено, що утиск або інші форми дискримінації законного статусу прав біженців мали місце;

- аналізувати та порівнювати основні положення політики щодо біженців в міжнародному аспекті (українською та англійською мовами);

- встановлювати зміст та порівнювати основні положення міжнародного права та національного законодавства в аспекті прав біженців;

- впроваджувати у повсякденному професійному житті знання стосовно правового захисту в Україні осіб та груп осіб, що традиційно не захищені на національному рівні та в контексті руху держави у напрямку європейської цивілізації мають мати захист та права відповідно тенденцій законодавства ЄС.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 9-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

- накопичувати і ефективно обирати інформацію;
- аналізувати та раціонально використовувати виокремлені дані;

– використовувати останні досягнення технічного прогресу під час навчального процесу;

– самостійно підвищувати власну правосвідомість та правову культуру;

– вдаватися до дослідницького діалогу з фахівцями у зазначеній галузі та іншими зацікавленими особами;

– аналізувати етичні наслідки професійних дій, усно і письмово комунікувати із зацікавленими особами, у т.ч. й англійською мовою;

– усвідомлення особистої відповідальності та необхідності існування суб'єктивного доробку кожної особи у формуванні демократичного правового суспільства;

- взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організовувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи; розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);

- збільшувати мотивацію та активну життєву позицію, постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні.

специфічні компетентності:

- бути здатними готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення рівних прав та можливостей біженців на підставі аналізу практичного досвіду держав-членів ЄС та інших країн, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

- бути здатними реалізовувати завдання та вимоги Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 21 червня 2001 року, Конвенції ООН про статус біженців 1951 року та іншими нормативно-правовими актами; визначитись у механізмах та інструментах захисту ВПО;

- бути здатними аналізувати акти, міжнародні договори у формі конвенцій та угод, норми, поправки, законопроекти тощо, щодо вирішення проблем біженців у контексті процесів міграції та включення України у глобальні тенденції світу що глобалізується.

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна включає 2 тематичних блока (модуля). Програма розрахована на 108 годин (3,5 кредити), з яких передбачено 24 години лекцій та 24 годин практичних занять. Для самостійної роботи передбачено 48 годин та 12 годин індивідуальної.

Форма контролю – залік.

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 1	Напрямок підготовки (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		5-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат або есей		Семестр	
Загальна кількість годин – 108	Спеціальність (професійне спрямування) (шифр і назва)	9-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>магістр</u> (назва)	24 год.	-
		Практичні, семінарські	
		24 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		48 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
12 год.			
Вид контролю: залік			

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л.		п.	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Біженці та їх права у сучасному світі						
Тема 1. Основи правового становища людини і громадянина в сучасному світі. Поняття та сутність правового становища особи в державі. Міжнародно-правові стандарти прав людини.	8	2	2	-	-	4
Тема 2. Визначення та тлумачення у законодавстві терміну «біженець» та ін.	8	2	2	-	-	4
Тема 3. Генезис терміну та законодавчого супроводження «біженців» у світовому законодавстві. Термін ВПО. Термін «право притулку». Територіальний та дипломатичний притулок.	8	2	2	-	-	4
Тема 4. Регіональні та міжнародні угоди, що регулюють правовий стан біженців і захист їхніх прав	8	2	2	-	-	4
Тема 5. Біженці в ЄС та місце України в політиці ЄС щодо біженців.	8	2	2	-	-	4
Тема 6. Міжнародні договори та міжнародні угоди, що регулюють визначений комплекс питань захисту прав біженців	8	2	2	-	-	4
Тема 7. Світова практика захисту	8	2	2	-	-	4

прав біженців та ВПО. Механізми захисту біженців у світі.						
Разом за змістовим модулем 1	56	14	14	-	-	28
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 2. Проблеми захисту прав біженців в Україні						
Тема 8. Долучення України до міжнародного законодавчого поля з прав біженців. Визначення терміну «біженець».	8	2	2	-	-	4
Тема 9. Нормативно-правове забезпечення біженців та ВПО в Україні. Процедура надання статусу «біженець».	8	2	2	-	-	4
Тема 10. Статистика та тенденції біженців та ВПО в Україні. Стан забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні. Головні проблемами біженців та ВПО в Україні. Біженці з зони АТО. Питання працевлаштування та пошук житла. Переселенці зі сходу України та Криму.	8	2	2	-	-	4
Тема 11. Аналітика щодо положення щодо перспектив входження до європейського законодавчого поля та вдосконалення законодавства із захисту прав біженців, її політичних та житлових прав. Рекомендації та висновки аналітиків щодо законодавчого регулювання праці.	8	2	2	-	-	4
Тема 12. Судова практика справ біженців в Україні. Національні засоби захисту і їх «вичерпання».	8	2	2	-	-	4

Вирішення питань на міжнародному рівні. Практичні приклади розгляду відповідних справ. Ланки українського правосуддя та інститут омбудсмена.						
1	2	3	4	5	6	7
Разом за змістовим модулем 2	40	10	10	-	-	20
Усього годин	96	24	24	-	-	48
<u>ІНДЗ</u>	12	-	-	-	12	-
Усього годин	108	24	24	-	12	48

Змістовий модуль 1

Біженці та їх права у сучасному світі

Тема 1. Основи правового становища людини і громадянина в сучасному світі.

- Поняття та сутність правового становища особи в державі.
- Міжнародно-правові стандарти прав людини.
- Основні конституційні права та свободи людини та громадянина та регулювання правового статусу особи нормами національного законодавства.

• Недопустимість скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

Тема 2. Термін «біженець». Визначення та тлумачення у законодавстві.

- Термін «біженець» у міжнародному праві (після Першої світової війни).
- Термін «біженець» в українському законодавстві.

- Біженці на пострадянському просторі. Проблема «гарячих точок».

Тема 3. Генезис терміну та законодавчого супроводження «біженців» у міжнародному праві.

- Історія феномену біженців.
- Періодизація ставлення правового статусу біженців.

Тема 4. Універсальні міжнародні договори, що регулюють правове становище біженців і захист їхніх прав. ВПО та «право притулку».

- Регіональні міжнародні договори, що регулюють правовий захист біженців у певному регіоні
- Термін ВПО. Термін «право притулку».
- Територіальний та дипломатичний притулок.

Тема 5. Біженці в ЄС та місце України в політиці ЄС щодо біженців. Статистика та динаміка поширення (аналітика НІСД).

- Динаміка кількості біженців в ЄС.
- Аналітика щодо ситуації із біженцями в ЄС.
- Наслідки європейської міграційної кризи для України.

Тема 6. Міжнародні договори, що регулюють визначений комплекс питань захисту прав біженців у контексті міжнародного права. Феномен гібридної війни.

- Предмет та поняття міжнародного гуманітарного права.

- Універсальний і регіональний рівень забезпечення і захисту прав людини та їх механізми та феномен гібридної війни.

- Правовий статус учасників збройних конфліктів.

- Універсальна та регіональні системи міжнародного захисту прав людини та основних свобод, зокрема біженців.

Тема 7. Світова практика захисту прав біженців та ВПО.

Механізми захисту біженців у світі.

- Розвиток ідей про міжнародний захист прав людини.

Міжнародні договори у сфері захисту прав людини.

- Міжнародні механізми захисту прав людини.

- Подання скарг щодо захисту прав людини.

Змістовий модуль 2. Проблеми захисту прав біженців в Україні

Тема 8. Долучення України до міжнародного захисту прав біженців.

- Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

- Умови набуття статусу біженця визначені Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

- Визначення притулку в законодавстві України.

Тема 10. Статистика та тенденції біженців та ВПО в Україні. Стан забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні. Головні проблемами біженців та ВПО в Україні. Біженці з зони АТО. Питання працевлаштування та пошук житла. Переселенці зі сходу України та Криму у місцях компактного поселення (МКП). Свобода пересування ВПО.

- Статистика ВПО в Україні.
- Стан забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні.
- Облік ВПО.
- Соціально-економічні права ВПО.
- Свобода пересування ВПО.
- Політичні права.
- Житлові питання ВПО.

Тема 11. Аналітика щодо перспектив входження до європейського законодавчого поля та вдосконалення законодавства із захисту прав біженців, їх політичних та житлових прав. Оцінка Омбудсмена.

Рекомендації та висновки аналітиків щодо законодавчого регулювання.

- Актуальність та перспективи розвитку законодавства про захист прав біженців в Україні.

- Розвиток міграційної політики України під впливом євро-інтеграційних процесів.

Тема 12. Судова практика справ біженців в Україні. Національні засоби захисту і їх «вичерпання». Вирішення питань на міжнародному рівні. Практичні приклади розгляду відповідних справ. Ланки українського правосуддя та інститут омбудсмена.

- Міжнародні механізми захисту прав людини.
- Національні засоби захисту і їх «вичерпання». Інститут омбудсмена.

- УВКБ ООН та інші неурядові організації в Україні, метою яких є надання допомоги державним органам, а також моніторинг виконання міжнародних зобов'язань країни у галузі захисту біженців.

- Адміністративно-правовий режим осіб, визнаних біженцями в Україні, та удосконалення законодавства України щодо статусу осіб визнаних біженцями.

- Судові кейси справ біженців.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням інформаційних технологій, майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної

роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із верховенства права і толерантності.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за *чотирибальною* шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

PhD3 ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА І ТОЛЕРАНТНІСТЬ

Навчальна дисципліна «Верховенство права і толерантність» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право».

Викладається під час навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти загальним обсягом 150 годин (5,0 кредитів за ECTS). З них: 36 лекційних годин, 114 годин – для самостійної роботи студента. Мова викладання дисципліни – українська.

Метою вивчення дисципліни є створення системи знань студентів про підходи до визначення концепції верховенства права, способів вимірювання її рівня в державі; формування досвіду використання актів міжнародного права, національного законодавства та судової практики; розширення та закріплення знань студентів про права людини в контексті толерантності; підвищення рівня правової свідомості та правової культури в контексті недопущення дискримінації за будь-якими ознаками.

Конкретними цілями дисципліни «Верховенство права і толерантність» є:

– ознайомити студентів з ідеєю, передумовами, концепцією та елементами верховенства права у національних та міжнародних правопорядках;

– ознайомити студентів з вимірюванням верховенства права, основними індексами верховенства права, проблемами верховенства права та їх причинами в Україні;

- надати ґрунтовні знання щодо визначення толерантності як юридичної категорії;
- з'ясувати сутність вимог толерантності та недискримінації, надати співвідношення суспільної моралі і толерантності;
- сформувати систему знань щодо актів Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, прецедентної практики Європейського суду з прав людини у сфері толерантності і запобігання дискримінації;
- виробити у студентів практичні навички відмежування «мови ненависті» від реалізації особою права на свободу слова.

Навчальна дисципліна орієнтована на студентів докторських програм, котрі бажають поглибити свої знання із загальної теорії права в контексті верховенства права та прав людини, а також засвоїти сучасні підходи до антидискримінаційних практик, запобігання зворотної дискримінації та судової практики з зазначених питань.

Завдання дисципліни. Формування у студентів доктринальних, законодавчих та правозастосовних основ розуміння верховенства права, толерантності, прав людини та протидії дискримінації. Опанування понятійного апарату у зазначеній сфері, вивчення додаткових матеріалів (творів кіномистецтва) як елементу підвищення професійної правосвідомості юриста та дослідника.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Верховенство права і толерантність» студент має досягти таких результатів навчання:

– засвоїти доктрини верховенства права та толерантності в їх взаємовпливах і взаємозв'язках;

– засвоїти існуючі результати вимірювання верховенства права в зарубіжних країнах та Україні відповідно до основних індексів верховенства права;

– знати основні проблеми верховенства права в Україні, самостійно пропонувати ймовірні шляхи їх вирішення;

– опанувати толерантність і терпимість як правові категорії, визначати ознаки суспільств, заснованих на толерантності;

– вміти використовувати акти міжнародного права і національного законодавства, судову практику у подальших дослідженнях та під час правозастосовної практики у зазначеній сфері;

– вміти відмежовувати «мову ненависті» від реалізації права особи на свободу слова;

– встановлювати зміст та порівнювати основні положення міжнародного права та національного законодавства в аспекті верховенства права і толерантності;

– розуміти відкритий характер переліку підстав, за яких особи можуть бути дискриміновані, не обмежуючи його «класичними» дискримінаційними ознаками;

– використовувати отримані знання та навички задля усунення негативних наслідків конфлікту на сході України та його скорішого завершення.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 9-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

– аналізувати та раціонально використовувати виокремлені дані;

– використовувати останні досягнення технічного прогресу під час учбового процесу;

– самостійно підвищувати власну правосвідомість та правову культуру;

– вдаватися до дослідницького діалогу з фахівцями у зазначеній галузі та іншими зацікавленими особами;

– самостійно розширювати існуючі доктринальні підходи, формувати власний внесок до доктрини;

– усвідомлення особистої відповідальності та необхідності існування суб'єктивного доробку кожної особи у формуванні демократичного толерантного правового суспільства;

специфічні компетентності:

– бути здатними робити висновки про рівень верховенства права в конкретній країні на підставі показників індексів вимірювання верховенства права;

– бути здатними відокремлювати «hate speech» від законних випадків реалізації права особи на свободу слова;

– бути здатними реалізовувати вимоги міжнародного права та національного законодавства у сфері толерантності та протидії дискримінації;

– бути здатними аналізувати акти Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, прецедентну практики Європейського суду з прав людини у сфері толерантності і запобігання дискримінації;

– бути здатними використовувати та аналізувати доктринальні джерела у галузі верховенства права і толерантності, піддавати їх розумній критиці та заповнювати існуючі у науці прогалини.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з навчальної дисципліни
«Верховенство права і толерантність»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях																		Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Лекції	36	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	залік
Самостійна робота	114	6	6	6	6	6	6	6	6	7	6	6	6	6	7	7	7	7	7	

Про міжні форми контролюних заходів											Т К, Т1-9						Т К, У О	Ес е	ТК, Т10-15	
Разом годин	150	8	8	8	8	8	8	8	8	9	8	8	8	8	9	9	9	9	9	

Примітка: ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни; УО – усне опитування.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:	
	Денна форма	
	Лекції	СРС
<p>Модуль* 1. Загальна характеристика верховенства права і толерантності Лекція 1. Доктрина верховенства права (ч.1). Лекція 2. Доктрина верховенства права (ч.2). Лекція 3. Толерантність і європейські правові цінності.</p>	6	18
<p>Модуль 2. Нормативне регулювання толерантності Лекція 4. Міжнародне право у сфері забезпечення толерантності. Лекція 5. Національне право у сфері забезпечення толерантності. Лекція 6. Толерантність і мова ненависті (ч.1). Лекція 7. Толерантність і мова ненависті (ч.2).</p>	8	24
<p>Модуль 3. Толерантність та дискримінація Лекція 8. Толерантність до релігійних меншин. Лекція 9. Толерантність до етнічних меншин. Лекція 10. Толерантність до сексуальних меншин.</p>	12	37
<p>Модуль 4. Толерантність в Україні (ч.1)</p>	4	14

<i>Лекція 11.</i> Основні показники толерантності в Україні. <i>Лекція 12.</i> Проблеми мови ненависті в Україні		
Модуль 5. Толерантність в Україні (ч.2) <i>Лекція 13.</i> Толерантність і військовий конфлікт. <i>Лекція 14.</i> Обмеження прав людини в умовах військового конфлікту. <i>Лекція 15.</i> Розвиток законодавства щодо забезпечення толерантності в Україні.	6	21
Разом за семестр:	36	114

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.)

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Доктрина верховенства права (ч.1). Ідея, передумови, концепції верховенства права. Верховенство права у національних та міжнародних правопорядках. Елементи верховенства права.	2

2	Доктрина верховенства права (ч.2). Верховенство права і демократія. Верховенство права і права людини. Вимірювання верховенства права (Основні індекси верховенства права. World Justice Project). Вимірювання верховенства права в Україні. Основні проблеми верховенства права в Україні та їх причини.	2
3	Толерантність і європейські правові цінності Толерантність і терпимість як юридичні категорії. Суспільства, засновані на толерантності. Вимоги толерантності. Недискримінація. Толерантність і демократія. Чи може більшість вирішувати питання життя меншості. Суспільна мораль і толерантність.	2
4	Міжнародне право у сфері забезпечення толерантності. Акти Організації Об'єднаних Націй. Акти Ради Європи у сфері толерантності і протидії насильницькому екстремізму. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини у сфері толерантності. Європейська Рада Толерантності і Примирення (ЄРТП). Регулювання толерантності в Україні.	2
5	Національне право у сфері забезпечення толерантності Регулювання толерантності в Україні	2
6	Толерантність і мова ненависті (ч.1) Поняття і межі свободи слова. Американський і європейський підходи до обмеження свободи слова. Поняття «мови ненависті». Основні напрямки і цілі мови ненависті.	2
7	Толерантність і мова ненависті (ч.2) Рекомендація Ради Європи щодо «мови ненависті». Практика Європейського суду з прав людини у сфері свободи слова і мови ненависті (Ербакан проти Туреччини, Фере проти Бельгії, М'бала М'бала проти Франції). Кейс «Шарлі	2

	Ебдо»: чи потрібне державне втручання? Протидія мові ненависті: баланс між толерантністю і свободою слова	
8	Толерантність до релігійних меншин Право на свободу релігії. Моделі світськості в Європейських державах. Релігійна нейтральність держави як умова гарантування прав релігійних меншин. Права релігійних меншин і релігійна більшість. Особливості зобов'язань держави щодо гарантування прав релігійних меншин. Право на сповідання своєї релігії в умовах релігійної меншості. Основні порушення прав релігійних меншин і заходи боротьби з ними. Зростання релігійності і права релігійних меншин. Судові практики у сфері захисту прав релігійних меншин.	4
9	Толерантність то етнічних меншин Обов'язок держави гарантувати права расових і етнічних меншин. Основні прояви расової та етнічної дискримінації. Боротьба з расовими й етнічними упередженнями. Попередження злочинів на ґрунті ненависті до расових чи етнічних меншин. Заборона пропаганди ідей расової чи етнічної дискримінації. Заборона дискримінації за ознакою походження.	4
10	Толерантність до сексуальних меншин Заборона дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації: акти Ради Європи. Справа Європейського суду з прав людини «Оліарі та інші проти Італії». Акти ЄС: між повноваженням Союзу і компетенцією держав. Зобов'язання держави у сфері прав ЛГБТІ-людей. Заборона дискримінації на підставі сексуальної орієнтації. Проблема визнання державою одностатевих союзів. Суспільна мораль і права ЛГБТІ-людей. Релігійна свобода і право ЛГБТІ-людей на недискримінацію («справа пекаря» та подібні).	4

11	Основні показники толерантності в Україні Основні показники толерантності в Україні: вітчизняні і світові дослідження. Релігійна толерантність. Толерантність до етнічних меншин. Толерантність до сексуальних меншин.	2
12	Проблема мови ненависті в Україні. Випадки мови ненависті в Україні. Правозастосовча практика щодо мови ненависті в Україні.	2
13	Толерантність і військовий конфлікт.	2
14	Обмеження прав людини в умовах збройного конфлікту. Законодавчі підстави та способи обмеження прав людини в умовах збройного конфлікту. Незаконні обмеження прав людини в умовах збройного конфлікту.	2
15	Розвиток законодавства щодо забезпечення толерантності в Україні. Перспективні наукові розробки щодо розвитку законодавства про забезпечення толерантності в Україні. Інститут інтернет-петицій як інструмент вдосконалення законодавства.	2
	Разом за семестр:	36 год.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	К-ть годин
	За семестр:	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
5-6	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
7-8	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
9-10	Підготовка до тестування за темами 1-8. Опрацювання лекційного матеріалу.	13
11-12	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
13-14	Опрацювання лекційного матеріалу.	13

15-16	Опрацювання лекційного матеріалу.	14
17-18	Підготовка до тестування з тем 9-15. Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до підсумкового контрольного заходу	14
	Разом за семестр:	114

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням інформаційних технологій, майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із верховенства права і толерантності.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:		Підсумкова контрольна робота (Модулі 1-5)
Модулі 1-3	Модулі 4-5	
ВК: 0,6		ВК: 0,4

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19-20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання

MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі в модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання наведені у наступній таблиці.

**Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і
національної шкали оцінювання**

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Національна оцінка	
A	4,75–5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

PhD4 ПРАВА ЛЮДИНИ, СЕКСУАЛЬНА ОРІЄНТАЦІЯ ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

Дисципліна «Права людини, сексуальна орієнтація та гендерна рівність» є однією з вибірових дисциплін загальної підготовки, яка належить до блоку дисциплін універсальної підготовки дослідника, тому займає провідне місце у підготовці докторів філософії з інформаційних технологій за спеціальністю «Комп'ютерна інженерія».

Метою даної дисципліни є створення системи знань студентів про міжнародний контекст прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності, його найбільш важливих положень при формуванні та використанні нормативно-правових актів, наукових праць і літератури; сформувати, розширити, систематизувати і закріпити цілісне уявлення про права людини, основи сексуальної орієнтації та гендерної рівності.

Конкретними цілями дисципліни «Права людини, сексуальна орієнтація та гендерна рівність» є:

ознайомити студентів з нормами чинного законодавства, теоретичною базою, що використовується при захисті прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності;

ознайомити студентів з актуальними правовими питаннями, пов'язаними із захистом прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності;

надати глибокі та міцні знання в контексті правового захисту прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності;

виробити у студентів вміння використовувати набуті знання при підготовці документів для захисту прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності;

виробити у студентів комплексний підхід до проблеми гендерної рівності – стратегії, що полягає у впровадженні проблематики рівності статей на всі рівні суспільства шляхом організації системи її врахування під час прийняття політичних рішень та вироблення політики.

Курс орієнтований на широке коло студентів, які мають бажання дослідити правові питання, пов'язані із правами людини, сексуальною орієнтацією та гендерною рівністю.

Завдання дисципліни. Засвоєння студентом теоретичних і практичних основ прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності; оволодіння понятійним апаратом гендерної рівності; вивчення міжнародного досвіду щодо прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності на державному та місцевому рівні; активізація самостійного навчання.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Права людини, сексуальна орієнтація та гендерна рівність» студент має досягти таких результатів навчання:

орієнтуватися в сучасних національних та світових правових реаліях, тенденціях;

аналізувати чинні міжнародно-правові акти, що встановлюють загальнолюдські стандарти щодо прав особи, сексуальної орієнтації та гендерної рівності, ратифіковані Верховною Радою

України та законодавство України, що регламентує забезпечення прав особи, сексуальної орієнтації та гендерної рівності;

аналізувати, порівнювати та поєднувати (скомпільовувати) юридичні документи з метою захисту прав людини;

ідентифікувати особливості стану гендерних відносин в основних сферах суспільного життя та визначати можливі шляхи його покращення;

формулювати причини та наслідки гендерної стратифікації та нерівності в сучасних суспільствах;

вживати заходи у випадку, коли буде встановлено, що утиск або інші форми дискримінації мали місце;

аналізувати та порівнювати основні положення гендерної політики в міжнародному аспекті (українською та англійською мовами);

інтегрувати команду IT-фахівців, науковців, дослідників, індустріальних партнерів для підготовки документів, пов'язаних із захистом прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності;

бути більш гендерно чутливими та толерантними у ставленні до оточуючих.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

накопичувати і ефективно обирати інформацію;

використовувати інформаційні технології;

аналізувати етичні наслідки професійних дій;

усно і письмово комунікувати із зацікавленими особами, в т.ч. й англійською мовою;

взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організовувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи;

розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);

мотивація і переконання постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні;

специфічні компетентності:

бути здатними готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та шляхів її впровадження на підставі аналізу практичного досвіду держав-членів ЄС та інших країн, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

бути здатними реалізовувати завдання та вимоги Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;

бути здатними аналізувати чинні міжнародно-правові акти та законодавство України, що встановлюють загальнолюдські стандарти права особи на сексуальну орієнтацію та гендерну рівність;

бути здатними використовувати та аналізувати юридичні документи з метою захисту прав людини.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з дисципліни
«Права людини, сексуальна орієнтація та гендерна рівність»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях																		Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Лекції	36	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2		
Самостійна робота	114	6	6	6	6	6	6	7	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7		
Проміжні форми контрольних заходів											ТК, Т1-9						ТК, УО	Есе	ТК, Т10-15	
Разом годин	105/5	8	8	8	8	8	8	9	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	9	

Примітка: ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни; УО – усне опитування.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:	
	Денна форма	
	Лекції	СРС
<p>Тема (модуль *) 1. Загальна характеристика та механізм захисту прав людини і громадянина в Україні: Лекція 1. Основи правового положення людини і громадянина в Україні. Лекція 2. Запобігання дискримінації в Україні: основні поняття та нормативно-правове забезпечення. Лекція 3. Види дискримінації та засоби протидії їй.</p>	6	18
<p>Тема (модуль) 2. Міжнародно-правові механізми гендерної політики: Лекція 4. Гендер, стать та сексуальність: поняття, особливості, відмінності. Лекція 5. Теорія гендеру. Лекція 6. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи.</p>	8	24
<p>Тема (модуль) 3. Сексуальна орієнтація в правовій системі України: Лекція 7. Сексуальна орієнтація в правовій системі України. Лекція 8. Толерантність як прояв поваги до сексуальної орієнтації і гендерної ідентичності людини.</p>	4	12
<p>Тема (модуль) 4. Просування гендерної рівності в Україні. Європейський досвід: Лекція 9. Права жінок і гендерна рівність в Україні та країнах ЄС.</p>	8	25

<p><i>Лекція 10.</i> Основні положення гендерної рівності у сфері праці.</p> <p><i>Лекція 11.</i> Проблематика гендерного насильства в українському законодавстві.</p> <p><i>Лекція 12.</i> Фемінізм: поняття, етапи, напрями.</p>		
<p>Тема (модуль) 5. Поняття та особливості прав ЛГБТ осіб:</p> <p><i>Лекція 13.</i> Одностатеві шлюби: європейський досвід та українські реалії.</p> <p><i>Лекція 14.</i> Теоретичні та практичні аспекти регулювання сімейних відносин та відносин ЛГБТ за законодавством України та інших держав.</p> <p><i>Лекція 15.</i> Право на здоров'я людей, що належать до ЛГБТ-спільноти.</p>	10	35
Разом за семестр:	36	114

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекцій, практичних робіт, лабораторних робіт і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.)

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p>Основи правового положення людини і громадянина в Україні.</p> <p>Поняття і зміст правового статусу особи в державі. Правовий статус особи, як конституційно-правовий інститут. Міжнародно-правові</p>	2

	стандарти прав людини. Основні конституційні права та свободи людини та громадянина. Недопустимість скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.	
2	Запобігання дискримінації в Україні: основні поняття та нормативно-правове забезпечення. Становлення законодавства у сфері дискримінації. Характеристика принципів юридичної рівності в контексті заборони дискримінації. Характеристика ознак, за яким заборонена дискримінація.	2
3	Види дискримінації та засоби протидії їй. Класифікація дискримінації: загальна характеристика. Підбурювання до дискримінації. Пособицтво у дискримінації. Поняття та форми утиску. Механізм забезпечення запобігання та протидії дискримінації. Дискримінація за ознаками сексуальної орієнтації (на прикладах країн ЄС).	2
4	Гендер, стать та сексуальність: поняття, особливості, відмінності. Поняття та сутність гендеру, статі та сексуальності. Становлення теорій гендеру. Гендерні стереотипи та гендерні ролі. Поняття та види сексуальних орієнтацій: історія розвитку та сучасний стан; порівняльний аналіз з Європейськими країнами.	2
5	Теорія гендеру. Гендерні ролі як норми та правила поведінки жінок і чоловіків, що ґрунтуються на традиційних очікуваннях, пов'язаних з їх	2

	<p>статтю. Гендерна ідентичність як аспект самосвідомості, що описує переживання людиною себе як певної особистості.</p> <p>Характеристика гендерних стереотипів.</p> <p>Особливості гендерної філософії. Поняття та характеристика гендерних девіацій.</p>	
6	<p>Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи.</p> <p>Рівні права і можливості для жінок і чоловіків у договорах ЄС. Інституційне забезпечення гендерної рівності. Залучення жінок до політики на рівні ЄС. Лобіювання жіночого представництва: Європейське жіноче лобі. Регіональні та партійні об'єднання жінок.</p>	2
7	<p>Сексуальна орієнтація в правовій системі України.</p> <p>Поняття та загальна характеристика сексуальної орієнтації. Різновиди сексуальної орієнтації та їх нормативність. Сексуальна орієнтація» в правовій системі України: а) термін «сексуальна орієнтація» у нормативних документах, прийнятих органами державної влади України; б) термін «сексуальна орієнтація» у чинних для України міжнародних договорах та в міжнародному стандарті «Соціальна відповідальність (SA8000)»; в) термін «сексуальна орієнтація» в чинних для України рішеннях міжурядових організацій.</p>	4
8	<p>Толерантність як прояв поваги до сексуальної орієнтації і гендерної ідентичності людини.</p> <p>Толерантність – умова сучасної демократії.</p> <p>Характеристика правових засобів забезпечення толерантності: а) забезпечення толерантності на рівні міжнародно-правових механізмів; б) конституційне забезпечення толерантності; в)</p>	2

	законодавча і судова практика щодо окремих проявів нетолерантності. Політика поваги до автономії людини проти політики відрази. Повага до СОГІ: міжнародно-правовий контекст.	
9	Права жінок і гендерна рівність в Україні та країнах ЄС. Україна у світових рейтингах гендерної рівності. Законодавчі гарантії в сфері гендерної рівності. Політичне представництво жінок в країнах ЄС та Україні. Місце та роль Стамбульської конвенції щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Захист прав жінок, що входять до категорії внутрішньо переміщених осіб. Марш за права жінок.	4
10	Основні положення гендерної рівності у сфері праці. Законодавче забезпечення та захист трудових права жінок. Принципи гендерної рівності в трудових правовідносинах. Характеристика основних положень Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.	2
11	Проблематика гендерного насильства в українському законодавстві. Правове регулювання гендерного насильства. Поняття та види гендерного насильства. Насильство в сім'ї як порушення прав людини. Причини та види насильства над жінками в сім'ї. Міжнародний досвід попередження насильства в сім'ї.	2
12	Фемінізм: поняття, етапи, напрями. Поняття та історія розвитку фемінізму. Фемінізм та його різновиди. Основні етапи розвитку фемінізму. Сучасний стан та проблеми українського фемінізму.	2
13	Одноставеві шлюби: європейський досвід та українські реалії. Поняття інституту цивільного партнерства за кордоном. Характеристика цивільних прав	4

	інституту цивільного партнерства. Право на існування одностатевих шлюбів в Україні та проблеми їх легалізації. Позиція Церкви щодо одностатевих шлюбів в Україні. Біблія про одностатеві шлюби. Правовий захист одностатевих відносин в іноземних державах.	
14	Теоретичні та практичні аспекти регулювання сімейних відносин та відносин ЛГБТ за законодавством України та інших держав. Поняття та функції сім'ї згідно норм Сімейного кодексу України. Історія виникнення ЛГБТ-прайдів. Права ЛГБТ в Україні. Проблеми усиновлення одностатевими парами в контексті принципу рівності прав і свобод людини і громадянина.	2
15	Право на здоров'я людей, що належать до ЛГБТ-спільноти. Права людей, що належать до ЛГБТ-спільноти, в царині охорони здоров'я: а) зміна (корекція) статевої належності в Україні та міжнародна практика; б) правове регулювання механізму зміни статі.; в) медико-біологічні та соціально-психологічні показання для зміни (корекції) статевої належності; г) медичне свідоцтво про зміну (корекцію) статевої належності. Характеристика цивільно-правового договору про зміну (корекцію) статевої належності.	2
	Разом за семестр:	36 год.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	К-ть годин
	За семестр:	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
5-6	Опрацювання лекційного матеріалу.	12

7-8	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
9-10	Підготовка до тестування за темами 1-8. Опрацювання лекційного матеріалу.	13
11-12	Опрацювання лекційного матеріалу.	12
13-14	Опрацювання лекційного матеріалу.	13
15-16	Опрацювання лекційного матеріалу.	14
17-18	Підготовка до тестування з тем 9-15. Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до підсумкового контрольного заходу	14
	Разом за семестр:	114

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням інформаційних технологій, майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за *чотири-бальною* шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як

середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:		Підсумкова контрольна робота (Модулі 1-5)
Модулі 1-3	Модулі 4-5	
ВК: 0,6		0,4

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19-20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі в модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у наступній таблиці.

**Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і
шкали оцінювання ЄКТС**

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Вітчизняна оцінка	
A	4,75–5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання

FX	2,00–2,99	2	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

PhD5 ПРОТИДІЯ РАСИЗМУ, КСЕНОФОБІЇ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ

Дисципліна «Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму» призначена для всіх здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, має міждисциплінарний характер і охоплює узагальнені проблеми теорії та практики протидії ксенофобії, расизму та екстремізму. «Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму» країн є вибірковою дисципліною циклу професійно-практичної підготовки. Вивчення даної дисципліни базується на наступних дисциплінах – міжнародне право, кримінальне право, Європейська конвенція із захисту прав людини і основоположних свобод та юридична практика, міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю, універсальні та регіональні системи захисту прав людини, соціологія, порівняльне правознавство. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін – конституційне право України, міжнародне право, право ЄС, Європейська конвенція із захисту прав людини і основоположних свобод та юридична практика, кримінальне право.

Метою цієї дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії системи поглиблених знань, вмінь та навичок щодо форм і методів протидії ксенофобії, расизму та екстремізму як соціальним проблемам, притаманним сучасному суспільству, усвідомлення необхідності формування толерантного ставлення до представників інших культур.

Конкретними цілями дисципліни «Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму» виступають такі:

- розширити, поглибити та систематизувати знання щодо таких явищ, як расизм, ксенофобія та екстремізм;

- сформуванню самостійний і критичний погляд щодо причин та наслідків проявів расизму, ксенофобії та екстремізму у житті суспільства й окремої людини;

- відпрацювати навички ідентифікувати різні аспекти проявів ксенофобії, екстремізму та расизму у сучасному суспільстві (зокрема, використовуючи дані соціологічних досліджень та моніторингів);

- виробити у студентів вміння оцінити та використати сучасні наукові результати, отримані у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях питань протидії расизму, ксенофобії та екстремізму;

- відпрацювати навички аргументувати особисту позицію щодо проявів ксенофобії, екстремізму та расизму;

- відпрацювати навички оцінювати особисту громадянську поведінку з погляду толерантності;

- відпрацювати навички знаходити та обґрунтовувати способи підвищення рівня толерантності в українському суспільстві;

- відпрацювати навички використовувати нові підходи і методи у викладацькій діяльності з метою формування в студентів толерантного ставлення до представників інших культур.

Дисципліна орієнтована на широке коло студентів. Її вивчення сприяє набуттю здобувачами вищої освіти ступеня

доктора філософії знань щодо форм і методів протидії ксенофобії, расизму та екстремізму як соціальним проблемам, притаманним сучасному суспільству.

Завдання дисципліни. Завданнями вивчення навчальної дисципліни відповідно до її знаннєвої компоненти і дидактичної структури є засвоєння понять «ксенофобія», «екстремізм» та «расизм»; причин та наслідків цих явищ у житті суспільства й окремої людини; різноманітності проявів ксенофобії, екстремізму та расизму у сучасному суспільстві; нових підходів і методів у викладацькій діяльності з метою формування в студентів толерантного ставлення до представників інших культур.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму» у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії мають бути сформовані такі предметні компетентності як:

- знання понять «ксенофобія», «екстремізм» та «расизм»;
- знання причин та наслідків цих явищ у житті суспільства й окремої людини;
- навички ідентифікувати різні аспекти проявів ксенофобії, екстремізму та расизму у сучасному суспільстві (зокрема, використовуючи дані соціологічних досліджень та моніторингів);
- навички оцінки окремих прикладів протидії ксенофобії та расизму в Україні та інших країнах;
- вміння висловлювати та аргументувати особисту позицію щодо проявів ксенофобії, екстремізму та расизму;

- навички оцінювати особисту громадянську поведінку з погляду толерантності;

- вміння знаходити та обґрунтовувати способи підвищення рівня толерантності в українському суспільстві;

- знання про нові підходи і методи у викладацькій діяльності з метою формування в студентів толерантного ставлення до представників інших культур.

- знання тенденцій розвитку правового регулювання щодо протидії расизму, екстремізму та ксенофобії на національному та наднаціональному рівнях.

Формування предметних компетентностей навчальної дисципліни має сприяти досягненню результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою третього (науково-освітнього) рівня.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 9-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

розв'язувати комплексні проблеми в галузі дослідницько-інноваційної діяльності;

накопичувати і ефективно обробляти інформацію;

розвивати нові ідеї з високим ступенем самостійності, зберігаючи академічну та професійну добросовісність;

аналізувати передову практику в сфері професійної та наукової діяльності;

вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством, у тому числі англійською мовою;

взаємодіяти та працювати спільно з іншими зацікавленими особами, демонструючи командну роботу та ефективну організацію дослідницьких процесів;

мотивація і здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення;

специфічні компетентності:

бути здатними абстрактно обґрунтувати і моделювати способи протидії расизму, ксенофобії та екстремізму з наукового погляду.

бути здатними на належному рівні представити дослідницьку проблематику в середовищі як науковців, так і нефакхівців

бути здатними кваліфіковано вести наукову дискусію з проблемних питань навчального курсу «Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму»

бути здатними виявляти проблемні аспекти протидії расизму, ксенофобії та екстремізму на національному та наднаціональному рівнях

бути здатними узагальнювати сучасні тенденції розвитку суспільства з позицій підвищення толерантності і зменшення проявів ксенофобії та расизму;

бути здатними оцінювати особисту громадянську поведінку з погляду толерантності;

бути здатними знаходити та обґрунтовувати способи підвищення рівня толерантності в українському суспільстві

бути здатними використовувати нові підходи і методи у викладацькій діяльності з метою формування в студентів толерантного ставлення до представників інших культур

РОБОЧИЙ ПЛАН

з дисципліни

Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі															Вид підсумкового контролю	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		15
Лекції	30	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Самостійна робота	90	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
Разом годин	120	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів –4	Галузь знань – 08 «Право»/ 29	Варіативна

Модулів – 3	«Міжнародні відносини» Спеціальність – 081 «Право»/ 293 «Міжнародне право» Рівень освіти – третій (освітньо-науковий)	Рік підготовки:
		2 (один семестр)
Загальна кількість годин – 120		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 30 всього самостійної роботи студента – 90 всього		30 год.
	Практичні заняття	
	Самостійна робота	
	90 год.	
	Вид контролю: іспит	

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

№з /п	Тема (модуль*)	Всього годин	Кількість годин, відведених на (денна форма)		
			Лекції	Практичні заняття	СРС
1.	Ксенофобія, расизм та екстремізм в сучасному суспільстві.	30	8		24
2.	Аналіз проявів расизму, екстремізму і ксенофобії.	30	10		30
3.	Форми і методи протидії расизму, екстремізму і ксенофобії.	30	12		36
	Разом за курс:	90	30		120

* **Модуль** – формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекцій, практичних робіт, лабораторних робіт і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.)

ЗМІСТ КУРСУ

Тематика і розподіл лекцій

Назва модулю	Тема лекції	Анотація лекції	Кількість годин
1. Ксенофобія, расизм та екстремізм в сучасному суспільстві.	Лекція 1.1. «Расизм, екстремізм і ксенофобія: поняття і визначення»	Аналіз понять: расизм, екстремізм, ксенофобія, толерантність, мова ворожнечі, тероризм, ісламофобія, поняття «свій»/ «чужий», етнофобія, антисемітизм, мігрантофобія, сексизм, гомофобія,	4

		дискримінація, соціальна дистанція, мова ворожнечі, символ і знак ворожнечі, злочин на ґрунті ненависті.	
	Лекція 1.2. «Прояви ксенофобії, расизму і нетерпимості у структурах громадянського суспільства»	Аналіз понять: злочини на ґрунті ненависті, акції «прямої дії», нетерпимість, екстремісти, скінхеди, націоналісти. Дослідження грубих порушень прав людини	2
	Лекція 1.3. Офіційне реагування влади на прояви ксенофобії, расизму і нетерпимості	Антидискримінаційне законодавство, реформа поліції, Національна стратегія у сфері прав людини	2
2. Аналіз проявів расизму, екстремізму	Лекція 2.1. «Прояви ксенофобії на рівні владних структур»	Питання безпеки, контртерористичне законодавство, спостереження, негативний	2

і ксенофобії		образ, заборона імміграції	
	Лекція 2.2. «Прояви ксенофобії в діяльності політичних партій, громадських організацій і об'єднань»	Дифамація, мігрантофобія, роми (цигани), антисемітські напади, «нові меншини», іноземні студенти, «моби», націонал-соціалісти, «Патріот України», Українська націонал-трудова партія, українські націоналісти, скінхеди	4
	Лекція 2.3. Прояви ксенофобії, расизму і нетерпимості в ЗМІ	«Мова ворожнечі», «Декларація основних принципів роботи журналістів у поліетнічних суспільствах», расистське мовлення плутанина у поняттях, змішування термінів, «свої» та «чужі» мігранти, провокативні заголовки та фото, антисемітські публікації,	4

		кіберненависть	
3. Форми і методи протидії расизму, екстремізму і ксенофобії	Лекція 3.1. «Протидія поширенню ксенофобії і шовіністичних поглядів у практиці України і зарубіжних країн»	Заборона пропаганди, кримінальна відповідальність, штрафи, заборона «мови ворожнечі», «Ініціати́ва розмаїття», Міжнародна амністія	4
	Лекція 3.2. «Нормативне забезпечення протидії поширенню ксенофобії, расизму та екстремізму»	Національне законодавство, ЗУ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», ст. 161 Кримінального кодексу, ЗУ «Про друковані засоби масової інформації», ЗУ «Про національні меншини в Україні», ЗУ «Про правовий статус іноземців», ЗУ «Закон про свободу совісті та релігійні організації»,	4

		Стратегія діяльності у сфері запобігання та протидії дискримінації в Україні на 2014-2017 р.р., ЗУ «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»	
	Лекція 3.3. Практика міжнародного співробітництва щодо протидії поширенню ксенофобії, расизму та екстремізму	Конвенції, декларації, рекомендації, протоколи щодо протидії расизму, екстремізму і ксенофобії	4
Разом за курс:		30 год	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	<i>За рік:</i>	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять.	12
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдання у вигляді задачі, наданої викладачем.	12
5-6	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять.	12
7-8	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять.	12
9-10	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдання у вигляді задачі, наданої викладачем.	12
11-12	Опрацювання лекційного матеріалу. Усне та письмове опитування під час практичних занять.	12
13-14	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдання, наданого викладачем у вигляді есе за вибором.	12
15	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до вирішення та аргументація до модельних судових справ	6
	Разом за рік:	90

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни заснований на використанні традиційних та сучасних методів. При викладанні навчальної дисципліни використовуються такі принципи дидактики:

- використання компетентнісного підходу в навчанні;
- орієнтація освітньої діяльності на результати навчання, їх систематичний моніторинг і самооцінку;
- використання принципу дидактичної спіралі;
- принцип фундаментальності й професійної спрямованості змісту, методів і форм навчання;
- академічна свобода учасників освітнього процесу;
- мотиваційне забезпечення освітньої діяльності;
- модуляризація і тематизація навчального процесу;
- використання трансферно-накопичувальної системи кредитів;
- принцип партнерства.

При викладанні навчальної дисципліни використовуються такі інноваційні технології:

- проблемного навчання;
- аудіовізуальні (слайди лекцій у форматі .ppt, мистецькі твори тощо);
- контекстного навчання;
- студентоорієнтованого навчання;

При викладанні навчальної дисципліни використовуються такі інтерактивні методи навчання: рольові/ділові ігри; метод евристичної бесіди; метод дискусії; кейс-метод.

Дисципліна побудована таким чином, щоб матеріал можна було засвоювати за допомогою art study. В межах art study передбачено вивчення творів мистецтва, у яких відображено проблематику прав людини. Основною формою ознайомлення з мистецькими творами обрано перегляд фільмів, який може здійснюватися як в рамках самостійної роботи, так при роботі у групах. Такий вибір обумовлюється як здатністю кінематографу поєднувати змістовний, візуальний та аудіо ряд, так і його інтерактивною здатністю. Це також відповідає культурному просуванню прав людини через творчі форми, живий дискурс і звернення до сприйняття не лише через раціональне, а й через емоційне, а також уявленню про порушення прав людини поза суворими правовими рамками. До кожного модулю пропонується рекомендований перелік фільмів і короткий опис до них. Таким чином art study доповнює специфічний раціональний процес формування знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Інші методи навчання включають колоквиуми, семінари, дискусії, круглий стіл, диспути, індивідуальні консультації, групові консультації, обговорення тематичних творів мистецтва (як елемент art study), персональні завдання (есе, задачі, тести).

Самостійна робота може здійснюватися у таких формах як підготовка до практичних занять, самостійне вивчення додаткової літератури та додаткових питань, самостійне ознайомлення з творами мистецтва, розв'язання завдань, тестів для самоперевірки, робота з інформаційними ресурсами, підготовка до розгляду модельних справ з питань порушень прав людини, підготовка до обговорення тематичних творів мистецтва, підготовка до іспиту згідно переліку питань.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для оцінки навчальних досягнень здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії використовуються такі методи оцінювання, як усний контроль та індивідуальне опитування.

Серед інноваційних методів – портфоліо, кейс-вимірювачі тощо.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, peer review тощо.

Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни

Контроль знань в рамках навчальної дисципліни здійснюється з урахуванням бально-рейтингової системи. Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) та виконання індивідуальної роботи.

Методи педагогічного контролю:

Поточний контроль; оцінка індивідуальної роботи та за результатами роботи на лекціях.

Традиційні методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, обговорення презентації доповіді, мистецьких творів тощо;

- методи письмового контролю: розв'язання тестових завдань, виконання індивідуальних робіт в рамках запропонованих тем тощо;

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, обговорення та оцінювання відповіді іншими здобувачами.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів:

Лекції – 20 балів;

виконання завдань індивідуальної роботи – 10 балів;

розв'язання тестових завдань – 10 балів;

іспит – 60 балів

Оцінювання протягом вивчення дисципліни здійснюється шляхом підсумовування результатів разом за 100-бальною шкалою.

Завдання ПК оцінюються як підсумок результатів оцінювання роботи студента на лекціях в діапазоні від 0 до 20 балів.

Виконання індивідуальної роботи оцінюється від 0 до 10 балів.

Розв'язання тестових завдань оцінюється від 0 до 10 балів.

Критерії оцінювання знань і умінь студентів при поточному контролі (ПК). Курс навчальної дисципліни поділений за окремими темами навчального матеріалу.

Загальна кількість балів за ПК складає 40 балів (лекції, розв'язання тестових завдань, виконання індивідуальної роботи).

Об'єктами оцінювання знань студентів за ПК є успішність освоєння знань та набуття навичок за результатами тестових завдань (від 0 до 10 балів) та систематичність і активність роботи на лекціях (від 0 до 20 балів).

Критеріями оцінювання знань за ПК є успішність освоєння знань та набуття навичок на лекціях, що включає систематичність їх відвідування, участь у дискусії, здатність засвоювати категоріальний апарат, вміння орієнтуватися у змісті чинних нормативних актів, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладення учбового матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на лекціях, рівень знань за результатами обговорень проблемних питань на лекціях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань).

З метою контролю рівня знань студентів за кожною темою навчального матеріалу можуть проводитись контрольні (тестові) завдання, здійснюються інші підсумкові заходи контролю за формою, обраною викладачем.

Результати цих заходів враховуються викладачем при оцінці роботи студентів на практичних заняттях.

Розрахункова шкала для оцінювання роботи студентів на лекціях:

кількість балів – критерії оцінювання

20 – Систематичне відвідування, відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем лекцій, пропущених з поважних причин; висока активність роботи на лекціях; засвоєння всього матеріалу тем; повні та обґрунтовані відповіді при розв'язанні проблемних питань; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; вміння мислити абстрактно та узагальнено; здатність публічно представити матеріал.

15 – Систематичне відвідування лекцій; відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем лекцій, пропущених з поважних причин; висока активність роботи на лекціях; засвоєння всього матеріалу тем; повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при розв'язанні завдань; здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацювати та застосовувати нормативний матеріал; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; здатність публічно представити матеріал.

10 – Наявність пропущених лекцій; відпрацювання тем пропущених лекцій; участь у роботі на лекціях; засвоєння окремих положень матеріалу тем; неповні відповіді при дискусіях; складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання; певні складності при застосуванні нормативного матеріалу; здатність публічно представити матеріал.

5 – Несистематичне відвідування лекцій, відсутність на заняттях без поважних причин; наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених лекцій; участь у роботі на лекціях; засвоєння окремих положень матеріалу; неповні відповіді, допущення помилок; великі складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання; певні складності при застосуванні нормативного матеріалу; невпевнені навички публічного представлення матеріалу.

0 – Систематичні пропуски лекцій без поважних причин; теми пропущених лекцій не відпрацьовані; пасивність у роботі на лекціях; відсутність знань за темами; неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при розв'язанні завдань; нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; відсутність навичок застосування нормативного матеріалу; невміння публічно представляти матеріал.

Оцінка визначається лектором на кожній лекції.

Результати оцінювання роботи студентів фіксуються у журналі обліку роботи викладача, відповідній відомості та оприлюднюються за допомогою електронної системи контролю навчання.

Підсумкові бали за результатами ПК виставляються на останній лекції відповідного семестру.

До іспиту допускаються студенти, які були присутніми не менш на 70 відсотках лекційних занять з навчальної дисципліни (з

урахуванням відпрацьованих), виконали індивідуальну роботу і виконали тестові завдання – разом 25 балів і вище.

Студенти, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання іспиту кількістю балів і вище, не мають права на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Студенти, які були відсутні на лекції, або отримали незадовільну оцінку, відпрацьовують пропущене заняття (незадовільну оцінку) викладачу, який веде відповідні заняття у дні його консультацій за графіком, затвердженим кафедрою. Для відпрацювання занять студент зобов'язаний надати виконане завдання (вирішені задачі, конспект лекції) та індивідуально виконане завдання за темою заняття, яке відпрацьовується (анотації прочитаної додаткової літератури з курсу, презентація доповіді за темою, реферат, есе тощо) та продемонструвати належний рівень теоретичної підготовки за темою заняття, яке відпрацьовується.

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів при виконанні індивідуальної роботи

Виконання індивідуальної роботи оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму» виконується у формі:

1. наукової статті;
2. наукової доповіді;

3 тез наукової доповіді на конференції;

4. узагальнення судової практики з питань протидії расизму, ксенофобії та екстремізму;

5. анотації прочитаної додаткової літератури з курсу, у т.ч. іноземної;

6. термінологічного словника.

Враховуючи різноманіття форм індивідуальної роботи, і той факт, що остання оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів, пропонуються як критерії її оцінювання використовувати такі показники:

- складність форми обраної студентом індивідуальної роботи;
- ступінь самостійності виконання роботи;
- творчий характер роботи;
- внутрішня послідовність, логічність і завершеність роботи.

Форми індивідуальної роботи, зазначені в пунктах 1-3 характеризуються підвищеною складністю, тому оцінюються більш високою кількістю балів. Форми індивідуальної роботи, зазначені в пунктах 4-6, не відрізняються складністю, тому оцінюються меншою кількістю балів.

Розрахункова шкала для оцінювання індивідуальної роботи студента:

Кількість балів – Критерії оцінювання

10 – Обрана студентом форма індивідуальної роботи характеризується підвищеною складністю (п. 1–3); робота має

самостійний, творчий характер; роботі притаманні внутрішня послідовність, логічність і завершеність.

5 – Робота не має самостійного характеру, містить хибні та неаргументовані висновки, не враховані зміни поточного законодавства.

0 – Робота не має самостійного характеру, містить хибні та неаргументовані висновки, протиріччя з положеннями чинного законодавства; не відповідає вимогам, що пред'являються до оформлення відповідного виду робіт.

0 – Індивідуальна робота не виконана

ШКАЛА ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89

С	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
Д	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
Е	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	20 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-19

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Scheppe, Jennifer. Combating racism and xenophobia through the criminal law: a report commissioned by the National Action against Racism / Jennifer Scheppe, Dermot Walsh. Dublin: NCCRI, 2008. 192 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1682897>

2. Bell, Mark. EU anti-discrimination policy: from equal opportunities between women and men to combating racism / [author, Mark

Bell; editor, Andrea Subhan]. The European Parliament, Directorate General for Research, 1998. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1277892>

3. Cotter, Anne-Marie Mooney. Race matters: an international legal analysis of race discrimination / Anne-Marie Mooney Cotter. Aldershot, Hampshire, England; Burlington, VT : Ashgate, 2006. 306 p.

4. Elspeth Guild. Terrorism and the foreigner: a decade of tension around the rule of law in Europe. Leiden: Nijhoff, 2007. 431 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1840456>

5. The European Union and terrorism / edited by David Spence. London, U.K.: John Harper Publishing, 2007. 268 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1676233>

6. International terrorism: political and legal documents / edited by Yonah Alexander. Dordrecht; Boston: M. Nijhoff, 1992. 627 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1256360>

7. Race, crime and justice / edited by Barbara A. Hudson. Aldershot, Hants, England; Brookfield, Vt.: Dartmouth, 1996. 441 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1266879>

8. Human rights in the twenty-first century: a global challenge / edited by Kathleen E. Mahoney and Paul Mahoney. Dordrecht; Boston: M. Nijhoff, 1993. 1028 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1336736>

9. Equality law in an enlarged European Union: understanding the Article 13 Directives / editor, Helen Meenan. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 370 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1992869>

10. Social law and policy in an evolving European Union / edited by Jo Shaw. Oxford; Portland, Or.: Hart, 2000. 352 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1304901>

11. Lentin, Alana. Racism and anti-racism in Europe / Alana Lentin. London; Ann Arbor, MI : Pluto Press, 2004. 338 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1501801>

12. Rowe, Michael, Policing, race and racism / Michael Rowe. Cullompton, UK; Portland, Or.: Willan, 2004. 184 p. URL: <http://library.ucc.ie/record=b1551926>

13. Challenging racism in Britain and Germany / [edited by] Zig Layton-Henry and Czarina Wilpert. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002. 286 p. <http://library.ucc.ie/record=b1350024>

LLL 1 БІЗНЕС І ПРАВА ЛЮДИНИ

Навчальна дисципліна «Бізнес і права людини» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право».

Зазначена дисципліна є складовою освіти впродовж життя (lifelong learning) і викладається під час підвищення кваліфікації загальним обсягом 106 годин (3,5 кредитів за ECTS). З них: 20 лекційних годин, 16 годин – для практичних занять, 70 годин – для самостійної роботи. Мова викладання дисципліни – українська.

Метою вивчення дисципліни є: підвищити обізнаність слухачів курсу щодо стандартів захисту прав людини від порушень з боку бізнесу; забезпечення поваги бізнесом прав людини й ефективного функціонування правових засобів захисту прав людини; забезпечити системні знання й розуміння впливу бізнес-діяльності на права людини, ролі держави, громадянського суспільства й юридичної спільноти у сприянні належному виконанню бізнесом зобов'язань у сфері прав людини; сформувати навички ідентифікації порушень бізнесом прав людини, впровадження на корпоративному рівні практик з оцінки ризику від бізнес-діяльності для прав людини, їх попередження і мінімізації негативних наслідків, а також належного реагування в ситуації, коли порушення було допущене.

Конкретними цілями дисципліни «Бізнес і права людини» є:

– ознайомити студентів з нормами чинного законодавства, теоретичною базою, що використовується при забезпеченні корпоративного обов’язку поважати права людини;

– ознайомити студентів з актуальними правовими питаннями, пов’язаними із забезпеченням поваги прав людини з боку бізнесу;

– надати глибокі та міцні знання в контексті імплементації Керівних принципів ООН щодо бізнесу і прав людини;

– виробити у студентів вміння використовувати набуті знання при підготовці документів для захисту прав людини від порушень з боку бізнесу.

Курс орієнтований на широке коло слухачів, які мають бажання дослідити правові питання, пов’язані із правами людини в контексті забезпечення корпоративного обов’язку поважати права людини та обов’язку держави забезпечувати захист від порушень з боку третіх осіб, у тому числі з боку бізнесу.

Завдання дисципліни. Засвоєння слухачами теоретичних і практичних основ системи захисту прав людини від порушень з боку бізнесу; оволодіння понятійним апаратом; вивчення міжнародного досвіду щодо захисту прав людини від корпоративних порушень на державному та місцевому рівнях; активізація самостійного навчання.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Бізнес і права людини» студент має досягти таких результатів навчання:

мати системні знання щодо:

– теоретичних основ забезпечення прав людини від порушень з боку третіх осіб, у тому числі з боку бізнесу, основних доктрин і принципів у сфері забезпечення корпоративної поваги прав людини, змістовних та інституційних аспектів функціонування відповідних механізмів;

– практики міжнародних інституцій (комітетів ООН, Європейського суду з прав людини, Суду Справедливості Європейського Союзу тощо) у розкритті змісту корпоративного обов'язку поважати права людини;

вміти:

– аналізувати та розв'язувати практичні справи у сфері захисту прав людини від порушень з боку бізнесу;

– використовувати універсальні та регіональні стандарти забезпечення корпоративної відповідальності поважати права людини;

– враховувати особливості національного механізму забезпечення та захисту прав людини;

– застосовувати практичні навички на прикладах судових справ з огляду на розуміння Керівних принципів ООН щодо бізнесу і прав людини;

– аналізувати проблемні сфери суспільних відносин, в яких ризик порушень прав людини з боку бізнесу є найбільш високим, і роль юристів у захисті прав людини від порушень з боку бізнесу.

Компетентності (відповідають Національній рамі кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

- накопичувати та ефективно обирати інформацію;
- використовувати інформаційні технології;
- аналізувати етичні наслідки професійних дій;
- усно і письмово комунікувати із зацікавленими особами, в т.ч. й англійською мовою;

– взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організовувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи;

- розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);
- мотивація і переконання постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні;

специфічні компетентності:

– знати базову термінологію у сфері бізнесу і прав людини (Керівні принципи ООН щодо бізнесу і прав людини, корпоративна відповідальність поважати права людини, механізм забезпечення належної обачності у сфері прав людини (human rights due diligence) та ін.);

– знати основні етапи формування й розвитку концепції бізнесу і прав людини, її співвідношення з концепцією корпоративної соціальної відповідальності та їх кореляцію із розвитком загальної концепції прав людини;

– володіти інформацією про забезпечення ефективних засобів захисту: судових, державних позасудових і недержавних;

– знати міжнародні, регіональні й національні стандарти у сфері бізнесу і прав людини;

– розуміти характер впливу господарської діяльності на права людини (права працівників, споживачів, місцевої громади, працівників, постачальників тощо);

– знати належні й неналежні практики захисту прав людини від порушень з боку бізнесу;

– знати механізми функціонування міжнародних і регіональних інституцій, чиїм завданням є сприяння утвердженню належних стандартів поведінки бізнесу задля забезпечення поваги до прав людини;

– бути здатними готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення корпоративної відповідальності поважати права людини та шляхів її впровадження на підставі аналізу практичного досвіду держав – членів ЄС та інших країн, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

– бути здатними аналізувати чинні міжнародно-правові акти та законодавство України, що встановлюють загальнолюдські стандарти прав людини, у тому числі щодо поведінки бізнесу, яка може впливати на їх реалізацію;

– бути здатними використовувати та аналізувати юридичні документи з метою захисту прав людини.

РОБОЧИЙ ПЛАН
з навчальної дисципліни
«Бізнес і права людини»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях										Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Лекції	20	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Практичні заняття	16			2	2	2	2	2	2	2	2	
Самостійна робота	70	6	8	8	6	8	8	8	8	6	4	
Проміжні форми контрольних заходів						ТК, Т1-5		ТК, УО	Есе		ТК, Т6-10	
Разом годин	106	8	10	12	10	12	12	12	12	10	8	

Примітка: ТК – тестовий контроль; Т – тема дисципліни; УО – усне опитування.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
<p>Модуль* 1. <i>Обов'язок держави захищати в контексті концепції бізнесу і прав людини:</i></p> <p>Лекція 1. Походження концепції прав людини. Структура прав людини. Обов'язки поважати, захищати і забезпечувати права людини.</p> <p>Лекція 2. Керівні принципи ООН щодо бізнесу і прав людини. Міжнародні договори про зобов'язання бізнесу у сфері прав людини.</p> <p>Лекція 3. Зобов'язання держави: законодавство, політики і регулювання. Зв'язок між державою та бізнесом.</p> <p>Лекція 4. Роль держави у забезпеченні поваги бізнесом прав людини в зонах конфліктів.</p> <p>Лекція 5. Забезпечення політичної узгодженості.</p>	10	6	36
<p>Модуль 2. <i>Корпоративна відповідальність поважати і доступ до засобів правового захисту:</i></p> <p>Лекція 6. Обов'язок бізнесу поважати права людини.</p> <p>Лекція 7. Заява про відданість правам людини. Механізм забезпечення належної обачності.</p>	10	10	34

<p>Лекція 8. Реагування на порушення прав людини, пов'язані з бізнесом.</p> <p>Лекція 9. Судовий захист. Бар'єри щодо доступу до суду.</p> <p>Лекція 10. Державні позасудові механізми.</p> <p>Позадержавні засоби правового захисту.</p>			
Разом за семестр:	20	16	70

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.).

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер Лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p>Походження концепції прав людини. Структура прав людини. Обов'язки поважати, захищати і забезпечувати права людини.</p> <p>Сучасне право прав людини накладає на державу три рівні зобов'язань: зобов'язання поважати, захищати та забезпечувати (англ. obligations to respect, protect and fulfill). Зобов'язання поважати (англ. obligations to respect) вимагають від держави утримання від</p>	2

	<p>будь-яких заходів, які можуть позбавити осіб можливості користуватись своїми правами або здійснювати ці права власними зусиллями. Зобов'язання поваги до прав людини переважно охоплюють невтручання держави у їх реалізацію. Зобов'язання захищати (англ. obligations to protect) вимагають, щоб держава запобігала порушенням прав людини третіми особами. Вони охоплюють обов'язки держави:</p> <p>а) запобігати порушенням прав і свобод з боку будь-якого індивіду або іншого недержавного «актора» (англ. non-state actor); б) уникати та усувати будь-які спонукання до порушень прав з боку третіх осіб; в) забезпечити доступ до засобів правового захисту у випадках порушень прав людини з метою запобігання подальшим зазіханням, відновлення порушеного права та справедливої компенсації постраждалому. Зобов'язання забезпечувати (сприяти реалізації) (англ. obligations to fulfil) передбачають, що держави повинні вживати заходів (законодавчих, судових, адміністративних, освітніх та ін.) для забезпечення особам можливостей задовольняти основні потреби, гарантовані правом прав людини, що не можуть бути задоволені тільки їх особистими зусиллями. Це ключове зобов'язання держави щодо економічних, соціальних і культурних прав, однак воно також стосується й громадянських та політичних прав.</p>	
2	<p>Керівні принципи ООН щодо бізнесу і прав людини. Міжнародні договори про зобов'язання бізнесу у сфері прав людини.</p> <p>Керівні принципи щодо бізнесу і прав людини стали результатом роботи спеціально призначеного Комісією ООН з прав людини</p>	2

	<p>Спеціального Представника Генерального секретаря Джона Руггі (John Ruggie) з метою визначення стандартів корпоративної відповідальності та підзвітності транснаціональних корпорацій та інших підприємств щодо прав людини. У 2008 р. Дж. Руггі розробив і представив Раді ООН з прав людини Рамкову концепцію ООН «Захист, дотримання і засоби захисту», на основі якої в подальшому було розроблено Керівні принципи щодо бізнесу і прав людини, які були одногосно схвалені Радою з прав людини в червні 2011 р.</p> <p>Керівні принципи ООН щодо бізнесу і прав людини включають у себе три основи:</p> <p>I. Обов'язок держави захищати права людини від порушень з боку третіх осіб, у тому числі з боку бізнесу. Цей обов'язок передбачає необхідність забезпечувати ефективну імплементацію міжнародно визнаних стандартів прав людини на національному рівні.</p> <p>II. Обов'язок бізнесу поважати права людини, що включає в себе також необхідність проявляти належну обачність щодо можливого негативного впливу тієї чи іншої бізнес-діяльності на права людини (права працівників, споживачів, місцевої громади, працівників постачальників тощо).</p> <p>III. Забезпечення ефективних засобів захисту – судових, державних позасудових і недержавних.</p>	
3	<p>Зобов'язання держави: законодавство, політики і регулювання. Зв'язок між державою та бізнесом.</p> <p>Держави повинні захищати права людини від порушень з боку третіх сторін, у тому числі</p>	2

бізнес-структур, у межах своєї території та/або в межах своєї юрисдикції. Це вимагає прийняття відповідних заходів, спрямованих на запобігання, розслідування, покарання за такі порушення та відшкодування нанесеної шкоди за допомогою ефективних політик, законодавства, нормативного регулювання та судочинства. Держави повинні чітко заявити свої очікування щодо дотримання прав людини усіма бізнес-структурами, які доміцільовані на їхній території та/або знаходяться в межах їхньої юрисдикції, у діяльності таких структур. При виконанні свого обов'язку щодо забезпечення захисту Держави повинні:

- (a) Забезпечувати дотримання законів, мета або наслідки яких полягають в тому, щоб вимагати від підприємств поважати права людини й періодично оцінювати достатність таких законів і усувати будь-які прогалини;
- (b) Забезпечувати, щоб інші закони і політики, які регулюють створення та поточну діяльність підприємств, такі як норми корпоративного права, не стримували, а, навпаки, сприяли повазі прав людини бізнесом;
- (c) Надавати бізнесу ефективні керівні вказівки щодо забезпечення поваги прав людини в діяльності підприємств;
- (d) Заохочувати та, за необхідності, вимагати від підприємств надання інформації про те, яким чином вони вирішують проблему їх впливу на права людини.

Бізнес, який належить або контролюється державою, або такий, що отримує суттєву державну підтримку та / або користується послугами державних установ. Бізнес, який надає публічні послуги. Бізнес, у якого

	держава закупає товари, послуги чи продукти іншої комерційної діяльності.	
4	<p>Роль держави у забезпеченні поваги бізнесом прав людини в зонах конфліктів.</p> <p>Оскільки ризик грубих порушень прав людини підвищується у зонах конфлікту, держави повинні сприяти забезпеченню того, щоб підприємства, які працюють у цих зонах, не були залучені до таких порушень, у тому числі шляхом: (а) Налагодження на якомога більш ранніх етапах контактів з підприємствами з тим, щоб допомогти їм виявляти, запобігати і пом'якшувати пов'язані з правами людини ризики, які обумовлені їх діяльністю та діловими відносинами; (б) Надання належної допомоги бізнесу для оцінки та усунення підвищених ризиків порушення прав людини, приділяючи особливу увагу гендерно зумовленому та сексуальному насильству; (с) Відмови у доступі до державної підтримки та послуг підприємствам, які причетні до грубих порушень прав людини та відмовляються співпрацювати з метою розв'язання проблемної ситуації; (d) Забезпечення ефективності державної актуальної політики, законодавства, нормативного регулювання та правозастосовних заходів з метою подолання ризику залучення бізнесу до грубих порушень прав людини.</p>	2
5	<p>Забезпечення політичної узгодженості.</p> <p>Вертикальна узгодженість політики зумовлює необхідність того, щоб держави мали необхідні політики, закони та механізми їх реалізації, спрямовані на виконання їх міжнародних зобов'язань у сфері прав людини. Горизонтальна узгодженість політики означає підтримку та забезпечення відомств і</p>	2

	<p>агенцій, на національному та субнаціональному рівнях, що формують практику підприємницької діяльності – включаючи ті, які відповідають за корпоративне право та регулювання обігу цінних паперів, інвестиції, експортне кредитування та страхування, торгівлю та трудові відносини – бути поінформованими та діяти відповідно до зобов'язань уряду у сфері прав людини.</p>	
6	<p>Обов'язок бізнесу поважати права людини. Відповідальність підприємств щодо дотримання прав людини охоплює собою визнані на міжнародному рівні права людини – в розумінні, як мінімум, тих, які закріплені в Міжнародному Біллі прав людини, а також принципів, що стосуються основоположних прав, названих у Декларації Міжнародної організації праці (МОП) основних принципів та прав у сфері праці.</p> <p>Відповідальність щодо дотримання прав людини вимагає, щоб підприємства: (а) уникали здійснення або сприяння здійсненню негативного впливу на права людини, який зумовлено діяльністю підприємств, та усували наслідки такого впливу у разі їх виникнення; б) прагнули запобігти або пом'якшити несприятливі наслідки для прав людини, які безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства, його продукцією чи послугами, або зумовлені діловими відносинами підприємства, навіть якщо при цьому вони не сприяли настанню таких наслідків.</p>	2
7	<p>Заява про відданість правам людини. Механізм забезпечення належної обачності. Для забезпечення виконання зобов'язань із дотримання прав людини підприємства</p>	2

	<p>повинні запровадити політику та процедури, що відповідають їх розмірам та умовам діяльності, включаючи: (а) політику відданості зобов'язанням із дотримання прав людини; (б) процедуру забезпечення належної обачності щодо прав людини для встановлення, запобігання, пом'якшення та надання звітності про спричинений вплив на права людини або сприяння такому впливу; (с) процедури відшкодування шкоди, завданої будь-якими негативними впливами на права людини, які підприємства вчиняють або сприяють такому. В якості підтвердження своєї відповідальності за дотримання прав людини підприємства повинні висловити свою відданість зобов'язанням у сфері прав людини за допомогою заяви, яка: (а) затверджується на найвищому рівні керівництва підприємства; (б) підготовлена з урахуванням висновків внутрішньої та/або зовнішньої експертизи; (с) фіксує очікуване підприємством ставлення до прав людини з боку співробітників, ділових партнерів та інших сторін, безпосередньо пов'язаних з його діяльністю, продукцією чи послугами; (d) є загальнодоступною, оприлюдненою і поширеною всередині підприємства для усього персоналу та ззовні – для ділових партнерів та інших сторін, які мають стосунок до діяльності підприємства; (е) відображається в політиці та процедурах діяльності, за рахунок яких ця заява впроваджується у практику функціонування всього підприємства.</p>	
8	<p>Реагування на порушення прав людини, пов'язаних з бізнесом. Для встановлення фактів негативного впливу, запобігання, пом'якшення наслідків такого</p>	2

	<p>впливу на права людини та звітування щодо того, як підприємства усувають ці наслідки, вони повинні запровадити процедури забезпечення належної обачності щодо прав людини. Цей процес має включати оцінку реальних та потенційних впливів на права людини, урахування результатів оцінювання та вжиття заходів на підставі отриманих висновків, відстеження змін та розповсюдження інформації про наслідки впливу. Належна обачність щодо прав людини характеризується тим, що вона: (а) стосується несприятливих наслідків для прав людини, які підприємство може створити або сприяє їх створенню своєю діяльністю або які можуть бути безпосередньо пов'язані з його діяльністю, продукцією чи послугами внаслідок участі підприємства у ділових відносинах; (б) буде залежати від розміру підприємства, ризику значних впливів на права людини і характеру та умов його діяльності; (с) носить постійний характер, з урахуванням того, що ризику щодо прав людини можуть змінюватися з часом, разом із змінами форми діяльності підприємства та умов його діяльності.</p>	
9	<p>Судовий захист. Бар'єри щодо доступу до суду. Доступність правосуддя як основоположна вимога верховенства права. Критерії доступності правосуддя. Доступність правосуддя в Україні: законодавче забезпечення й аналіз практики застосування. Чинники, які становлять бар'єри доступу до правосуддя у справах, пов'язаних з корпоративними порушеннями прав людини: правові / інституційні та соціально-економічні</p>	2

	<p>й культурні.</p> <p>У межах свого обов'язку захищати від пов'язаних з бізнесом порушень прав людини держави за допомогою судових, адміністративних, законодавчих або інших відповідних засобів повинні вживати належних заходів для забезпечення того, щоб у випадках, коли такі порушення відбуваються на їх території і/або в межах їх юрисдикції, особи, права яких порушені, мали змогу отримувати доступ до ефективних засобів правового захисту. При усуненні порушень прав людини у сфері бізнесу державам слід вживати належних заходів для забезпечення ефективності національних судових механізмів, в тому числі шляхом відшукування способів усунення юридичних, практичних та інших відповідних бар'єрів, які можуть стати причиною відмови в доступі до засобів правового захисту. Поряд із судовими механізмами державам слід забезпечувати ефективні і належні позасудові механізми розгляду скарг, які є частиною загальної державної системи правового захисту в разі порушень прав людини у сфері бізнесу.</p>	
10	<p>Державні позасудові механізми. Позадержавні засоби правового захисту.</p> <p>Держави мають розглянути можливість сприяння доступу до ефективних недержавних механізмів розгляду скарг, які розглядають питання відшкодування шкоди, завданої порушеннями прав людини з боку бізнесу. Критерії ефективності позасудових механізмів розгляду скарг. Керівний принцип 31. З метою забезпечення ефективності державних і недержавних позасудових механізмів розгляду скарг слід гарантувати: (а) легітимність:</p>	2

забезпечення довіри з боку груп зацікавлених сторін, для яких призначені ці механізми, їх підзвітність з точки зору справедливості процесів розгляду скарг; (b) доступність: забезпечення поінформованості всіх груп зацікавлених сторін, для яких призначені ці механізми, і надання належної допомоги сторонам, доступу яких до відповідних механізмів перешкоджають бар'єри особливого характеру; (c) передбачуваність: забезпечення чіткої та зрозумілої процедури із зазначенням орієнтовних термінів проходження кожного етапу, а також внесення ясності щодо наявних типів процесу, результатів і способів контролю за виконанням рішень; (d) справедливість: прагнення забезпечити, щоб постраждалі сторони мали розумний доступ до джерел інформації, консультацій та експертних знань, необхідних для участі в процесі подачі скарги на основі принципів справедливості, поінформованості та поваги; (e) прозорість: інформування сторін процесу розгляду скарги про його хід і надання достатньої інформації про результативність механізму з метою зміцнення довіри до його ефективності і відповідності будь-яким суспільним інтересам; (f) відповідність нормам у сфері прав людини: забезпечення того, щоб результати та засоби правового захисту відповідали міжнародно-визнаним правам людини; (g) джерело безперервного навчання: аналіз відповідних заходів з метою виявлення уроків, необхідних для вдосконалення механізму і запобігання майбутнім скаргам і заподіянню шкоди; Механізми на оперативному рівні також повинні бути: (h)

	засновані на взаємодії і діалозі: проведення консультацій з групами зацікавлених сторін, для яких призначені ці механізми, з питань їх формування та ефективності їх функціонування, а також приділення уваги діалогу як способу розгляду скарг і прийняття по ним рішень.	
	Разом за семестр:	20

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	<i>За семестр:</i>	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	14
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу.	14
5	Підготовка до тестування за темами 1-5. Опрацювання лекційного матеріалу.	8
6-7	Есе. Опрацювання лекційного матеріалу.	16
8-9	Опрацювання лекційного матеріалу.	14
10	Підготовка до тестування за темами 1-10. Опрацювання лекційного матеріалу.	4
	Разом за семестр:	70

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням інформаційних технологій, майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із бізнесу і прав людини.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:		Підсумкова контрольна робота (Модулі 1-2)
Модуль 1	Модуль 2	
ВК: 0,6		ВК: 0,4

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19–20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі в модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання наведені у наступній таблиці.

Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Національна шкала оцінювання	
А	4,75–5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
В	4,25–4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними

			помилками
C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

**LLL 2 ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК:
ЮРИДИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ**

Навчальна дисципліна «Захист прав жінок: юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні» є дисципліною за вибором професійної підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями «Право» і «Міжнародне право».

Зазначена дисципліна є складовою освіти впродовж життя (lifelong learning) і викладається під час підвищення кваліфікації загальним обсягом 106 годин (3,5 кредитів за ECTS). З них: 20 лекційних годин, 16 годин – для практичних занять, 70 годин – для самостійної роботи. Мова викладання дисципліни – українська.

Метою вивчення дисципліни є створення системи знань слухачів про міжнародний контекст прав людини, основи антидискримінаційного права, захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності, міжнародні, європейські й національні стандарти у цій сфері; сформувані, розширити, систематизувати і закріпити цілісне уявлення про права людини, основи гендерної рівності.

Конкретними цілями дисципліни «Захист прав жінок: юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні» є:

– ознайомити слухачів з нормами чинного законодавства, теоретичною базою, що використовується при захисті прав жінок і забезпеченні гендерної рівності;

– ознайомити слухачів з актуальними правовими питаннями, пов’язаними із захистом прав жінок і забезпеченням гендерної рівності;

– надати глибокі та міцні знання в контексті правового захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності;

– виробити у слухачів вміння використовувати набуті знання при підготовці документів для захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності;

– виробити у слухачів комплексний підхід до проблеми захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності – стратегії, що полягає у впровадженні проблематики рівності статей на всі рівні суспільства шляхом організації системи її врахування під час прийняття політичних рішень та вироблення політики.

Курс орієнтований на широке коло слухачів, які мають бажання дослідити правові питання, пов’язані із правами людини, захистом прав жінок і забезпеченням гендерної рівності.

Завдання дисципліни. Засвоєння слухачами теоретичних і практичних основ системи захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності; оволодіння понятійним апаратом; вивчення міжнародного досвіду щодо захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності на державному та місцевому рівні; активізація самостійного навчання.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни «Захист прав жінок: юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні» слухач має досягти таких результатів навчання:

мати системні знання щодо:

– теоретичних основ забезпечення прав жінок, основних доктрин і принципів у сфері забезпечення гендерної рівності, змістовних та інституціональних аспектів функціонування відповідних механізмів;

– практики міжнародних інституцій (комітетів ООН, Європейського суду з прав людини, Суду Справедливості Європейського Союзу тощо) у розкритті змісту принципу гендерної рівності;

вміти:

– аналізувати та розв'язувати практичні справи у сфері забезпечення захисту прав жінок;

– використовувати універсальні та регіональні стандарти забезпечення гендерної рівності;

– враховувати особливості національного механізму забезпечення та захисту прав людини;

– застосовувати практичні навички на прикладах судових справ з огляду на розуміння принципу недискримінації як безпосередньо діючого права;

– аналізувати проблемні сфери суспільних відносин, в яких ризик дискримінації за ознакою статі є найбільш високим, і роль юристів у захисті прав жінок;

– виявляти високі моральні якості на підставі уявлення про права людини як загальносвітової цінності, необхідність забезпечення змістовної, а не формальної рівності.

Компетентності (відповідають Національній рамці кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня):

загальні компетентності:

- накопичувати та ефективно обирати інформацію;
- використовувати інформаційні технології;
- аналізувати етичні наслідки професійних дій;
- усно і письмово комунікувати із зацікавленими особами, в т.ч. й англійською мовою;
- взаємодіяти та працювати в команді: володіти методами і засобами підтримки командної роботи, планувати та ефективно організовувати роботу, соціальну комунікацію та безперервний контроль якості результатів роботи;
- розробляти нові пропозиції (творчість та креативність);
- мотивація і переконання постійно прагнути і досягати успіхів у навчанні;

специфічні компетентності:

- знати базову термінологію у сфері антидискримінаційного права (дискримінація, пряма дискримінація, непрямая дискримінація, множинна дискримінація, захищена ознака, позитивні дії тощо), а також основні поняття у сфері правового забезпечення гендерної рівності (стать, гендер, гендерна рівність, гендерна ідентичність та ін.);
- знати основні етапи формування й розвитку руху за права жінок (феміністичного руху) та їх кореляцію із розвитком загальної концепції прав людини;

– розуміти сутність такого явища як дискримінація, вміти його ідентифікувати, встановлювати юридичні наслідки дискримінаційного ставлення до особи на підставі її статі;

– знати міжнародні, регіональні й національні стандарти захисту прав жінок;

– розуміти характер впливу гендерних стереотипів на реалізацію жінками своїх прав;

– знати належні й неналежні практики забезпечення прав жінок;

– знати механізми функціонування міжнародних і регіональних інституцій, чиїм завданням є сприяння утвердженню гендерної рівності;

– бути здатними готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді щодо державної політики у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та шляхів її впровадження на підставі аналізу практичного досвіду держав – членів ЄС та інших країн, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

– бути здатними реалізовувати завдання та вимоги Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;

– бути здатними аналізувати чинні міжнародно-правові акти та законодавство України, що встановлюють загальнолюдські стандарти права особи на сексуальну орієнтацію та гендерну рівність;

– бути здатними використовувати та аналізувати юридичні документи з метою захисту прав людини.

РОБОЧИЙ ПЛАН

з навчальної дисципліни «Захист прав жінок: юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні»

Вид навчальної роботи	Годин в семестрі	Розподіл годин по тижнях										Вид підсумкового контролю
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Лекції	20	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Практичні заняття	16			2	2	2	2	2	2	2	2	
Самостійна робота	70	6	8	8	6	8	6	6	8	8	6	
Проміжні форми контролю						ТК, Т1-5		ТК, УО	Есе		ТК, Т6-10	
Разом годин	106	8	10	12	10	12	10	10	12	12	10	

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
<p>Модуль* 1. Міжнародні і регіональні стандарти захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності:</p> <p><i>Лекція 1.</i> Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції.</p> <p><i>Лекція 2.</i> Міжнародні зобов'язання України у сфері захисту прав жінок.</p> <p><i>Лекція 3.</i> Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: статус і практика застосування в Україні.</p> <p><i>Лекція 4.</i> Тимчасові спеціальні заходи щодо забезпечення гендерної рівності у різних сферах життя.</p> <p><i>Лекція 5.</i> Забезпечення гендерної рівності в Україні.</p>	10	6	36
<p>Модуль 2. Юридичні інструменти захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності:</p> <p><i>Лекція 6.</i> Поняття гендерної дискримінації та її ідентифікація.</p> <p><i>Лекція 7.</i> Гендерні стереотипи як бар'єр у реалізації жінками своїх прав.</p> <p><i>Лекція 8.</i> Доступність правосуддя</p>	10	10	34

<p>для жінок в Україні.</p> <p>Лекція 9. Зобов'язання бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності.</p> <p>Лекція 10. Моніторинг виконання міжнародних зобов'язань України у сфері захисту прав жінок та забезпечення принципу гендерної рівності.</p>			
Разом за семестр:	0	2	16 70

* **Модуль** – це формально структурований досвід навчання, який повинен мати послідовний набір освітніх заходів, передбачених навчальним планом (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи і т.ін.), індивідуальної роботи студентів та відповідних видів (критеріїв) оцінки (тестування, презентація, підсумкова контрольна робота і т.ін.)

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер Лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p>Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції.</p> <p>Методологічні засади гендерної теорії. Гендер як певні соціальні ролі. Гендерні стереотипи та їх вплив на правове регулювання. Гендерна рівність як ціль сталого розвитку й передумова демократичного суспільства.</p> <p>Фемінізм як боротьба за рівні права і</p>	2

	<p>можливості жінок і чоловіків. Роль юристів/ок у просуванні ідеї гендерної рівності й захисті прав жінок.</p>	
2	<p>Міжнародні зобов'язання України у сфері захисту прав жінок. Головні джерела міжнародних норм у сфері прав людини. Базові механізми захисту прав людини. Розвиток положень міжнародних і регіональних договорів у сфері захисту прав людини у рішеннях відповідних міжнародних і регіональних інституцій – Комітети ООН, Європейський суд з прав людини, Суд Справедливості Європейського Союзу. Юридичний аналіз національного законодавства щодо його відповідності міжнародним зобов'язанням із забезпечення гендерної рівності. Роль міжнародних стандартів у сфері захисту прав жінок для судової та іншої юридичної практики.</p>	2
3	<p>Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: статус і практика застосування в Україні. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: історія прийняття і сучасний статус. Статус і практика застосування в Україні. Принципи Конвенції: недискримінації, рівності, зобов'язань держави. Зобов'язання держави: усувати пряму й непряму дискримінацію, змінювати культурні норми й гендерні стереотипи, які негативно впливають на реалізацію жінками їх прав, сприяти фактичній рівності жінок. Інституційний механізм забезпечення реалізації Конвенції.</p>	2
4	<p>Тимчасові спеціальні заходи щодо забезпечення гендерної рівності у різних сферах життя</p>	2

	<p>Поняття тимчасових спеціальних заходів. Співвідношення з поняттями «позитивні дії», «позитивна дискримінація». Види тимчасових спеціальних заходів (квотування, преференції при працевлаштуванні тощо). Досвід інших держав у застосуванні тимчасових спеціальних заходів з метою забезпечення гендерної рівності.</p>	
5	<p>Забезпечення гендерної рівності в Україні Законодавче закріплення принципу рівності за ознакою статі в Україні. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків». Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Закон України «Про протидію торгівлі людьми. Програмні документи щодо сприяння утвердженню гендерної рівності. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Законодавчі зміни до Кримінального кодексу України у зв'язку з підготовкою до ратифікації Стамбульської конвенції. Практика застосування судами України законодавчих положень, спрямованих на забезпечення гендерної рівності.</p>	2
6	<p>Поняття гендерної дискримінації та її ідентифікація Дискримінація: загальне поняття та види. Що робить захищені від дискримінації ознаки захищеними? Дискримінація за ознакою статі. Тест на гендерну дискримінацію. Дискримінація де-юре і де-факто. Тягар доведення у справах про гендерну</p>	2

	дискримінацію.	
7	<p>Гендерні стереотипи як бар'єр у реалізації жінками своїх прав</p> <p>Гендерні стереотипи: поняття та вплив на сферу правового регулювання. Відображення стереотипних уявлень про соціальні ролі жінок і чоловіків у законодавчих нормах. Вплив стереотипів на практику правозастосування. Шляхи подолання гендерних стереотипів. Гендерні студії як реакція на гендерну поляризацію (намагання вбачати в жінках і чоловіках лише відмінності).</p>	2
8	<p>Доступність правосуддя для жінок в Україні</p> <p>Доступність правосуддя як основоположна вимога верховенства права. Критерії доступності правосуддя. Доступність правосуддя в Україні: законодавче забезпечення й аналіз практики застосування. Гендерна дискримінація як бар'єр у забезпеченні доступності правосуддя. Чинники, які становлять бар'єри доступу до правосуддя для жінок: правові / інституційні та соціально-економічні й культурні.</p>	2
9	<p>Зобов'язання бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності</p> <p>Концепція бізнесу і прав людини: новий етап розвитку доктрини прав людини. Зобов'язання бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності: юридичні механізми забезпечення: створення умов для поєднання зайнятості і сімейних обов'язків; підвищення представництва жінок на керівних посадах; відповідальність роботодавця за переслідування на робочому місці, у тому</p>	2

	числі за сексуальні домагання; забезпечення рівної оплати праці. Позитивні практики виконання бізнесом зобов'язань у сфері забезпечення гендерної рівності. Процедури Human Rights Due Diligence щодо забезпечення гендерної рівності. Гендерна рівність як необхідна умова розвитку бізнесу.	
10.	Моніторинг виконання міжнародних зобов'язань України у сфері захисту прав жінок та забезпечення принципу гендерної рівності Складові елементи моніторингу захисту прав жінок. Предмет моніторингу (порушення окремих прав людини або їх аспектів щодо деяких груп жінок або жінок у цілому у взаємодії з державними та місцевими органами влади або бізнесом – забезпечення належного доступу жінок до необхідних соціальних та адміністративних послуг, застосування тимчасових спеціальних заходів, спрямованих на усунення дискримінації за ознакою статі тощо). Етапи планування моніторингу.	2
	Разом за семестр:	20 годин

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	<i>За семестр:</i>	
1-2	Опрацювання лекційного матеріалу.	14
3-4	Опрацювання лекційного матеріалу.	14
5	Підготовка до тестування за темами 1-5. Опрацювання лекційного матеріалу.	8

6-7	Есе. Опрацювання лекційного матеріалу.	12
8-9	Опрацювання лекційного матеріалу.	16
10	Підготовка до тестування за темами 1-10. Опрацювання лекційного матеріалу.	6
	Разом за семестр:	70

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться, в основному, словесними методами, з використанням інформаційних технологій, майстер-класів, тренінгів щодо підтримки командної роботи і мають за мету – набуття студентами практичних навичок із прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної рівності.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. При цьому при виведенні остаточної оцінки враховуються результати поточного контролю.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з врахуванням коефіцієнта вагомості.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема, засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем.

На основі результатів поточного контролю і підсумкового контрольного заходу виставляється підсумкова семестрова оцінка.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)
Тестовий контроль:		Підсумкова контрольна робота (Модулі 1-2)
Модуль 1	Модуль 2	
ВК: 0,6		ВК: 0,4

Оцінювання тестових завдань. Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12–14	15–18	19-20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин. Тестування проводиться з використанням модульного середовища для навчання

MOODLE. Правильні відповіді студент реєструє в он-лайн режимі в модульному середовищі MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і національної шкали оцінювання наведені у наступній таблиці.

**Співвідношення шкали оцінювання ЄКТС і
національної шкали оцінювання**

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Національна шкала оцінювання	
A	4,75–5,00	5	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни